

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhely:
Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő: VÉSZI JÓZSEF.
Felelős szerkesztő: BRAUN SÁNDOR.
Kiadja: A SZERKESZTŐSÉG.

Egész évre 28 k. (14), 1/2 évre 14 k. (7), 1/4 évre 7 k. (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Halálugrás.

Budapest, november 9.

(v.) A mindenképpen kívánatos, de semmiképpen nem könnyű kibontakozást gróf Tisza István ugyancsak megnehezítette mai felszólalásával. Ma kellett volna az ugynevezett *nemzeti ráadást* beszolgáltatnia, tudniillik azt a vívmánytöbbletet, amely a szabadelvűpárt programjába nem jutott bele, vagy azért, mert akkor a messzebbmenő ígéretekre az új kormány még nem volt meghatalmazása, vagy pedig azért, mert gróf Tisza István bölcs előrelátással az ellenzék számára is tartogatott valamit a tarisznyában. Amolyan böngészésnek ígérkezett ez a mai beszéd s az emberek egy elég dus utószüretet vártak, amely majd jobb kedvre hangolja a nagyjában még mindig mogorva ellenzék s amely kivált a Kossuth-pártban fokozott erőt fog adni a békés kibontakozásra törekvő elemeknek.

Az eredmény pedig csalódás volt, csalódás sok mindenfelében, csalódás csaknem az egész vonalon. Ahol feltétlen ígéreteket vártak, ott gróf Tisza István csak feltételeseket adott. Ama reformokat pedig, amelyekhez semmi hátsó gondolatot nem fűzött, a jogosult várakozásoknál sokkal szűkebb méretekre csökkentette. A bőség szarujából bizony gyéren potyogtak alá a keskenyvágányu vívmányok. Az embernek szinte az volt a benyomása, hogy gróf Tisza István, mielőtt a kibontakozás kemény fájába vágná fejszéjét, előbb szántszándékkal akarta azt megcsorbítani. Az eleje tornyosuló akadályok e mesterséges fokozó a politikailag szinte megmagyarázhatatlan vállalkozás. Az ember nem tudja hová tenni ezt a jelenséget. Ha a gyakorlati kormányzat terén való járatlanság a forrása, akkor ügyetlenségnek végzetes ügyetlenség. Ha pedig az akadályok mesterséges fokozása azért történt, hogy a kormányelnök még fényesebb erőpróbára szerezzen magának alkalmat, akkor ki kell mondanunk, hogy az önértetnek ilyen mértéke már közel jár a saját ereje legyőzhetetlenségébe vetett hit beteges túllengéséhez.

Halálugrásnak nevezik az erőmutatványok műnyelvén azt a momentumot, amikor az akrobata, miután már egymás tetejébe rakott három asztalt átugrott, a torlaszra ráhelyezi még a negyediket is és aztán nekiiramodik az egésznek. A cirkuszban ilyenkor elnémul a zene, a bohócok lisztes pófáján felgyullad az őszinte izgalom pirja, a közönség sápadtan fojtja vissza lélegzetét, mialatt a himbáló ugródeszkan végigrohan a halálugrásra elszánt atléta. Ez a látvány nagyon érdekes — a cirkuszban, ahová az emberek azért viszik a belépődíjat, hogy tanulni legyenek vagy a nyaktörős produkciók idegfeszítő sikerének, vagy pedig — a halálugrás kudarcá esetén — a katasztrófának. Ámde a politikában s kivált ilyen borzasztó módon kuszált viszonyok közepette az igazi államférfiai erő nem a halálugrások

idegrázó kockázatának vállalásában, hanem a legyőzendő akadályok csökkentésében nyilatkozik meg. Gróf Tisza István szinte megnyugvást kellett beköszöntőjének ama kijelentésével, hogy nem kíván az *erős kéz* kormánya lenni. Mai beszéde — sajna — nem ígéri, hogy a *szerencsés kéz* kormányául fog beválni.

Hagyján, hogy felszólalásával a saját helyzetét nehezítette meg. Ám ez a beszéd nehéz helyzetbe sodorta azokat is, akik a közvélemény előtt s az ellenzéken a békés kibontakozásnak akartak szószólói lenni. Deltől, amikor e beszéd elhangzott, napestig, amikor létrejött a Kossuth-párt állásfoglalására vonatkozó párthatározat, fatális gyorsasággal érlelődtek meg a kormányelnök mai szereplésének férges, sőt mérges gyümölcsei. Tegnap még úgy volt, hogy e legnagyobb ellenzéki párt higgadt elemei kenyértörésre juttatják a dolgot a mai értekezleten s az obstrukció folytatásának hivat nemcsak leszavazzák, hanem a pártkérdés felvetésével a pártkörből is kiszorítják. Ma pedig az következtetett be az értekezleten, hogy a párt egyhangú határozattal nyílt kérdéssé nyilvánította tagjaira nézve az obstrukció dolgát, ami azt jelenti, hogy leszerelni csak az fog, aki le akar szerelni s a küzdelmet folytatni kívánók szabadon cselekedhetnek a saját tetszésük szerint. Ne legyünk kétségekben, hogy ez a határozat a békés kibontakozás híveinek veresége; mert ha a párthatározat úgy szól, hogy aki a kevésbé népszerű politikához akar szegődni, azt ettől eltiltani nem lehet, de jogában áll mindenkinek, hogy a népszerűbb áramlattal tartson, akkor nem sokan fognak akadni olyanok, akik a felülről megnehezített kibontakozás érdekében a vásárra akarják majd vinni irhájukat.

A kocka tehát eldőlt és vakot vetett. Kossuth és pártjának vele rokonhajlandóságú része bevonja a fehér parlamentair-lobogót, a harc barátai pedig felvonulnak régi hadállásaikba. A kormánypolitika zsákutcába jutott s az országgyűlés feloszlata nélkül aligha fog belőle kivergődhetni.

Nem csodálkozunk a dolgok ilyenén fordulatán. Ez a mai beszéd végzetes szűkészszerűséggel, óhatatlanul csakis ide vezetett. Hatása meglátszott a parlament valamennyi klerikális elemének hangosan kitörő kárörvendésében, az ellenzék békés irányú részének mélyeséges megdöbbenésén s magának a szabadelvűpártnak is kínos zavardottságán.

Az ütközet voltaképp már az első puska-lövésnél dőlt el. Már ennél az első lövésnél ugyanis hátrafelé sült el a miniszterelnöki fegyver s magát Tisza Istvánt sebezte meg. Ez az újabb malörje ezt eseti meg, ahol a hadsereg jelvényéről beszélvén, néppárti szutyongatásra őszintébb volt, semmint pillanatnyi helyzete javallotta volna, és a had-

sereg számára *közös jelvényt* helyezett ki-látásba. A klerikálisok gunyosan tapsoltak, Kossuthék görnyedezve hallgattak, a szabadelvűpárt pedig némán és elképedve türt a tulsó oldal ingerkedő unszolását, hogy éljenzeze hát meg vezérének e kijelentését. Tisza István e hatás láttára elődeire hivatkozott, mint akik ugyanilyen megoldásra gondoltak. Tisza István e hivatkozása határozottan téves. Közös jelvényről Széll Kálmán soha másképpen nem beszélt, csak mint olyasvalamiről, ami megférhetetlen a magyar közjoggal. Azt hangoztatta Széll Kálmán e kérdéssel kapcsolatban, hogy közös szuverénitás nincs, közös államiság nincs, tehát közös jelvény sem lehet, hanem a megoldást ott kell valahol keresni, ahol a bankjegyeken találták meg Magyarország állami különállásának érvényesítését. *Együttes* jelvényről beszélt Széll Kálmán, nem pedig *közös* jelvényről. Emennek még a gondolatát is a leghatározottabban visszautasította. Hát már most arról, hogy az *együttes* jelvény alkalmazása hiven fejezn-e ki a hadseregnek a magyar közjoghoz való állását, lehet disputálni. Mi a magunk részéről a hadsereg magyar része számára a magyar zászlót s a magyar címet tartjuk a közjogunkkal egyedül egyező megoldásnak. De arról, hogy a közös jelvény a magyar közjogot sérti, még csak disputálni sem lehet. Mert a jelvény az államiság szimboluma, a nemzeti szuverénitásnak ugyszólván rövidített írásjegye. A hatvanhetedik kiegyezés pedig arra az alapelve van ráépítve, hogy a közös állam és a közös szuverénitás fogalma nem fér össze a magyar alkotmánnyal. Amíg a delegáció az marad, amivé Deák Ferenc formálta, amíg át nem alakítják egy közös birodalom központi parlamentjévé, mindaddig közös jelvényről még beszélni sem szabad. Lehet, hogy ez a végzetes kifejezés csak elszólás volt. Ám akkor mért nem sietett Tisza István nyelvbotlását kiigazítani? Mért nem oszlatta el egy megnyugtató magyarázattal a tévedést, a kibontakozás híveinek megdöbbenését s a saját pártjának látható konsternációját?

Ami azután jött, még csak tetézte a romboló hatást. Hideg zuhatagként omlottak az egymást érő csalódások a parlament fejére. A várt vívmányok mindegyikéből le volt egy-egy darab faragva. Csupa csonka dolog, csupa félrendszerű, csupa fenntartás, csupa gyanús magyarázat. Még a legépebben a kincstári kaszárnyák feliratának dolga került ki a kormányelnök műhelyéből. Itt megkaptuk azt az ígéretet, hogy ezentul a katonai kincstár épületein ott lesz a magyar felirat is. De ezen a ponton is elrontotta a jó hatás a szerencsétlen okadatolást. Tisza István ugyanis a *paritásra* hivatkozott. Nohát a paritás nem azt kívánja meg, hogy csupán a Magyarországon lévő kincstári kaszárnyákon legyen a németnyelvű felirat mellett magyar nyelvű is, hanem azt, hogy vagy le-

gyen Magyarországon csakis magyar s Ausztriában csakis német felirat, vagy pedig legyen meg Ausztriában a német mellett a magyar is, amint meglesz Magyarországon a magyar mellett a német. De olyan paritást nem ismerünk, nem is fogunk elismerni soha, amely-nél Magyarország megadja az osztrák államnyelv érvényesülését, ellenben Ausztria a magyar állam nyelvét megtagadja.

Mindent megmondtunk, ha elmondtuk, hogy a feliratok dolga még a legkisebb mértékben sérelmes. Amire mi a legnagyobb súlyt vetettük s ami igazán örvendetes nemzeti vívmány lett volna: a magyarhonosok katonai okmányainak kizárólag magyar nyelven való kiállításából nem lett semmi. Nem kizárólag magyarnyelvűek lesznek ezek az okmányok, hanem magyarnyelvűek is. Köszönjük szépen. Ebből a vívmányból jobb lesz nem kérnünk. Mert már előre érezzük a fanyar ízét annak, amivel Ausztriában ezt a mi vívmányunkat majd ellensúlyozzák. Ausztriában ugyanis ezen okmányok német szövege mellé majd odanyomtatják az egyes tartományok nemzetiségi nyelvére való fordításokat is. Vagyis amit a cseh, lengyel, szlovén nyelv kap Ausztriában, ugyanazt kapja meg a magyar állam nyelve is Magyarországon. Ha így lesz, pedig ezret teszünk egy ellen, hogy így lesz, akkor szerencsésen visszaérkezünk Chlopybá? akkor e vívmány révén kiderül felőlünk, hogy csakugyan néptörzs vagyunk.

Folytassuk-e? Talán elég is volt ebből ennyi. Csak röviden vetjük oda, hogy a bor-és husfogyasztási adó akkor lesz a községeké, ha az állam pénzügyei megengedik. Ám épp Tisza Istvántól tudjuk, hogy az állam pénzügyei ezt a belátható jövőben nem fogják megengedni; mert hiszen ha már most is baj fenyegeti az egyensúlyt, mennyivel fokozottabb lesz még a baj, ha a fizetésrendezést kiterjesztik a kormány programjában felsorolt új kategóriákra is. A legfájdalmasabb csalódás pedig a parlament reform tekintetében mutatkozik. Szó sincs a választói jog megemléstreméltő kiterjesztéséről, amely az

alkotmányos jogokat közkincsévé tenné a politikai érettségre jutott összes társadalmi rétegeknek. Tisza István a cenzusbeli különbségeknek csupán a legkiáltóbbjait akarja megszüntetni. Ma a földbirtokhoz kötött cenzus alsó határvonala *negyven fillér*, a felső pedig *százegy korona*. Mit értsünk tehát a legkiáltóbb különbségek megígért elenyészletésén? Ha az alsó határt az ötszörösre emelik, akkor a megye felvonul *két koronára*. S ha a felső határt felére szorítjuk le, akkor a maximum leszál *ötven koronára*. Hát nem örültség-e még mindig az a cenzus, amely az egyik kerületben kétkoronányi, a másikban ötvenkoronányi adóhoz köti a választói jogot? Enyhül-e az ellentétnek ilyen csökentésével, amilyenre pedig Tisza István alig lesz hajlandó, az a vérlázító igazságtalanság, hogy a nemzetiségeknek két koronáért már megadja a választói jogot, ellenben a magyar vidékek lakosságának huszszor két koronája még kirekeszti az embert az alkotmány sáncaiból? És megérti-e azt valaki, hogy az oláh paraszt mért választhat kétkoronás cenzussal, a földbirtokkal nem bíró magyar ember pedig a kétförintos évi adó ötszörösével sem bocsájtatik az urnához? Nem reform ez, hanem szerencsétlen torzképe a parlamenti reformnak. A demokrácia, a szabadelvűség s a nemzeti érdek egyaránt tiltakozik e szűkmarkúság és szűkkeblűség ellen.

Vajjon kiköszörülhet-e még ez a mai csorba? Hinni nem merjük, de óhajítani szeretnők, hogy így legyen. Vékony hajszálon lóg már csak a kibontakozás reménye. Vajha ne szakadna el ez a vékony hajszál. Ha megindul újra a harc, lehet, hogy Tisza István sikerrel teszi meg a halálugrást és a választások porondján legyőzi az ellenzékét. Ám az ország vajjon elbirja-e majd az akrobataminiszterelnök diadalait?

Harc a béke ellen.

Budapest, november 9.

A t. Ház folyosóján ma feltűntek a harci párt vidéki és legvidékebb tagjai. Telegrammok

szólították őket a fővárosba, hogy a Kossuth-párt ma esti értekezletén meg ne születessen a béke. — Nincs leszerelés! — hangzott végig a folyosókon.

Az Ugronisták és a Rakovszkysták nem nagyon bizhattak a harci párt riadójában, mert az izgatást, az évdődést s az ugratást már a folyosón megkezdtek. Ha egy Kossuth-párti véletlenül szóba állt egy kormánypárti képviselővel, mindjárt tizen is ujjal mutattak reá:

— Ahá, már puhitják!
— Most verik ki belőle a harci szándékot!
— Most adja el a hazát!

S ilyen hangulatban indult meg a mai ülés. A harci ellenzék el van szánva, hogy minden módon ugratja Kossuthékat, Tisza Istvánról pedig mindenki tudja, hogy föltétlenül még ma felel Kossuth kérdéseire s ha csak lehet, megerősíti a békepárt helyzetét. Egyik oldalon a szabadelvűpárt, másik oldalon az egyesült fekete sereg fogta ostrom alá a Kossuth-pártot s az egész ülés csak arravaló volt, hogy megcsinálja a hangulatot az esti, döntő értekezlethez. Kossuthék ebben a kettős ostromban hidegen és higgadtan viselkedtek. De — s ez a fontos — nem győzték végig higgadsággal s az ülés végén kényelmetlenül érezték magukat mindazok, akik a tisztességes békét nagyon szeretnék.

Napirend előtt apró személyes csetepaték intéződtek el. Ez nem volt érdekes.

Aztán Holló Lajos emelkedett fel s ő kezdte meg az igazi ostromot. Látszatra a kormányt támadta s a nemzeti harc folytatásának szükségét fejtegette. Voltaképen azonban minden szava a békeszerzőknek szólt. S beszéde végén egészen világosan is kirukkolt, Kossuth Ferenc ellenében Kossuth Lajost játszotta ki. Ha Kossuth Ferenc azzal a jelszóval indult a döntő konferenciába, hogy a nemzet megkérdése nélkül nem harcol tovább a lehetetlenért, Holló idézte Kossuth Lajos szavait, hogy „a nemzeti törekvések terén törőlni kell a szótárból ezt a gyáva szót: lehetetlenség!”

Kossuthék kisse feleslegtek, a harcias elemek annál dühösebben erősítették:

— Ugy van! Ugy van!

De ez még nem volt veszedelmes hangulat. A józanabbak az ötpernyi szünet alatt betömtek a hangulatot tört résekét s az ugratás még nem tett kárt a békés szándékokban. A szünet után pláne jól festett a helyzet, mert gróf Zichy János bírálta a kormány programját s a fiatal gróf, számolván a néppárt két áramlatának hangulatával, jótékony homályba borította kijelentéseit. Nem lehetett azokból egészen világosan meg-

TÁRCA

A jövő embere.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Irta: Józsa Antal.

— A báró ur csemetétt.
— Jónás, itthon van-e már a titkár ur?
— Még nincs, kezit csokolom.
Az utcáról valami zúgás rezgett meg a fűkorablakok lapjait. Mindiz közelebb-közelebb:
— Munkát! Kenyeret!
A báró kitekint. Nagy, hosszú nyolcas-sorrendben mindenféle munkásalakok tüntető menete kigyózik végig a széles utcán. Elöl négy lovasrendőr. Utánuk a tömeg rendes, szinte katonas zárt sorokban. Markos legények jelmondatos táblákat hordoznak.
— Kenyeret, munkát a népnek!
A báró becsapja az ablakot. Még látja, hogy a tömegből kiválik egy urformájú fiatalember. Ez Kardos, a titkárja.
— Jónás, menjen csak kérem. Ugy látom, hogy Kardos hazajött. Csukják be a kaput kulcsal. A földszinten ereszkék le a rollókat, Kardos urat kéretem azonnal.
A titkár kevés vártatva belépett.
Nagyon nyugodt, komoly magatartású fiatalember. Értelmes arcáról sugárzik a művelt, tanult lélek önérzete.
— Édes Kardos, bocsásson meg, hogy kéretem. Tudom, hogy vasárnap van, de most egy kis sürgős elintéznivalóm akadt. Bizonyosan a templomban volt, ugy-e?
— Nem. Nem szoktam templomba járni.
— Pedig oda járhatna.
— Méltóságod sem jár.

— Én már kivénültem belőle, édes Kardos. Azelőtt eljárógattam. Nem azt tartom, hogy a vallás csak a népek való! Gazdagnak is drága kincs a bit.

— Velem megunták már gimnázista diák koromban a kényszer-istentiszteleteket. En is kivénültem hát belőle.

— Maga? Huszonhárom évvel!

— Kétszer annyit éltem!

— Oh, oh... Engedje meg, hogy egy kicsit kinevessom magát.

— Kérem. De számvetésem helyes. A nyomorúság ideje duplán számít, mint a háborús év a katonának.

— Nyomorgott?

— Éltem evvel az emberi jogommal!

— Ah! Felejtse el. Küzdelem az élet. Annál nagyobb a dicsősége, hogy tudása révén türhető jeient és szép jövőndöt tőremett magának.

— Kérem...

— No látja! Én igazt atyai jóindulattal vagyok maga iránt. Nem szeretném, ha eltevelyegne... Miért avatkozik maga a csöveslék nép közé? Mi keresnivalója van magának azok között? Maga intelligens, tanult ember!...

— Az a tömeg pedig, amelynek zúgása ide felhallik, báró ur, az sem csöveslék. Azok: emberek! Olyanok, mint én vagy ön!

— De szocialisták!

— En is az vagyok.

— Maga? Ugyan menjen! Fialat gyerekember: nem tudja, mit beszél.

— De... Velünk, báró ur, az elvek harcaiban ezentul számolni kell.

— Velünk?! Hát kik maguk? Ki maga?

— Ember.

— Az ördög vont a kétségbe az emberi voltát. Az ember is csak olyan, mint az állat. Nemesebb és ordinárebb. Van közte különbség!

Egyik kutya, másik oroszlan. Pardon... Az természetes, hogy ön oroszlan...

— Köszönöm. De mi éppen azt akarjuk, hogy az ember ne legyen olyan, mint az állat. Ezek között lehet különbség. De emberek között: nem! Mink...

— Mink!... Mindig csak: „mink!” Hát hányan vannak önök, hogy így beszél ön?

— Amennyi csepp víz a patakokban van: annyian, báró ur. Most még csak szétszórta a patakokban. De egyesülnek a cseppek és akkor nagy víz lesz belőlük. Es ennek a víznek a sodra kimossa a partokat, ledönti a választófalakat és gátakat. S akkor nem lesz különbség ember és ember között.

— Már ennél nagyobb egyenlőség nem lehet, mint amekkora ma van! Törvényeink...

— A törvények?! Majd ha mi csinálunk törvényt, az emberiség és a természet iratlan örök törvényeinek újmutatása nyomán, akkor...

A báró egy szelid közlegyintéssel elnémitotta a fiatalembert, aki szinte magából kikelve, szónoki lendülettel hadarta a szavakat. Most már inkább mulatságosnak találta ezt a diákos föllekést, mint komolyknak. Ki is esett a szokott udvarias, beérezőt tónusból.

— Maga tisztára megalondult. Még kicsapják az egyetemről s akkor a helye nálam is betöltés alá kerül.

— Ezzel tisztában vagyok. Jónás már tájékoztatott, mielőtt ide beléptem.

— De hát szerencsétlen fiu, mi lesz magából?

— Valami. Akármí. Talán képviselő.

— Jaaa? Hol, ha szabad kérdezniem?

— Például Cserlakon.

— Az én falumban? Az én kerületemben?

— Tegyük fel... igen, ott.

— Ah! De remélem, csak a halálom után! Várja meg azt a kis időt. Igen?

tudni: obstruál-e a néppárt vagy sem? Zichy talán úgy érte, hogy erős ellenzéki ellenőrzést kíván gyakorolni obstrukció nélkül, de Rakovszky tapsolt e kijelentésnek s így ő talán úgy értelmezte, hogy mégis csak tovább obstruál a néppárt. Meg volt elégedve a párt mindkét árnyalatára, de a szélsőbal kíváncsian kérdezte a beszéd után:

— Hát obstruáltak-e, vagy nem obstruáltak?

A néppárt ingerülten felelt a kíváncsiaknak:

— *Hiszen ti teszerelték három nadrágot!*

A jó isten tudja, mire értették! De nagyon dühösek voltak s úgy kifakadtak a szélsőbal ellen, mintha mindenkit akasztófa alá kellene vinni, aki nem obstruál. Hanem azért egyetlen szóval se mondták volna, hogy ők obstruáltak. Csak úgy gesztusokkal, gunyos nevetéssel, pillantásokba rejtett gyanúsításokkal ugratták Kossuthékat. Megvan már a néppártnak az a ravasz taktikája, hogy ahogyan ők tüzelik az obstrukciót, azt gyorsírói följegyzésekből sosem lehet ellenük fordítani. Ha sokáig folytatják, *Endrédi Sándornak* fonográf-lemezekből kell majd a hitelesebb és tökéletesebb naplót összeállítani.

A sokszoros ugratás után fölemelkedett *Tisza István* miniszterelnök.

Nehéz feladat várta reá. A Kossuth-párt békésebb elemeinek helyzete a dolog természeténél fogva nem könnyű. Magában a pártban erősen dolgozik a harci párt. Kívülről pedig gyanúsítással, gunyval, taktikával, kelepekkel ostromolja őket a fekete sereg. A nemzet ebben a nehéz órában, ha velük érez is, nem tud mellettük nyilatkozni. S még a sajtóban is vegyest ösztönzik a bekéres négytájk a háborúra. Hát ez bizony nehéz sor. S ilyen körülmények között okos, tapintatos, mindenfelé komolyan megnyugtató kormánynyilatkozatokra volna szükség, melyek a mesterségesen is szított szenvedélyeket lelohasztják, a fölemelt karokat lebirják, a hangos kiálátókat elnémítják. Világos ígéretek, komoly enunciaciók, nagy és megnyugtató szavak kellene az ilyen helyzetben. Akkor a békés hajlandóságuk talán erőt meríthetnek nehéz küzdelmükhöz. Csak talán. *Tisza István* azonban — s ezt őszinté sajnálkozással jegyezzük fel — nem tudott a helyzet magaslatára emelkedni. Az sem volt mindig szerencsés, amit mondott; de ahogyan mondotta, az egyszer sem volt szerencsés. Még a jó is úgy jelentette be, hogy bántott. *Néhai Kovács* professzor, aki a *magyar narkózis* feltalálója volt, nagy gyönyörűséggel nézhetne volna az ő politikai tanítványát. Ökölepásokkal csillapított, viharral oltott, homálylával világított, fölösleges nyilatkozatokkal háborított. Holló is, Zichy is kontár ma-

radt mellette az ugratásban s az a kis tábor, mely a mindenfelé ostromlott békét abban a romélységben oltalmazta, hogy majd segítségére sietnek a miniszterelnök nyilatkozatai: azon vette magát észre, hogy a fölmentő sereg helyett egy egészen új ellenség közelít a vár felé.

A békebarátok fölszisszentek. A fekete sereg pedig minden egyes rosszul elsült nyilatkozat után kiröpítette a guny nyilait:

— Nos, kurucok, mit szólók hozzá?

— Polónyi! Hol van Polónyi?

— A Gézák leggézábbja hova lett?

— Nos, béke-bősök, mi lesz?

Csudálatos tombolása volt ez kivált a gesztusoknak és nevetéseknek. *Rakovszky* folyton legelül. Tüzel, lázított, hajszolt — de sosem úgy, hogy a gyorsírói följegyzések fölfelé eláruulhatnak.

Egyszer elkialította magát:

— Hát Vészi ur! Mit szól hozzá Vészi ur?

Vészi József röviden válaszolt:

— *Hogy én mit szólok hozzá, majd elolvashatja.*

De önökét le kellene most fotografálni!

Hát az bizonyos: érdekes kis momentofotografákat lehetett volna a mai ülésből Bécsbe küldeni. Azért Bécsbe, mert ott érdeklődnek a néppárt iránt s a néppárt is csak Bécs iránt érdeklődik.

Ámde mindez nem változtat azon a faktumon, hogy *Tisza István* vagy tudatosan csinált nagyobb galibát, vagy szerencsétlenül támogatta a béke ügyét. Hiszen fel lehet hozni az ő mentésére, hogy neki inkább, mint bárki másnak, kötelessége őszintén és határozottan megállapítani már most, hogy mit, mikor és milyen keretben szándékozik megvalósítani. Ha ő nem nyilatkozik már most és a népszerűség minden kellemetlensége dacára az összes fölvetett kérdésekről, akkor a *Tisza Kálmán* fiát már legközelebb becsapással, ígéreteinek megszegésével, az egész ellenzék szándékos felültetésével fogják vádolni. Aki olyan gyanu alatt áll, hogy gyanus — az nem lehet elég korán óvatossá és precíz a nyilatkozataiban. S talán *Tisza István* csak azért szabja meg kérdezetenül is ígéreteinek határait, hogy aztán ne vádolhassák szöszegéssel, becsapással, a régi módszer feltámasztásával. Ismételjük, emberi szempontból ez érthető volna, de azért mégis rontja kellemetlen őszinteségével a béke sáncsait. S a mai ülés után *Tisza István* talán nem fogják azzal vádolhatni, hogy *kortéspolitikát* csinál, de azzal sem, hogy *béke-politikát* csinál...

A képviselőház ülése november 9-én.

Ferenc Dezso elnök fél 11 órakor megnyitja az ülést, felolvassák és hitelesítik a szombati ülés jegyzőkönyvét.

Elnök: Meleg szavakban emlékezik meg *Ciotta János*nak. Fiume volt polgármestereének haláláról s jeleníti, hogy a Ház nevében koszorút tétetett a kórházra. (Helyeslés.)

A Ház ezt tudomásul veszi.

Az irományok előterjesztése után elnök jelenti, hogy *Hammersberg László* lemondott a közigazgatási bizottságban viselt állásáról, továbbá hogy *Jakabffy Imre* neve alelnökké történt megválasztása miatt azon 80 képviselő sorából töröltetik, akikből az összéferhetlenség ítélőbizottság soroltatik ki. Jelenti továbbá, hogy az I. bíráló-bizottságban 2, a II-ban 1, VI-ban 1, a VII-ban 1, az igazságügyi bizottságban 4, a kérvényi bizottságban 1, a közgazdasági bizottságban 1, a közgazdasági bizottságban 3, a közlekedési bizottságban 1, a könyvtári bizottságban 2, a mentelmi bizottságban 2, a munkásügyi bizottságban 2, a napibíráló bizottságban 2, az összéferhetlenségi bizottságban 1, a számadási bizottságban 2, a véderőbizottságban 1, a zárszámadásvizsgáló bizottságban 1, az Erzsébet-szoborbizottságban 3, a kvótábizottságban 2 bizottsági tagság van üresedésben. Javasolja, hogy a Ház holnapi ülésében töltsse be ezeket a helyeket az összéferhetlenségi és kvótábizottságok kivételével. (Helyeslés.)

Ugron Gábor: Mi lesz az összéferhetlenségi bizottsággal?

Elnök: Minden ülésnek elején szokta a Ház kisorsolni ama képviselők neveit amelyekből az összéferhetlenségi ítélőbizottság tagjai kisorsoltatnak; ha időközben egy hely megüresedik, a Ház nem szokta ezt betölteni.

Ugron Gábor: Hát a kvóta-bizottsággal mi van?
Elnök: Annak mandátuma lejárt, tehát nem szükséges a bizottságot kiegészíteni. (Helyeslés.)

(Személyes kérdések.)

Molnár Jenő: Szombaton *Kossuth Ferenc* beszéde alatt több közbeszólás történt a miniszterelnökre, amelyek közül a miniszterelnök különösen érvet nehezményezett. A szóló is közbejártott s bár nem tudja, hogy a kérdéses közbeszólást ő tette de vállalja. Egyben azonban kijelenti, hogy a kormányelnököt távolról sem akarja sértegetni. (Helyeslés.)

Grófi Tisza István miniszterelnök: Mondanom sem kell hogy ezzel az ügy teljesen be van fejezve.

Kubik Béla: A pénteki ülésen *Rosenberg Gyula* számonkért a szólóit néhány közbeszólást, amelyek *Rosenberg* magára értett. Nem volt a fővárosban, azért csak most jelentheti ki, hogy a kitagazított közbeszólásokat nem *Rosenberg*re, hanem az akkor elnökölő *Dániel Gábor* alelnök ellen használták.

Vilád Aurél: A szombati ülésen egy közbeszólása folytán alkalmat volt hallani hogy őt meg szokták verni. Hát erről neki egyáltalában nincsen tudomása.

Hock János: Gratulálók!

Vilád Aurél: Egy másik képviselő meg kilátásba helyezte ugyanezeket, hogy itt, e Házban fogják inzulálni. Nem akarja elhinni, hogy a magyar képviselőházban valakit azért, mert nézetét szabadon nyilvánítja, megverjenek.

Hock János: Meg nem verjük, csak kidobjuk!

Grófi Tisza István miniszterelnök: Ezt nem szabad!

Pap Zoltán: Ő volt az, aki szombaton Vilád felé

— Nem várom meg, báró ur. A legközelebbi választásnál összeakasztunk! Vagy én vagy más. Lesz száz más társam.

— Haha! És mit vétettem én önnek, fiatal óriás barátom, hogy így az életemre tör?

— Semmit és mindent. Ne gunyolodjék, báró ur. Tudom, hogy én önnek halálával tartozom. De az elv: elv!

— Süsse meg az elveit vagy fejtse ki őket legalább. Hallgatom. Gyujtsunk rá. Maga szereti a havannát?

— Ha van.

— Üljön le. Mint képviselő-jelöltek vagyunk egymással szemben.

— Igen. Tehát az elveim?... Meg vannak írva minden nemzetgazdasági tankönyvben, Marx, Lassalle írásaiban. Az elveim ebben az egy szóban vannak: „Emberiség!” Nézzen körül, báró ur. Itt fény, selyem, bársony mindenhol. Kényelem, jólét, puhaság. Ez mind egy emberé... Ezer meg ezer embernek nincs kenyeré. Ehezik. Nincs bevétől falatja. A gyerekeinek nem tud egy korty tejet adni. A beteg feleségének nincs orvossága. Az anyja rongyokban jár. Ő maga koldulni restell, mert dolgozni szeretne, de nincs munka. Némelyiknek lakása sincs. A báró ur lovai télen is tiszta, fényes, fűtött palotában laknak...

— Hát mit törődik maga a mások bajával és az én lovaimmal?

— Én a mások fájdalmát is szenvedem. És ez az, amit a báró ur nem ért, mert ezt se nem tanulta, se nem ismeri, se nem érzi.

— Ha így van, ha így volna: azon segíteni kellene...

— Pedig így van.

— Ha így van: rosszul van. De azért nem kell az egész társadalmi rendet felforgatni.

— De kell!

— Es maga akarja? Maga?

— Én és a társaim. Sokan. Értsen meg bennünket.

— Sohse értem meg, fiatal ember.

— Jó. Majd megért és megérez bennünket a fia, báró ur!

Egy percig elhallgattak. Fürkészve nézték egymást. Most már csakugyan ellenfelek voltak.

— Bocssásson meg, — folytatta most Kardos — mielőtt távozom, mondanom kell valamit. Ön, báró ur, egy leánykát tanított színésznővendéknékné. Igaz?

— Igaz. Valami szegény lány volt. Gépirókisasszony és tehetség. Ismeri?

— Osmerem... Ezt a kisasszonyt én feleségül akartam venni. Szerettem.

— Hát vegye el most. Kiházásítom.

— Készönöm. Én inkább számolni óhajtok önnel egyszer az életben. És visszautni. És vissza is ütök. A szívére ütök, báró ur.

A szalon ajtaja felől most kopogás hallatszott.

— Szabad?...!

Mintha valami pajkos napsugár kukkant volna be: szép, fényes sárga fűtő, rokokó lányarc dugta be fejét.

— Én vagyok: Elza! A szoaré-toalettemet akarom, papus, bemutatni neked. Marianne azt mondja, hogy elragadó vagyok!

Csipkéből, selyemből egy kis költemény lebbent a szobába. Csupa illat, lehellet, vidámság, öröm, pajkosság.

— Jó napot, Kardos ur. Maga is itt van? Szép vagyok?

Azzal melegen jól megrázta a piruló titkár kezét. Kardos zavarát a báró ur szépen elsimitotta. Ő felelt helyette:

— Szép vagy, kis lányom.

A tündérke megkapván az apai csókot, hamarosan visszalebegett.

Mikor a báró-kisasszony visszavonult, a báró lessan, vontatva, gunyoson ezt vágta oda a titkárjának:

— No, Kardos ur, maga a szívemre akar ütni?! Nekem ez a szívem! — Csak tán nem akarja a lányomat elszóktetni, maga vakmerő fickó... mi?

— Ne bántson, báró ur. Ha Napoleon megkaphatta a Mária Lujza kezét: akkor minden parvenűnek joga van egy bárókisasszony kezéhez, — ha meg tudja érdemelni.

— De ezt maga nem tudja megérdemelni.

— Ezt tudom.

— No, ha ezt tudja, barátom, akkor azt is tudja meg még, hogy a maga egész ábrándja, ősszes szociális elmélete, a maga barátaiéval együtt, a gyakorlatban annyit ér, mint amit én most itt a két ujjam közt tartok: ez az egy darab havanna-szivar, valami parasztember kezében. Vagy rágyújt, vagy nem. Ha tartogatja, mint valami ritkaságot: magától szétmállik. Ha elszívja: hamu lesz belőle. Amaz nem használná, ez nem árt. Egyik se való semmire se. Hamu, hamu!...

Azzal leverte kisujjával a szivarján hosszúvá nőtt hamu-cafrangot az antik ezüst tálka szélére. Fele a szmírna-szőnyegre esett véletlenül.

Kardos ajánlta magát. Sietett elbucszni.

Alighogy kilépett: a szmírna-szőnyeg lángogot kapott. Bizonyosan a szivarhamuban rejtőzködött valami piaci parázsdarab. Attól kapott lobbot a szőnyeg. A báró ur hirtelen lábtoppánással eloltotta.

— Ostoba hamuja!... — mondta s aztán csengetett.

A szolga belépett:

— Jónás, ha a titkár ur nem ment volna még el, hívja csak vissza egy szóra...

kiáltotta, hogy: „Majd kikap, csak sokat beszéljen!” Ezt azonban nem úgy értette, hogy személyleg fogják őt inzultálni, hanem úgy, hogy a közvélemény el fog vele banni, ha a magyar állameszmének mint magyar képviselő meg nem hódol.

Elnök: Most átérhetünk a napirendre: a további teendők iránti intézkedésre.

(A programvita.)

Holló Laos: A miniszterelnök programját nemzeti szempontból tarthatatlannak mondja s különösen a kilenecs-bizottság szervezetében lefektetett újításokat kevesli. A magyar vezényleti nyelvre való, törvényben gyökerező jogunk érvényesítését követeli. Tiltakozik a miniszterelnök ama kijelentése ellen, amely szerint a 67-es törvénynek nekünk — Ausztria hozzájárulása nélkül — csak formailag volna szabad megváltoztatni. Az ilyen felleg az ellen mindnyájunknak naroba kellene szálnunk. (Zajos helyeslés a baloldalon.) Elitéli, hogy Tisza lemondott jogainkról. Tisztevelőknek, papoknak, tanítóknak igérnek mindent, csak a nemzetnek nem adnak semmit. (Zajos tetszés a baloldalon.) Így hát csak természetes, hogy a magyar nyelvet tovább fog harcolni s ehelyett más, kisebb jelentőségű engedelmeyeket nem fogad el, sőt még a parlamenti reformot, amelyet pedig szőlő mindig követelt, sem fogadja el azért cserébe. Mert ehhez a küzdelemhez a nemzet becsülete van hozzákötve, (Zajos tetszés, éljenzés és taps a bal- és szélsőbaloldalon.)

Elnök: Az ülést tíz percre felfüggeszti.

(Szünet után.)

Gróf Zichy János: Hivatkozok egy régebbi beszédére, amelyet gróf Khuen-Hédervány Károly miniszterelnöksége alatt mondott el. Ebben ugyanis azt hangsúlyozta, hogy ha az új kormány nem a régi rendszer feladását jelenti, akkor ellene rendkívüli eszközöket nem fog igénybe venni. Most is csak ezt mondhatja, annál is inkább, mert a jelen minisztérium a régi rendszer hazajáró lelkének látszik, bár a nemzeti pártnak a Lloyd-klubban maradására némi vigaszt nyújt. Foglalkozik a miniszterelnök programjával, amely a szabadelvűséget hirdeti. S ha őt megkérdenék: mit ért konzervativizmus alatt, akkor ő épp erre mutatna rá. (Zajos tetszés a néppártan.) A miniszterelnök pauszakodott az ország anyagi állapotának devalváltságáról. Ezt nekünk mondja, hanem azoknak, akik azt hiszik, hogy itt minden arany, ami fénylik. hogy ez az ország egy kiaknáthatatlan kincseshánya. (Zajos tetszés a néppártan.) Végül kijelenti, hogy a jelen kormány ellen a legerősebben és leghatározottabban fog küzdeni az alkotmányi sáncnak belül. (Taps és éljenzés a néppártan.)

Molnár Ákos: Hát leszerelték?

Zboray Miklós: Te nekéd nincs jogod beszélni, te sohase küzdöttél a magyar nyelvért. Te mindig leszereltél. (Zaj.)

Rakovszky István: Három pár nadragért. (Zaj.) **Elnök:** Csendet kérek. Ezt az urak a parlamenten kívül is elintézhetik. (Helyeslés jobbról.) A miniszterelnök ur kíván szólni.

A miniszterelnök beszéde.

Gróf Tisza István miniszterelnök: T. Ház! (Halljuk! Halljuk!) Nagyon kérem előttem felszólalt t. képviselőtársamat, hogy ő se tekintse azon személyes tisztelet hiányának, amelylyel iránta viseltem, hogyha most elhangzott felszólalására csak egy pár, egészen rövid megjegyzést tesztek. (Halljuk!) T. képviselőtársam árnyak és kísértetek által befolyásoltja és vezetteti magát; (Halljuk! Halljuk!) a baloldalon. és mindenesetre különbség közötnk. (Egy hang balfelől: Csak óvatosság!) Én árnyakat és kísérteteket nem ismerek, aszoktól nem félek; azok befolyást az én magamatására nem gyakorolnak (Helyeslés jobbfelől.) és t. képviselőtársamat csak arra kérhetem, hogy igyekezzék ő is objektív szemmel nézni a tényeket; akkor meg fog győződni arról, hogy az én multibani eljárássom s az én jelenlegi hangzotatót nézetem és elvaim teljes összhangban állnak egymással és talán meg fog győződni arról is, hogy azok a sötét félelmek, amelyekkel a mostani kormány bemutatkozását fogadták, legalább is nagy részükben alaptalanok. Hiszen, hogy az „egy akol és egy pástor” álláspontja nem fog közötnk beállani, azt én is igen valószínűnek tartom; (Derültség jobbfelől.) hiszem, hogy számos kardinális nézeteltérés forog tenn közötnk. (Mozgás balfelől.) Halljuk! Halljuk jobbfelől.) amelyeket természetesen, hivatás-szerűleg a kötelességünkhez vezetett a parlamenti küzdelem porondján meg kell vívotunk; amelyek körül a harcot meg kell vívotunk. Én csak azt sajnálnám mélyen, ha ezért ok és szükség nélkül bizonyos elforgatás, bizonyos előre idehozott bizalmatlanság élesítet ki és keserítet el ezeket a küzdelmeket akkor is, amikor erre a kellő objektív támpont hiányzik. (Helyeslés a jobb- és baloldalon.) Én a magam részéről mindig kész leszek a közötnk fennálló nagylelkűségekkel megküzdödni, azokat megvitálni, de igyekeznék fogok és rajta leszek, hogy az objektív küzdelem határain túl ne lépjek. (Helyeslés a néppártan.)

Trabnyai János: Helyes, felvezessük így a harcot!

(Magyar hadsereg)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ezek után legyen szabad áttermem a mai ülésen elhangzott másik nagy beszédre s mely tulajdonképpen egész tenorja — smint hogy az az illető t. képviselő ur álláspontjáról nagyon természetes is — lényes védbe-széd volt a külön magyar hadsereg mellett s erős vadedzés a közös hadsereg intézménye ellen. Mert hiszen azok az állítások, azok az okoskodások és követelmények amelyeket t. képviselőtársam föllitott, legnagyobb részükben egyenesen a külön had-

sereg álláspontjáról jogosultak; legnagyobb részükben egyenesen a közös hadsereg intézménye ellen irányulnak. (Ellenmondások a bal- és szélsőbaloldalon.)

Ugron Gábor: Csak a magyar nyelvről van szó!

(Zaj.) Halljuk! jobbfelől. Elnök csenget.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Méltóztatás- kérem nem merengeni, hogy én erre a t. és a t. képviselő urat ezután le kövessem. Nem azért, mint hogyha a nagy elvi kérdés megvitatása elől is kitérni akarnék. De ma feladatomat főleg abban látom, hogy ezen különben is konkrét tárgy nélküli vitában igyekezzem szombati nyilatkozatomat kiegészíteni azokkal a magyarázatokkal, vagy fölvilágosításokkal, amelyek szükségesek arra, hogy a t. Ház teljesen tisztában legyen a kormány intencióival és elveivel, de nem tartanám helyesnek azt, hogy egy ilyen eszmecserére keretbe bevitessék a közéletünk alapját képező nagy elvi kérdések feletti bőható diskusszió. (Helyeslés jobbfelől.) Hiszen majd fognak jönni azok a konkrét törvényjavaslatok. Azok a konkrét kérdések, amelyeknél helyenvaló lesz ezeket a kérdéseket is megvitatni s biztosítható a t. Háat, hogy nem fogok előlük kitérni. Eppen ezért, bármilyen nehezemre esnek a dolgok, csak egy egész rövid megjegyzéssel végezek a t. képviselő urak beszédeinek azon részével, amely a nyelvkérdésre és az 1887: XII. törvény-cikk közjogi természetéről vonatkozik. Csak egészen röviden kívánom jelezni azt, hogy az álláspont, amelyet ebben a kérdésben egy az én igénytelen személynem, mint a szabadelvűpárt „eloiag, nem novum. (Ugy van! jobbfelől.) Azon az állásponton haladtak 1867-ben azok, akik a kiegyezést megkötötték.

Ugron Gábor: Nem állottak! (Nagy zaj balfelől, Halljuk! Halljuk! jobbfelől.) Nem állottak.

Gróf Tisza István miniszterelnök: Azon az állásponton állott a korona, mikor szentesítette az 1867: XII. törvényeket. (Zaj balfelől.)

Ugron Gábor: Nem állott, mert a korona a szentesítéskor nem magyarázott, egyedül a korona nem magyarázhat!

Gróf Tisza István miniszterelnök: ... és azon az állásponton állott a magyar szabadelvűpárt egész politikai multja.

Ugron Gábor: Nem igaz! Nem úgy lett szentesítve! A magyar törvény előbb lett szentesítve, mint az osztrák!

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ejnye de nagy újsgót mond nekem a t. képviselő ur (Zaj), rettentően nagy újsgó.

Ugron Gábor: Igen, mert ez a csavarásnak utját vágja!

Gróf Tisza István: Igenis féleltemdével előbb volt szentesítve, de hatályba nem léphetett, a magyar törvényt nem lehetett végrehajtani. (Nagy zaj balfelől.) Halljuk! Halljuk! jobbfelől.) a delegációt nem lehetett megválasztani, nem működhetett, hatályba nem léphetett addig, amíg Ausztriában is megieelő törvény nem hozott. (Halljuk! Halljuk!) Hiszen ez kérem, a dolog természetéből folyik. (Halljuk! jobbfelől.) És ismétlem, (Zaj balfelől.) nagyon szomorú volna, hogyha valakinek annál inkább volna igazságsza, mentül öblösebb tudója állításait elküldtém, én, ismétlem azt, hogy ennek a kérdésnek megvitatása elől nem fogok kitérni, amikor annak idejét elérkezettnek látom, de most csak azt konstátálom, hogy az a kijelentésem, amely a képviselő uraknak annyira nem tetszik, teljesen azonos lényegileg, talán némileg még jobban kidomborítja a gondolatot, de teljesen azonos azzal a kijelentéssel, amelyet az ország igazságügyminiszteri székéből megdolgoltott Szilágyi Dezső télt 1893. október havában. Nem azért hozom fel ezt, hogy reá mint tekintélyre hivatkozzam, de méltóztatás megnézni, az a kijelentés akkor, az egész Ház által közmegnyugvással fogadtattott, mint korrektt közjogi nyilatkozat mint tisztázása ennek a helyzetnek. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) Mondom, én teljes megnyugvással várom az alkalmat, hogy ezt a kérdést a képviselő urakkal megvitassam, de most átterek beszédem tulajdonképpeni céljára, mert én helytelennek és célszerűtlennek találom azt, hogy mi most hosszú diskusszióba menjünk bele nagyfotosságu elvi kérdések felett, a helyett, hogy tisztázva most a függő kérdéseket, lehetőleg mielőbb elővegyük azon fontos törvényjavaslatokat, amelyeknek létargyalására az országnak szükség van. (Helyeslés a jobboldalon.)

Egész rövidséggel korlátozom ma feladatomat arra a t. érre, hogy először is igyekezzem kiegészíteni, megmagyarázni tegnapelőtti nyilatkozatomat ott, ahol az egyben vagy másban némi félreértésre adhatott alkalmat, továbbá felelni az előttem szólt t. képviselőtársaim azon kérdéseire, amelyekre választ adnom kell azért. (Egy hang a néppártan: Értjük!) Majd még jobban megmagyarázom, t. képviselő ur... hogy minden tagja a Háznak tisztában ehessen a kormány álláspontja iránt és akkor íthessen és határozhatson saját magatartását illetőleg. (Helyeslés a jobboldalon.)

(A katonai iskolák.)

Felemlítetett az, hogy a magyar alapítványi helyek a tanintézetek némely részéinél, miután azok ma Magyarországon nem léteznek, Ausztriában fognak felállítani. Ezen természetesen csak akkor lehet majd segíteni, ha ilyen magyar intézetek felállítanak. Azonban ezeket az alapítványokat a magyar állam állítja fel, módjában van tehát nemcsak az alapítványi feltételeit akként szabályozni, ahogy jónak látja, de magát az adományozási jogot is akként szervezni, hogy ezek a helyek mindenesetre a magyar intelligencia gyermekei számára biztosítsanak. (Egy hang balfelől: A magyar telelés miniszter által?) Éz az intenció vezeteli a kormányt ebben a tekintetben.

A t. Háznak alkalmat lesz az ellenőrzést gyakorolni a végrehajtás terén és meggyőződni róla, hogy ezt a feladatot a kormány mennyiben teljesíti. A cél,

mely előttünk lebeg, mindenesetre az, hogy ezen alapítványi helyekre a magyar intelligencia bősége bszá meggyermekét.

Ami pedig az iskolákat illeti, (Zaj balfelől. Elnök csenget) engedelmet kérek, Holló Laos t. képviselőtársam, erre vonatkozó nyilatkozatomat egy oly passzussal toldja meg, amelyet legalább abban az összefüggésben nem mondtam, midőn azt állítja, hogy én az új iskoláról csak úgy beszéltem, hogy amelynyiben elháríthatlan akadályokba nem ütközök. Éz tévedés. En azt mondtam igenis, hogy ha az új iskoláknak a közös hadsereg szervezetében való felállítására ütköznek akadályokba, abban az esetben módunkban lesz a honvédelvességü megieelő fejlesztése útján elérni azt a célt. (Zaj balfelől.) Csak azt akarom hangsúlyozni tehát, hogy nem azt mondtam és mondom, hogy ha akadályok merülnek fel, akkor lemondunk a cél eléréséről; hanem ellenkezőleg, utaltam arra, hogy bármilyen akadályokat akarnának is e megoldás útjába gördíteni (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) Mozsás a bal- és szélsőbaloldalon.) az a nevelésügynek ilyenén szabályozását megakasztani, megakadályozni nem fogja (Helyeslés jobbfelől.) Elnök mozsás a bal- és szélsőbaloldalon.)

Báró Kaas Ivor: Akkor nem a kvóta szerint, hanem egész összegben!

Gróf Tisza István miniszterelnök: Nagyon természetesen. Nem akarok e kérdésről sokat beszélni, de nagyon természetes, ami reményem, nem fog bekövetkezni, hogy ha ezen jogosult célok elérése — mondjuk — az osztrák delegáció részéről elháríthatatlan akadályokba ütköznek, ez visszahatás a nevelésügy kezelésére általában és ennek volnának továbbmő követeleményei. (Helyeslés.) Mert természetes dolog, hogy a magyar delegáció nem nyugodhaték abban, hogy azt, ami itt fejlesztési szempontból szükséges az ország költségére csináljuk, minden egyéb közközlőség tárgyát képezze. Ezek komplikációk volnának, ne beszéljünk róluk most, meg vagyok róla győződve, hogy felmerülni nem fognak. (Helyeslés jobbfelől.) Mozsás a bal- és szélsőbaloldalon.)

Ami mar most a magyar nyelv tanítását illeti, én annak a határozott kiltatásnak és reményemnek adhatok kifejezést, hogy a magyar nyelv tanítására vonatkozó diszpozíciók a jövő tanév kezdetén tehát a legrövidebb idő alatt amint csak lehetséges, életbe fognak lépni. (Helyeslés jobbfelől.) Csak ismétlhetem a t. Ház előtt, hogy igenis jelentékeny tantárgyak, jelentékeny tudományok jelentékeny számmal fognak magyar nyelven előadani.

Báró Kaas Ivor: Katonai tantárgyak?

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ne méltóztatassanak tölem kívánni, hogy én itt minden részletre felvilágosítást adjak. (Zaj a bal- és szélsőbaloldalon.)

Kubik Béla: Hát kitől kívánjuk, ha öntől nem kívánjuk? Valakinek csak kell telelőnek lenni. (Nagy zaj.) Elnök csenget.)

Langyel Zoltán: Békét akarnak és nem hagyják beszélni a miniszterelnököt!

Balla Géza: Ejnye de kedves. (Derültség jobbfelől.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ismétlem azt a kijelentésemet, hogy én fogok a legjobban örülni, mikor az erre vonatkozó tervezett nyilvánosságra kerül. Mert meg vagyok róla győződve, hogy ez a kormány kijelentéseinek komolyságát teljesen be fogja bizonyítani. (Helyeslés jobbfelől.)

Ezek volnának azok a konkrét kérdések, amelyeket a katonai programra vonatkozólag tett kijelentéseim magyarázataul meg kellett értenem. (Fölkáltások balfelől: Hát a címer-kérdés? Nagyon helyes. Éz igazán eltelejtetem; pedig a címer-kérdésről is egy kijelentést kell tennem, bár e kérdés egyes részleteibe sem bocsátkozhatom most bele, egyszerűen azért, mert a kérdés megoldva nincsen. (Nagy zaj; felkiáltások balfelől: Csak a programmban van! Frázis. Derültség jobbfelől.) Zaj.) Elnök csenget.)

(„Jeleneteskék.”)

Elnök: Csendet kérek, t. Ház. (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Kubik Béla: Smólen Tóni fogja megoldani. (Zaj.) Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Engem semmiféle ily kis jeleneteskék meg nem zavarnak. (Helyeslés a jobboldalon.) nyugalmamból ki nem hoznak.

Poszgay Miklós: Nagyböb jelenetek sem zavarnak meg! (Zaj a jobboldalon.) Egy hang: A magyar nemzet sem!

Gróf Tisza István miniszterelnök: A magyar nemzetet, remélem, meg fogják zavarni, de annak meglesznek a következményei. (Nagy zaj és nyugtalanság a bal- és szélsőbaloldalon.) Felkiáltások: Mi az?

Poszgay Miklós: Ne csak úgy hátrafelé mondja. (Nagy zaj.) Nekünk mondja meg. Ne oda szóljon. (Nagy zaj.)

Elnök: Csendet kérek. A képviselő urak aztán nyilatkozhatnak.

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ha a magyar nemzet ezeket a jeleneteket megunja, annak idején, remélem, évek multva, de annak idején ennek az unalomnak a következményeit e jelenetek mélyen t. rendezői fogják megérezni. Hiszen ez nagyon egyszerű. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) Felkiáltások a jobboldalon: Természetes!

Rakovszky István: Akasztófa, rotyó! (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Elnök (ismételtlen csenget): Csendet kérek, t. Ház!

Zboray Miklós: No, kumozok!

Gróf Tisza István miniszterelnök: Engem abban a feltett szándékomban és abban a természetemmel egyedül összegegyeztetelhető szokásomban a t. képviselő urak nem fognak megzavarni, hogy én egészen egyszerűen és minden megvárogatása nélkül a szőlők-

nak megmondjam azt, hogy igenis, midőn egy kérdés függőben van, igenis, mikor annak rendezése körül a fittokor közt, akiknek abba beleszólása van. a tanácskozások folynak, én a t. Ház előtt nyilatkozni nem fogok. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.)

Ugron Gábor: Király és nemzet között van a tanácskozás.

Balogi Géza: Az is kettő.

Gróf Tisza István miniszterelnök: A világon minden kormány, amely a maga hivatását és kötelességét tudja, így jár el. Nagyon sajnálom, de én sem fogok másképp eljárni.

Molnár Jenő: A hozományok az a része van meg, amelyet le akarnak akudni.

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ery dolgot kell hangsúlyoznom és fogom is hangsúlyozni, és ez az, hogy a kérdés rendezésénél azon az elvi állásponton állunk és állhatunk csak, amelyen hivatalbeli elődeink, akik szintén az 1867-iki kiegyezés alapján állva, a hadsereg jelvényei rendezésének kérdését az 1867-es alapon tehát egy, az ország közölgő állásának megfelelő közös jelvény által... (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Elnök ismételtélen csemet.)

Langyel Zoltán: No most tessék tapsolni!

Kabik Béla: Tapsolni kell! (Hosszantartó nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) Tapsoljanak a közös jelvénynek.

Béter Alfréd: Mi esendben hallgatuk önöket, megköveteljük mi is a meghallgatást önöktől. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.)

Elnök: Lengyel Zoltán képviselő urat kérem, sziveskedjék esendben lenni.

Lengyel Zoltán: Tapsoljanak!

Gróf Tisza István miniszterelnök: Hogy ez a t. képviselő uraknak nem tetszik, az nagyon természetes. (Zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) A t. képviselő urak elvi álláspontjától nem is várhatok egyebet. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Közös jelvény! Elnök ismételtélen csemet.)

Lengyel Zoltán: Összmonarchia.

Elnök: Lengyel Zoltán képviselő urat kérem, sziveskedjék a tanácskozást nem zavarni. (Nagy zaj.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: De engedelmet kérek, amint hivatalbeli elődeinktől nem volt sem hazarülés, sem semmiféle különösen meglepő dolog, hogy ugyanezre az álláspontra helyezkedtek, hát én azt hiszem, hogy én is a legjobb akaratral sem tehetem...

Kabik Béla: Ha százszor meggöribülök, akkor sem lesz közös jelvény. (Derűltség jobbfelől.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: ... hogy a mi álláspontunka homlokegyenest ellenkező, más álláspontot hirdessek. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.)

Pap Zoltán: Széll Kálmán kikérné magának, hogy ő rá, mint elődre hivatkozzék!

Báró Kaas Ivor: Hát a szabadlevélpártiak tetszik a közös jelvény? (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon. Elnök csemet. Halljuk! Halljuk! jobbfelől.)

(A népiszkolák.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ezek után legyen szabad még egynehány rövid megjegyzést tennem pénteken előterjesztett programom egy pár olyan pontjára, amelyet elsősorban t. barátom, Kossuth Ferenc fejtetett. A t. képviselőtársam felhívta a kormány figyelmét a népiszkolák állapotára, hangsúlyozta, hogy mennyi a nem magyar tannyelvi népiszkola és hogy a magyar nyelv tanítása körül mennyi kívánni való marad még hátra. Ami az elsőt illeti, gondolom, az én t. képviselőtársam sem óhajtana azt, hogy a népoktatásügy terén a magyar állam ma más elvi álláspontra helyezkedjék a nemzetiségekkel szemben, mint amint 1868-ban elfoglalt, vagyis a nemzetiségeknek azon jogát, hogy nem magyar tannyelvi népiszkolákat fenntarthatassanak, eltörölni kívánna.

Rátkey László: Miért ne lehetne eltörölni? (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Olay Lajos: Akkor barcolunk! (Zaj.)

Ugron Gábor: Magyar érzése sincsen!

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ami a kérdés másik részét illeti, én készséggel elismerem, hogy a magyar nyelv tanítása a népiszkolákban korántsem érte el azt a polcot, amelyet joggal megkövetelhet, hiszen azt a magam részéről éppen pénteki nyilatkozomban hangsúlyoztam és biztosíthatom róla a t. Házat, hogy igenis, ezzel a kérdéssel a kormány abból a szempontból és azzal a szándékkal kíván foglalkozni, hogy a magyar nyelv kötelező tanítására vonatkozó törvényes határozatoknak effektív végrehajtását biztosítsa. Itt a baj a közoktatásügyi szervezet hiányos voltában és az iskolák feletti felügyelet és ellenőrzés gyengeségében rejlik és én azt gondolom, hogy keresni kell a módot hatályosabb felügyelet gyakorlására; de talánunk más eszközöket is, — nem akarok most rámutatni, hogy minöket — különösen kereshetünk a megoldásra eszközöket ott, hogy az állam jövedelmeiben csak oly iskolák és oly tanítók részesülhessenek, akik ezen irányban törvényes kötelezettségüknek megfelelnek. (Helyeslés jobbfelől.)

(Pénzügyi bajok.)

A másik megjegyzése t. képviselőtársamnak, amit szó nélkül nem hagyhatok, a pénzügyi bajokra vonatkozik. (Halljuk! Halljuk! jobbfelől.) Az én t. képviselőtársam azt mondja, hogy azon sötét képet, amelyet én megrajzoltam, ő igaznak tartja, de hiúsának, hogy a kormánypadokról történt ily nyilatkozat, mert az visszahat az ország hitelére. Hát engedje meg nekem a t. barátom, ebben nem lehet vele egy nézetem, mert én azt hiszem, hogy elsőzör is tényleges vezetődél egy ország pénzügyeire az hozhat leginkább, ha illetékes helyről teletelőség mellett idejekorán nem figyelmeztetnek a mutatózó bajokra és veszélyekre, másodsor az ország hitelének semmi sem árthat annyira, mint a létező bajok elpálasztó-

lása, mint bizonyos optimizmus, amelyet, ha magunkban nem éreztük is másokban igyekszünk felkelteni. (Helyeslés a jobboldalon.) Ellenkezöleg, engem az a remény és a hit vezet, hogy az ország hitelének, az ország jó hírnevének, az ország iránt érzett közbizalomnak csak megerősítésére szolgál az, ha azt látják, hogy amint itt nem is konkrét bajok, csak a bajoknak előjelei mutatkoznak, az nem a kormányának sem a törvényhozásnak komoly figyelmét el nem kerüite. (Helyeslés jobbfelől.)

Ha t. barátom azt mondja, hogy ebben és azon következtetésekben, amiket ehhez kötelességszerűleg fűzöm kellett, bizonyos kortespolitika relik engedje meg t. barátom, hiszen ő maga sem tudott egy finom mosolyt elpalástolni, mikor ezt mondta. (Derűltség.) Hiszen én világrekordot teremtetek a korteskedési ügytelenség terén, ha kortesszempontról tettem volna ezt. Nem t. képviselőház. Kötelességszerűleg tettem, tudatában voltam annak, hogy ez a rossz kortespolitika tudatában voltam annak, hogy ebből a szempontból kárt okozok annak a politikának, amelynek egész lelkemből híve vagyok, de meg kellett tennem, mert erre vitt az a parancsnok kötelességzet az ország pénzügyei iránt amelyvel átvetük az ország ügyeinek vezetését (Helyeslés a jobboldalon.) és meg kellett tennem azért is, mert azt tartottam, hogy ezeknek a fontos érdekköröknek, amelyeknek kedvezőtlen fordulatot vehetnének a pénzügyi helyzetből kitolyólag az ügyek, mindárt az első peroban tiszta bort kell önteni a poháru. (Elnök helyeslés a jobboldalon.) Ez volt az az eláras, melyet követtem, és most is azt tartom, hogy helyesen, kötelességszerűleg követtem, dacára annak, hogy nagyon rossz kortespolitikának tartom.

(Kossuth kérdései.)

Ezek után hátra van, hogy azokról a kérdésekről beszéljek, melyeket mintegy az általam felhozott kérdések kiegészítéséül gyantán hozott szóba elsősorban Kossuth Ferenc tisztelet képviselő ur. Fülelmitott bizonyos guynyal és bizonyos rosszatartat, ugy a sajátban, mint ma az ülésben is, hogy itt eszmecsereket folytatt, hogy itt bizonyos előre megállapított kérdésekről és feleletekről van szó. (Mozgás balfelől.) Cíatolatát hallottuk ma annak, amit mondani fogok, hogy ne let volna ez benne?

Rakovszky István: A gonosz zsurnalizsziák tették.

Gróf Tisza István miniszterelnök: Legyen szabad erre röviden kijelentem, hogy én ugy Kossuth Ferenc t. képviselőtársammal, mint az elenék más t. tagjaival is a privát érinkezés terén beszéltem, eszmecsereket folytattam, nézeteinket egymásnak elmondottuk. Ezt tettem és nagyon szivesen fogom tenni a jövőben is (Helyeslés a jobboldalon.), ha szivesek lesznek erre nekem alkalmat szolgáltatni (Egy hang balfelől: Szükséges is!), mert azt tartom, hogy ha nem is föltétlenül szükséges, de ósiszerű, mert a közügyek simább, előzéke-nyebb, egymás kölcösön mérését inkább biztosító előkészítését és megoldását biztosítják. (Helyeslés a jobboldalon.) De ennek semmiféle olyan jelentősége, semmiféle olyan hátere nincs és nem is lehet, mint hogyha bármintó titkos, vagy nem titkos megállapodások létesítettek volna, mint hogyha ez eszmecsereket célja az lett volna, hogy itt a pártok közt bizonyos pakumzéri kötelezettségek valatlansanak. Azt hiszem, t. barátainak intenciójától ez éppen olyan távol áll, mint az enyémtől, mert azt gondolom, a rendes, a tiszta politikai helyzet az, hogy mondjak meg egyekes és párok nézeteiket teljes nyíltsággal, tájékozottsággal egymást és jussom mindenki abba a helyzetbe, hogy egymás nézeteinek alapos ismerete alapján foglalhasson állást egy kérdésben, de azután ne kössék le egymás akaratát egymással szemben akképpen, hogy az csak a felelőség megosztására, a felelőség csökkentésére és arra vezethetne, hogy olyan obligók eredményeztetnének egyekesre és pártokra nézve...

Báró Kaas Ivor: Mint a kilences-bizottságban! (Derűltség balfelől.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: ... amelyek utólag, később kellemetlen elentébe hozhatnak az illető pártot és az illető egyént, azzal, amit az ország érdekében szükségesnek tart. (Elnök helyeslés a jobboldalon. Helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Én tehát kizárólag ezen a főfogás által vezetette, bocsátoktam egyes ellenzék t. képviselőtársaimmal eszmecserebe, és tisztán ezt álláspontból adok ma is teljes készséggel, teljes őszinteséggel felvilágosítást a kormány álláspontjára vonatkozólag azon kérdéseket illetőleg, amelyekkel Kossuth Ferenc t. barátom szóba hozott.

Ezen kérdések több csoportra vonatkoznak. Talán legyen szabad elsősorban megemlékeznem azokról, amelyek még a katonai ügyvel és az ex-lex állapottal vannak szorosabb összekötésben.

T. képviselőtársam azon óhajának adott kifejezést, hogy az ex-lex állapot miatt a rendes eszedékeség idejében nem fizetett adóknál és az ennek folytán felgyült adótorozásoknál késemeim kamat ne szedesék és kisebb adófizetőknl a törlesztés egy méltányosabb módja tétessék lehetővé. Hát én kiintetem, hogy a kormány egyik kérdés elől sem zárkózik el: a késemeim kamatok szedesétől eltéktim és igenis minden olyan kisebb adóztól, ahol az adótorozás egyszerre való megfizetés komoly zavarba hozná az illetőt, méltányos részletfizetési feltételek megállapításáról fog gondoskodni. (Elnök helyeslés a jobboldalon.)

A másik kérdés a visszatartott katonák sorsára vonatkozik. Én itt mindenképp kötelességszerűleg felhívom a t. Ház figyelmét arra, hogy a helyzet minának ma nem olyan mint volt október elején Ausztriában. Amint méltóztatnak tudni, Ausztriában az újonozás megtörtént, az újonok beosztása is megtörtént, tehát amelyik perben a parlament megadta a törvényes engedélyt az újonozás jogtatására, egyszerűen csak be kellett rendelni a már

beosztott legénységet. Ott természetesen mások voltak az ügy előzményei. Minálunk ezt az utat követni természetesen nem lehetett és csak az újonozási törvény meghozatala után lesz az újonozás fogható-sítható, a legénység beosztása eszközölhető és a behívások csak azután történhetnek meg.

Ennek folytán természetesen követezik, hogy a hadsereg a három évet eszolgált legénységet ezen időre, amelyet egykezni fogunk ugyan lehetőleg rövidre szabni, de amely mégis néhány heten igénybe vesz nem nélkülözhető, ugy hogy bármennyire óhajtana a katonai kormányzat is mentől hamarabb szabadságotl ezen legénységet, annak szabadságotlás nyomban a törvény megszavazása után nem lesz lehetséges. (Nagy zaj és mozgás a bal- és szélsőbaloldalon.)

Fozsgay Miklós: Hát ebből az látszik, hogy még január esején túl is ott maradnak a katonák. (Zaj balfelől.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Azonban a katonai kormányzat azon állásponton van először, hogy lehetőleg azon lesz — hiszen a t. Házról íggy, hogy ezt kívánisse, de lehetőleg azon lesz, — hogy a visszatartott legénységnek zömét a karácsonyi ünnepek előtt végleg elbocsáthassa, másodsor pedig, hogy az így október elején 1-től fogva benn töltött időt, amennyiben az hat hetet meghalad, két legyvergvakorlatot engedjen el az illető legénységnek. (Elnök helyeslés a jobboldalon.) Én azt hiszem, hogy a visszatartott legény határozottan nyer ez által, hogy most szolgál egy pár hónappal többet és később polgári életviszonyaiban két ízben legyvergvakorlaton részt ne vegyen. (Helyeslés a jobboldalon és felkiáltások: Úrinatek neki! Zaj a szélsőbaloldalon.)

Kabik Béla: Ezért nagy köszönettel tartoznak. (Felkiáltások a jobboldalon: Ezért tartoznak is!)

Gróf Tisza István miniszterelnök: A harmadik kérdés (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon és néppárton. Elnök csemet.) vonatkozik a katonai épületek alkalmazott felrakokra. A mai állapot, amint méltóztatik tudni, az. (Halljuk! Halljuk!) hogy az egyes városok és törvényhatóságok által építet és katonai célokra a közös hadsereg céljaira szolgáló épületeken tetszés szerinti felrakot alkalmaztatnak. (Ellentmondások a néppárton.) Magyarországon több helyen, úgy tudom legalább, magyar felrakot alkalmaztatnak. (Zaj.) Én ismerem olyanokat, megengedem, hogy nem mindentől így van, de egyáltalán kétségtelen az, hogy az a törvényhatóság, az a város, amely ilyen kaszárnyát vagy más katonai épületet felépít, fel van jogszára arra, kizárólag magyar elrakot alkalmazni.

Zboray Miklós: Hát a Mária Terézia-laktanya a fővárosban! A Hadik-kaszárnya! (Egy hang a néppárton: A Radezky-kaszárnya! Folytonos zaj. Elnök csemet.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ami az állami tulajdon képező épületeket illeti (Folytonos zaj a néppárton és a szélsőbaloldalon: Elnök csemet. Halljuk! Halljuk!) azokon jelenleg a felrakot kizárólag a hadsereg szolgálatai nyelven vannak alkalmazva. Én a magam részéről is egészen jogosultnak és indokoltan tartom azt a kívánságot, hogy ezen épületeken a hadsereg szolgálatai nyelve mellett paritásos alapon a magyar állam nyelve is érvényesüljön. (Elnök helyeslés a jobboldalon.) A magam részéről is hajlandó leszek (Egy hang a szélsőbaloldalon: Hát Ausztriában?) ezt a szempontot érvényesíteni, és remélem, hogy semmi nehézségbe ütközni nem fog, hogy ez a kérdés ekként megoldassék. (Helyeslés jobbfelől.)

Báró Kaas Ivor: A paritás Ausztriában is meglesz?

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ausztriában is a szolgálatai nyelv és az osztrák állam állami nyelve fog alkalmazni. (Derűltség a jobboldalon. Nagy zaj a néppárton és a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Hoch! Hoch!)

Elnök (csemet): Csendet kérek t. képviselőház. (Folytonos zaj.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ugyanerre az álláspontra helyezkedem... (Folytonos nagy zaj. Elnök csemet.)

Rakovszky István: Nos, Vészi! Mit szól ehhez Vészi? (Zaj és derűltség a néppárton.)

Vészi József: Mire kívánosi Rakovszky képviselő ur? Véleményemet el fogja olvashatni és ha jónak látom, itt is meg fogja hallani. (Zaj.)

Rakovszky István: Helyes! Helyes!

Vészi József: Hát akkor ne aposztrófáljon! Ezt kikérem magamnak! Az ön gesztusait le kellene fotográfálni. (Nagy zaj és derűltség a néppárton. Elnök többször csemet. Folytonos zaj.)

Elnök (csemet): Kérem a képviselő urakat, ne folytassanak itt párbeszédet más szónok beszéde közben. Csendet kérek. (Halljuk! Halljuk!)

(A szolgálatai nyelv.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ugyanerre az álláspontra helyezkedem (Halljuk! Halljuk!) azon kérdésekkel szemben, amelyekkel a magyar nyelv érvényesítésére vonatkozólag t. képviselőtársam bizonyos nyomtatványok, katonai könyvek, lapstromok stb. tekintetében felhozni méltóztatott. (Helyeslés a jobboldalon.)

Ugron Gábor: Mindenben! (Halljuk! Halljuk!)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Én is teljesen osztozom abban a főfogásban, hogy itt a hadsereg szolgálatai nyelve mellett, mivel olyan okmányokról vagy hivatalos iratokról van szó, amelyek magyar hatóságokat is érdekelnek, hogy itt a hadsereg szolgálatai nyelve mellett a magyar állam nyelve is megtehető alkalmazást nyerjen. (Helyeslés a jobboldalon.) Ezeknek a kívánalmaknak a teljesítését is magamra vállalom és remélem, hogy e tekintetben is eredményes nyel fogok a t. Házunk beszámolhatni. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Hát a hatóságokkal való levelezéssel mi lesz?)

A hatóságokkal való levelezés kérdése nem hoztatott ugyan fel t. képviselőtársam részéről, de a ha-

tóságokkal való levelezés szintén akként fog megol-
dani, hogy a Magyarországon elhelyezett összes ka-
tonai hadsárok a magyar hadsárokhoz magyarul
levelezzenek. (Helyeslés jobboldal. Zaj a szélsőbal-
oldalon és felkiáltások: Most is úgy van!) Most nincs
ügy, mert csak az ezredparancsnokságok leveleznek
magyarul, a többi parancsnokságok ellenben magyarul
kelenek a hozzájuk érkező magyar beadványokra, de
németül intézik el az általuk kezdeményezett levele-
zéseket. Tehát a kérdés ma még nincs költőleg meg-
oldva és csak a jövőben lesz.

(Adópolitika.)

A másik eszmekör, amelyet t. képviselőtársam
felőlelt, az adópolitikai kérdésnek komplexuma. Erre
nézve legyen szabad általában körvonalonoznom azt,
hogy a kormány az egyes adók reformját akként
kontemplálja, hogy ott az általános jövedelmi adónál
először is adómentes léte minimum állapotasság meg,
másodszor pedig a progresszívitás fogalma is érvé-
nyesüljön. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) A szintén
felvetett másik adókérdésnél, a hus- és borfogasztási
adónál, (Halljuk! Halljuk!) szintén óhajtsa és kíván-
sága a kormánynak, hogy az ezen adókból eredő jö-
vedelmek a városoknak engedjék át, nagyon
természetesen akkor, midőn azt az állam pénzügyi
helyzete megengedi. (Helyeslés jobbról. Nagy zaj a
szélsőbaloldalon. Élénk csevegés.)

Egy igen fontos kérdést, a kérdések majdnem
egyik legfontosabbikát érintette t. barátom akkor,
amikor a pótdó folytonos emelkedéséről beszélt. Ezt
a bajt érezzük mindnyájan, de én úgy vagyok meg-
győződve, hogy itt a segítséget nem kereshetünk bi-
zonyos általánosan, bizonyos maximális határ megállá-
pításában, mert utóvégre is a meglévő szükségleteket
fedezni okvetlenül szükséges. De keressünk kell a baj
orvoslását abban, hogy a községeket juttassuk abba a
helyzetbe, hogy jövedelmüket fokozhassák és hogy
ne legyenek kénytelenek kiadásukat folyton fokozni,
és az a takarékosági eljárás, amelyet mint a kor-
málynak egyik sarkalatos törekvését jeleztem teg-
napelőtt a Ház színe előtt, kell, hogy időtlenül érvé-
nyesüljön abban is, hogy a községek újabb és újabb
állami funkciók teljesítése révén folyton újabb és
újabb terhekkel meg ne terheltessenek. Itt van az az
orvoszás, amelyet ebben a kérdésben valóban nyuj-
tanunk kell. (Helyeslés jobboldal.)

(Szociálpolitika.)

Harmadik csoportja t. barátom előadásának egész
gazdag gyűjteménye kisebb-nagyobb érdeklő intézke-
déseknél, amelyek, amint ő magát kifejezte, szociál-
politikai jelentőséggel bírnak és amelyek a kisebb,
vagy megrongált gazdasági existenciák megóvása
érdekeiben kontemplálódnak. Legyen meggyőződve t.
barátom, hogy a kormány minden tagja feltétlenül át
van hatva annak fontosságától, hogy a kisebb existen-
ciák és a megrongált existenciák érdekében tegyen
meg az állam mindent, amit megtehet. De figyelniük
kell az érem másik oldalára is.

Figyelniük kell arra is, hogy itt bizonyos tul-
monó intézkedések visszaé a találok esülni és a
hitelképesség teljes megrongálása által boszún-
nak meg magukat érpen azokban a szociális kör-
körök, amelyeknek érdekében kívánunk eljárni. (Ugy
van! jobboldal.) Általában, t. Ház, én most — s
ezt érteni fogja tisztelt képviselőtársam — minden
egyik kérdésnek taglalásába nem mehetek bele. Van-
nak ott egyes oly eszmék, amelyek már a megoldás
küszöbén vannak, vannak olyanok, amelyeknek meg-
oldására nézve talán bizonyos aggályok is iorogtat-
nak fenn, de mindannyi olyan, amely igenis meg-
érdemli a kormány komoly figyelmét.

Mindannyi olyan, ahol a céllal a kormány telje-
sen egyetért, de — és erre nagyon kérem úgy tisztelt
képviselőtársam, mint a tisztelt Ház becses figyelmét
— azt az egész törekvést, amely a kisebb existen-
ciák védelmére irányul igénytelen nézetem szerint, ha
a kisebb existenciákban valóban segíteni akarunk, ha
ezen segítség kedvéért az egész társadalom ha adását
és fejlődését megszüntetjük nem akaruk, akkor a
kiseb existenciák érdekében való ezen törekvésnek
első sorban arra kell irányulnia, hogy ezek erősit-
senek, harcképesebbekké, versenyképesebbekké tés-
senek. (Helyeslés jobboldal.)

Szóval, annak az akciónak, amelyet mind-
n kormánynak, amely ezt a névet megérdemli, a kisebb
existenciák érdekében csinálnia kell, első sorban
nem korlátok felállításával, nem az erősebb existen-
ciák megakasztásával kell nyilvánulni, bár van tér,
ahol erre is szükség van, hanem első sorban ott kell
a javítást keresni, ahol a nevelés és a szakismeretek
terjesztése, az egyesülés, a szövetkezeti eszme propa-
gálása által erősebbé, versenyképesé tehető a kis
existenciák, ahol ezek képesekké tehető arra,
hogy megállják helyüket az élet küzdelmeiben és
valóban erőforrások legyenek a nemzet társadalmára
nézve. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Ugy hiszem,
ezzel legkevésbé sem állunk ellentétben egymással,
de ezeket szükségessé vált hangsúlyoznom azért,
hogy kiegészítsem azt a képet, amelyet a kormány
felfogásáról e téren adnom kellett. (Helyeslés jobboldal.)

(A parlamenti reform.)

Végül megemlékezik t. képviselőtársam a vá-
lasztási törvény revíziójáról is. (Halljuk! Halljuk!)
Ne méltóztassék azt bármió szónoki formának és
még kevésbé bármió kísérletnek nézni arra nézve,
hogy kiterjék a kérdés elől, de köztársaságunk
hangsúlyoznom kell azt, hogy a választási törvények
reformja a nemzeti életnek egyik legfontosabb, egyik
legnehezebb területén képezi, hof az ország leg-
kardinalisabb érdekének szempontjából nagyon óva-
atosan kell eljárni, amelyet nagyon alaposan kell ta-
nulmány tárgyává tenni, hogy az a reform, amely
talán tetszetősnek látszik, az életbe átvive milyen ké-
pet mutat.

Krássnay Ferenc: Megérett már!

Gróf Tisza István: Hogy csak egy példát em-
lítsék, nagyon tetszetős dolog azt mondani hogy
egyenlősítsük a cenzust. Én azonban nem ismerem
országot, ahol a cenzust egyenlősíteni lehetett volna.
Talán látszólagos egyenlőség nyilvánul bármily, mond-
junk egyenlő adócenzus mellett, amely egy össegben
állapították meg az egész országra nézve, de ez a le-
hető legnagyobb egyenlősítéseket eredményezi
éppen nálunk mert egyes vidékeken, majdnem az
általános szavazati jogra, más vidéken pedig a nép
zömének kizárására vezetnek. (Igaz! Ugy van! a
jobboldalon.)

Ily viszonyok között a cenzus lehet egyenlővé
tételét igenis, mint óhajtanó ólit, ki kell tűznie, de
az gyakorlatban egyben nem fog mutatkozhatni,
mint abban a komoly és reméltem eredményes törek-
vésben hogy a mutatózó legkiáltóbb egyenlősíté-
ségeket orvosolassanak. (Ugy van! jobboldal.) Ismétlem,
t. képviselőház és mindenki, aki ezt a kérdést ko-
moly tanulmány tárgyává fogja tenni, igazat fog
nemek adni, hogy nálunk az egységes cenzus, a leg-
nagyobb igazságtalanságokra vezethetne. (Ugy van!
Ugy van! a jobboldalon.)

Ugron Gábor: Általános szavazati jogot kell
behozni!

Gróf Tisza István miniszterelnök: Én tehát a
cenzus kérdésénél (Zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk!
Halljuk! jobboldal.) más kötelezettséget nem vállalhat-
ok, mint hogy (Zaj balról. Halljuk! Halljuk! job-
boldal.) Élénk csevegés) izekzni fogok megoldást ta-
lálni a cenzus terén. (Zaj és felkiáltások a bal-
és szélsőbaloldalon: Nem halljuk, mit mond? Halljuk!
Halljuk! a jobboldalon.)

Elnök (csevegés): Csendet kérek!

Gróf Tisza István miniszterelnök: Én hangom
megerősítésével beszélek és nagyon sajnálom, ha a
t. képviselő urakat mások megakadályozzák abban,
hogy hallhassák szavaimat. Én erről igazán nem te-
belek, hanem izekzni fogok kötelességemet teljesí-
teni. (Halljuk! Halljuk!)

A cenzus kérdést illetőleg másra — mon-
dom — nem vállalkozhattam, mint arra hogy izek-
zenek fogok a mutatózó legnagyobb és legelősebb
igazságtalanságok kiegyenlítésére vonatkozó javas-
latot terjeszteni a t. Ház elé. (Élénk helyeslés a
jobboldalon.) amely természetesen a cenzus
bizonyos leszállításával is fog járni. (Helyeslés job-
boldal.)

Vérsi József: Miért csak a legelősebbeket.
(Zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! jobboldal.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: A válasz-
tási törvényvel kapcsolatos kérdések között külön-
ösen a választókerületek új beosztása látszik előt-
em egy megérett kérdésnek, mert hiszen tényleg
1848-ban hiányzott is a kellő statisztikai alap a
választókerületek beosztására. (Ugy van! a job-
boldalon.) Ezek a baloldalon.) másrészt azóta a né-
pességi viszonyok lényegesen változtak, ezeket pedig
okvetlenül figyelembe kell venni. (Élénk helyeslés a
jobboldalon.)

Harmadik nagyfontosságú kérdés (Halljuk! Ha-
lljuk!) a köségeként való szavazás kérdése, amelynek el-
érését a magam részéről nagyon melegen óhajtom.
(Helyeslés a job és baloldalon.) és amelynél a ne-
hezségek — hogy úgy izezzem ki magam — tisztán
technikai, adminisztratív természetűek lehetnek, amelyeket
nem kétem a törvényjavaslat kidolgozása során
sikerülni fog legyőzni. (Élénk helyeslés a job-
boldalon.)

Barta Ferenc: Határidőt kérünk!

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ez tehát azon
kardinási három kérdés, amelyre nézve jeleníthetem,
(Zaj a baloldalon. Élénk csevegés) hogy a kormány
ezen kérdések megoldása szempontjából foglalkozni
kíván a választási törvény revíziójával és hogy azon
fog izekzni, hogy még a jelen ciklus befejezte
előtt terjeszthesse azt a t. Ház elé. (Élénk helyeslés
a jobboldalon.)

(Epilógus.)

Ezek után engedjék meg, hogy egy pár szó-
intézzék a t. Házhoz. (Halljuk! Halljuk!) Füzöm szavai-
mat Holló Lajos t. képviselőtársam azon nyilatko-
zatához, hogy ő és elvársai küzdeni fognak tovább.
(Ugy van! balról.) Egy hang a baloldalon: A mai
beszéd után még inkább! Én senkit sem kérek arra,
hogy valamilyen irányban halassza el, vagy igezzesse
fel az elve érdekében való küzdelmet, mert ahogy
mi és t. elvárataink is küzdünk elveink érdekében,
ugyanaz a hivatás a Ház minden oldalán és min-
den pártjának; hanem arra kérem a Ház minden tag-
ját pártkülönbség nélkül, hogy ezt a küzdelmet vi-
vjuk meg az alkotmányos küzdelmet normális keret-
ben és ne vigyük át a Házra a téré, ahol a nemzetnek
legsarkalatosabb, legdrágább, legbecesebb érdekeit
tesztálni könnyelműen szokták. (Élénk helyeslés a
jobboldalon. (Ellentmondás balról.) És ha az én t.
képviselőtársam azt mondja, hogy ebben a kérdésben
a nemzet ereje lesz irányadó és a nemzet lesz a bíró
közöttünk ...)

Baró Kasz Ivor: Ugy lesz!

Gróf Tisza István miniszterelnök: ... ugy én
is azt mondom, én is azt remélem, hogy igenis, a
nemzet, a nemzeti közvélemény szava fogja megmon-
dani az uraknak azt, hogy elég volt ebből a küzde-
lemből. (Élénk helyeslés jobboldal.) hogy ami elérhe-
d volt az eléretett, (Nagy zaj a baloldalon.) hogy a
további meddő harc a nemzet érdekében iltűzőik,
(Ugy van a jobboldalon. Nagy mozgás a szélsőbal-
oldalon.) hogy ma, midőn annyit fontos kérdés, annyit
égető szükséglet áll előttünk, hogy ma, midőn a
nemzetnek annyit drága, becses kincse porban hever
ezen küzdelem miatt, hogy ma, amidőn ezen nemzet-
nek erkölcsi presztízse, politikai tekintélye, politikai
súya a világeseményeknek ingadozásai között mélyen

sülyedt alá: a nemzeti politikának első feladata, hogy
ezeket az erőforrásokat karolja fel ismét, ezeket a
sebeket heggeszse be, ezeket a repedezett falakat
javítsa ki megint, hogy az események bármió for-
dulatával teljes erkölcsi épségben, teljes politikai
súlyalv alkalmánának teljes épségben tartása és
megőrzése mellett állhassa meg helyét. (Élénk helyes-
lés a jobboldalon.)

Es ha a t. képviselő ur Deák Ferenc példájára
hivatkozik, hát igenis, Deák Ferenc nem ismert meg-
alkuvást akkor, amidőn egy sötét korszak sárba
gázolta az ország törvényeit, leporlta az ország
alkotmányát és idegen uralmat állított itten fel ...

Ugron Gábor: Most is az van!

Gróf Tisza István miniszterelnök: Adja Isten,
hogy ilyen idők soha többé ne következzenek, de
ha bekövetkeznének, akkor nem magyar ember az,
aki más eljárást követ (Élénk éljenzés és taps a
jobboldalon.) akkor igenis, ismétlem itt, erről a
helyről ... (Zaj a baloldalon. Halljuk! a jobboldalon.
Élénk csevegés.)

Szűllő Géza: Másnak is van joga közbeszó-
lani! (Nagy zaj a jobboldalon és felkiáltások:
Halljuk! Halljuk!)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Senkinek
sincs joga igazság szerint közbeszólni! (Zaj a bal-
oldalon. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Elnök: Csendet kérek! Ne méltóztassanak
közbeszólni!

Gróf Tisza István miniszterelnök: Igenis, is-
métlem itt azt a kifejezést, amelyet annyira féltérlet-
tek, vagy főremagyaráztak, hogy ha ilyen idők ál-
lanának be, akkor — innen, erről a helyről mondom
— minden magyar embernek igenis oda kell mennie
a golyó elébe, oda kell menni az akasztó alá. (Zaj
a baloldalon.) De ma, amidőn erre szükséges nincs, ma,
amidőn csak arról van szó, hogy a nemzetnek —
megengedem széles rétegei szerénységnek egy válto-
ztatást a mai törvények állapotán, olyan változtatást ...

Ugron Gábor: Végre jött! (Zaj a jobboldalon
és felkiáltások: Halljuk! Halljuk!)

Gróf Tisza István miniszterelnök: ... olyan válto-
ztatást, olyan reformot amely lehet üdős, de amely
ma konfliktusba vinné az országot királyával, a ko-
ronával ...

Ugron Gábor: Körberrel. (Zaj a jobboldalon.
Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: Ma igenis
nem megyek a golyó elé és nem megyek az akasz-
tóra alá és azt a kért intezem a nemzetbe, azt a
tanácsot adom a nemzetnek, hogy tartózkodjék e kér-
des további felbolygatásától. (Nagy zaj a baloldalon.
Helyeslés a jobboldalon.) mert hiszen saját legbecse-
sebb érdekeit éjt sérelmet akkor, ha ezen meddő
haroban meríti ki erejét. (Ugy van! a jobboldalon.)

Ugron Gábor: Nem hátraünk a német elől.
(Mozgás jobboldal.)

Gróf Tisza István miniszterelnök: És ha nékem
arról beszélnék, hogy én kínálkoztam, erre az a
válaszom, hogy igenis, nehéz viszonyok között,
nehéz és kellemetlen kötelességek elvállalása végett
kínálkoztam erre a feladatra és kínálkoztam arra,
hogy erről izekkezsem a nemzetet meggyőzni. (Hall-
juk! Halljuk!) A siker nem az én kezemben, a siker
a nemzet kezében van. Ha hallgat erre a szóra, ha
hallgat erre a tanácsra, azzal a boldogító tudattal
megyek nyugtamba, hogy egy nagy szolgálatot tet-
tem nemzetemnek. (Élénk helyeslés jobboldal.) Ha
nem hallgat rá, hát lelkismeretem nyugodt és tisztá
lesz akkor is, mert nem törődve a küzdelemnek, a
helyzetnek nehézségeivel, egy nehéz pillanatban térfi-
sian teljesíttem kötelességemet. (Élénk éljenzés és
taps a jobboldalon.)

Elnök: Megállapítja a holnapi napirendet, amelyre
elsősorban a bizottságokban beállott hiányok betölté-
sét a szükségessé vált bizottsági tagok megválasztását
tüzi ki. Egyben jelenti, hogy a mai ülés folyamán
Boda Vilmos a zárszámadási bizottságban viselt tag-
ságáról lemondott. Másodszorban a ma megszakított
vita folytatását tüzi ki a napirendre. Ezzel az ülés
bezárja.

Az ülés két óraker végződik.

A szabadelpvüpart.

A Lloyd-épület termei nem voltak ma este
valami különösen népesek. Sőt egészen különösen
nem voltak népesek, ami sokaknak méltán fel-
tűnt. A rendes, hétköznapi létszám volt jelen, az
új rezsim kezdete óta rendes sajtószervezőkkel:
a sok főispánnal, a kevés volt nemzetipártival és
a még kevesebb gróffal. Egyáltalán érdekes, hogy
Tisza István, gróf létére, mennyire demokratizálta
nemcsak a kabinetjét — amelyben ő maga az
egyetlen mágán — hanem a pártját is, amelyben
szintén csakhamar magára maradt ebben a minő-
ségében. Lehet, hogy a két dolog között van
összefüggés, lehet, hogy nincs, de az bizonyos,
hogy a grófok sztrájkolnak, valamint gróf
Apponyi hívei is. Apponyi Albert mindkét minő-
ségében: ugys, mint gróf, ugys, mint az őnmaga
híve. A volt nemzetipártiak közül ötven voltak
ott: Hodossy Imre, Bolgár Ferenc, Ságny Gyula,
László Mihály és Drakulics Pál. Ezek is négy-
ötödörösben régen volt nemzetipártiak. Ez a külön-
féle árnyalatok közül az árnyalat, amely már
nem is árnyalat.

A klub törzslátogatói közül különben sokan
hiányoztak olyanok is, akik gróf Tisza István
legodaadóbb híveit ismeretesek. Amit azzal ma-

gyaraztak, hogy hétfő lévén, sokan nem érkeztek meg azok közül, akik vasárnapra hazarándultak a gazdaságba, vagy — a kerületbe.

Mert a kerületet most már kultiválni tanácsos. Nem lehet tudni, mi lesz . . .

Azaz, hogy körülbelül lehet tudni, minek kell lennie. Ha eddig voltak kétségek, ma eloszlott az utolsó maradékuk is. A mai nap a sokféle kétség helyére egy bizonyosságot hozott, egy negatív bizonyosságot: hogy béke nem lesz. Ez a bizonyosság körülbelül bizonyosság volt már délen is, a miniszterelnök beszédje alatt, amikor szem-melláthatóan kerekedtek felül az ellenzék harcias elemei. Azért nem igen okozott emóciót, mikor este megjött a klubba a telefonos értesítés, hogy a Kossuth-párt nem szerel le. Olyan hangulat fogadta a hírt, mint a hivatalos lapnak a jelesebb közleményeit, amelyeket rendszeren egy nappal előbb mindenki tud félhivatalosan, amelyekre tehát éppen csak a hivatalos forma végett van szükség. A Kossuth-párt határozatának is legfőbbje a formája volt kétségesre. Ezért nem voltsemmiféle meglepődés a hír hallatára. Sőt akik a visszafelé való jólásban szeretnek mesterkedni, azok tudni vélték, hogy ez lett volna a vége a békéit kísérleteknek a miniszterelnök mai beszédje nélkül is. Ez a retrospektív bölcsesség azonban nem igen talált hívőkra.

Gróf Tisza István mai fellépésének megítélésében a vélemények szerteágazók voltak, de a mai nap következményeit csak egyféleképpen mérlegelték. A klubhangulat általában nyugodt és határozott. Abban mindenki megegyezik, hogy a mai események után radikális rendszabályoknak kell következni, de parlamenti esinyre nem gondol senki. Hanem gondolnak igenis a Ház elnapolására és feloszlására. Körülbelül abban formálódna ki a vélemények, hogy az obstrukció folytatásával szemben a választókra kell appellálni; mivel azonban téli választásokat senkisésem óhajt, valószínűnek tartják, hogy előbb elnapolják a képviselőházat és csak tavasz felé következnek a feloszlások.

A főispánok azonban máris sűrűn járnak fel és a honatyák máris sűrűn járnak le a nép közé.

A klubélet külsőségeiről még annyit, hogy a miniszterek ma is teljes számban ott voltak s maga a miniszterelnök, eddigi szokása ellenére, a legkittartóbb klublátogatók közé állott. Ma is majdnem féltízg tartozkodott a pártkörben, fűrgén forgolódva a hívek között. Jódarabig félrevonult Percezel Dezős házelnökkel, majd néhány főispánnal s végül letelepedett az egyik sarokba és hosszasan diskurálgatott nagyobb társaságban sok mindenféléről, egyebek közt még politikáról is. Ennek a bizalmas körnek a hangulatán ugyancsak nem látszott meg, hogy most itt az a híres erős kéz dolgozik . . .

*

Egyébként a párt ma komoly politikai munkát is végzett: jelölés értekezletet tartott, amelynek megvolt az a pikantériája, hogy elhelyezte a megüresült bizottsági helyekre a volt minisztereket és államtitkárokat. Így Széll Kálmán a horvát regnikoláris bizottságban, gróf Khuen-Héderváry Károly nygyanebben és a közigazgatási bizottságban, Wlassics Gyula a pénzügyi bizottságban és az Erzsébet-szoborbizottságban, Tomassich Miklós az igazságügyi bizottságban kapott helyet. Az államtitkárok közül Gulner Gyula a közigazgatási bizottságba, gróf Wickenburg Márk a munkásügyi bizottságba jutott.

Az értekezlet ezenkívül meleg ovációban részesítette Daniel Gábort az ellenzékfrészerétől ért támadásokkal szemben és gróf Tisza István külön is megemlékezett Danielnek az elnöki tisztnek nehéz helyzetekben való önfeláldozó betöltéséről. Ezenkívül a miniszterelnök figyelmeztette a párt tagjait, hogy járjanak szorgalmasan az ülésekre.

Ami a ma történtek után éppen nem volt fölösleges . . .

*

Az országgyűlési szabadalvópárt ma este 9/8 órakor báró Podmaniczky Frigyes elnöklété alatt értekezletet tartott, melyen a megüresedett bizottsági helyekre a jelöléseket ejtették meg. A pártértekezlet a következőket jeltette: A bíráló bizottságba: Rétyi Mihályt, az igazságügyi bizottságba Fejér Antalt és Tomassich

Miklóst, a közigazgatási bizottságba Gulner Gyulát, gróf Khuen-Héderváry Károlyt, Baross Jusztint, a közoktatásügyi bizottságba Blaskovics Ferencet, a mentelmi bizottságba Mayer Károlyt, a munkásügyi bizottságba gróf Wickenburg Márkot, az összehelyettesítési bizottságba Popovics V. Istvánt, a pénzügyi bizottságba Hegedűs Sándort, Heltai Ferencet, Wlassics Gyulát, a véderő-bizottságba Hammersberg Lászlót, az Erzsébet-szobor-bizottságba Wlassics Gyulát, a horvát regnikoláris bizottságba gróf Khuen-Héderváry Károlyt és Széll Kálmánt.

Báró Podmaniczky Frigyes azt a kérést intézi a párt tagjaihoz, hogy a képviselőház üléseiben minél nagyobb számban megjelenjenek, mert a mai ülés is azt mutatta, hogy a többség tagjai, különösen a hétfői napon, csekély számban jönnek össze az országos ülésre. Elismerését nyilváníja ezután az elnök Daniel Gábornak, a képviselőház alelnökének, a szabadalvópárt régi érdemes tagjának, aki az elnökség lemondása folytán a múlt héten nehéz viszonyok közt, viharos ülésekben vezette a Ház tanácskozásait. (Élénk felkiáltások: Éljen Daniel Gábor!)

Gróf Tisza István miniszterelnök is hozzájárul azokhoz a szavakhoz, melyekben a párt elnöke Daniel Gábornak a szabadalvós működéséért a párt elismerését kifejezte. A miniszterelnök is figyelmeztette a párt tagjait, hogy a jövőben nagyfontosságú az, hogy a többség az ülésekben minél nagyobb számban vegyen részt és éppen ezért kéri a párt tagjait, hogy ha magánügyeik eintézésére egy-két napra távol is kell lenniök a fővárostól, hosszabb időre az ülésekből el ne maradjanak. (Helyeslés.) Ezzel az értekezlet véget ért.

A Ház elnapolása.

Az éjszakai órákban arról értesülünk, hogy báró Podmaniczky Frigyes, mint a szabadalvópárt elnöke kétszáz táviratot küldött szét a párt vidéken időző képviselő-tagjaihoz, amelyekben felhívja őket, hogy azonnal jöjjenek Budapestre. A kormányelnök terveibe beavatott körökből kiszivárgott hírek szerint a pártelnök e felszólítása azzal függ össze, hogy gróf Tisza István miniszterelnök a képviselőház szerdai ülésén királyi leirattal elnapoltatja a Házat.

A függetlenségi párt értekezlete.

A függetlenségi és 48-as Kossuth-párt ma este értekezletet tartott, hogy állást foglaljon a kormányval szemben követendő magatartása dolgában. A rendkívül népes értekezlet határozata iránt a politikai körökben élénk érdeklődés mutatkozott s miközben a párt helyiségekben a tanácskozás folyt, egyre érkeztek a választ sürgető kérdésközpontok, amelyekre mindössze egy félórát kellett várnia a kíváncsiaknak. A párt egy félórás konferencia után egyhangú határozatban azt mondta ki, hogy nyílt kérdésnek hagyja ezuttal azt, hogy mely tagja kíván kivételes eszközökkel küzdeni a kormány ellen.

A pártban tehát azok kerekedtek felül, akik a harcot tovább akarják folytatni.

Az ülés lefolyásáról tudósítók a következőkben számol be:

A függetlenségi és 48-as Kossuth-párt ma este értekezletet tartott. Kossuth Ferenc elnök, megnyitván az ülést, a következőket mondta:

A múlt értekezletek egyikén a nélkül, hogy formális határozatot hozott volna a párt, az a nézet találkozott nagy helyesléssel a párt széles rétegében, hogy tekintve vége az uralkodónak határozott állásfoglalását és a kormányelnök programját, arra a kérdésre vonatkozólag, amely az utóbbi hónapokban a párt és a nemzet küzdelmének célját képezte: a párt intézzen kérdéseket a kormányelnökhöz olyan ügyekre vonatkozólag, melyekben az esetlegesen kedvező választ a párt nagyfőnökségének tekinthető, mert az országra nézve igen fontos vívmányokat céloznának.

A kérdéseket voltam bátor a miniszterelnökhöz a szombati nyilvános ülésben intézni és ezekre a ma nyert választ kielégítőnek nem találok. (Hosszas éljenzés és taps.)

Ha a párt ebben velem egyetért is, ez nem jelenti azt, hogy a párt határozatilag kimondja az obstrukciót, sem pedig azt, hogy eláll a kivételes fegyverek használatától.

A helyzet oly komoly és hazánk oly nagy megpróbáltatásoknak van kitéve, hogy mindegyikünk saját lelkiismeretétől kell, hogy irányítást nyerjen arra nézve, hogy milyen eszközökkel folytassa a küzdelmet, mert mindnyájan küzdeni akarunk, a küzdős azonban nem jelent s nem jelenthet szükségszerűleg obstrukciót, ha az alkotmányos rendszert fenntartani akarjuk. Azt indítványozom tehát, mert taktikai kérdéssről van szó,

hogy tegyük nyílt kérdéssé azt, hogy ki milyen fegyverekkel akar küzdeni. (Helyeslés és taps.)

Az ország szerlelet súlyos állapotban van s lehetnek, kik nem tartják összehelyesnek lelkiismeretükkel, hogy ezt az állapotot az ő túnykedésükkel még megnehezítsék, s akik azt tartják, hogy az ellenzék parlamenti küzdelme nem pusztán az obstrukció; — vannak viszont reménykedők, akik biznak a győzelemben és ezek természetesen minden parlamenti fegyverrel és eszközzel a küzdelmet folytatni fogják.

Thaly Kálmán: Soba más politikát, mint függetlenséget nem folytatott. Más párt tagja nem volt soha. Bevalja azonban, hogy a mai naptól tartott, mert nagyot félt, hogy a két szélső álláspont között nem találjuk meg a helyes utat. Fontos volt, hogy szívünk óhajátának megfelelő határozatot hozzunk, pártunk elveinek és presztízisének ientartásával. Az elnök indítványa és a megnyilatkozott hangulat után felesleges minden vita. Megvalija, hogy ő maga ugyanezen indítványt akarta előterjeszteni. A miniszterelnök mai nyilatkozata megmutatta, hogy a kiegyezés olyan lejtő, melyen csak lefelé lehet csuszni. Ma már közös cimert is ismernek. amit Deák sohasem mert volna megkonstruálni. Gróf Tisza István udvaronc és aulikus, a Lloyd-klub határozata pedig olyan, hogy belenyugodni lehetetlen. Negyvennyolc éve szolgálja a magyar irodalmat szóló, mindig a magyar nyelvet iparkodott művelni és terjeszteni a magyar kultúrát. Tisztában volt azzal, hogy a magyar nyelvet és a nemzetnek ehhez való szent jogát minden téren utolsó lehelleltéig meg fogja védeni. Úgy gondolja, hogy az egész párt örömmel fogadja az elnök indítványát és hogy minden további vita felesleges. (Élénk helyeslés és taps. Félkiáltások: Elfogadjuk!)

Mihály Thaly beszéde után a szólásra jelentkeztek a szótól elállottak, Kossuth elnök az értekezlet egyhangú határozataként kimondta, hogy a párt azt, hogy ezen alkalommal melyik tagja kíván kivételes eszközökkel, nyílt kérdésnek hagyja. (Éljenzés.)

Elnök: Bejelent ezután, hogy a holnapi ülésen lesznek betöltendők az egyes bizottságokban megüresedett helyek. Indítványozza, hogy azok választásának meg újból, akik a bizottságokban már helyet foglaltak. Ajánlja az első számú bíráló-bizottságba Kélemen Bélat, a második számú bíráló-bizottságba Barta Ödönt, a hetedikbe Justh Gyulát, az igazságügyi bizottságba Barta Ödönt és Bizony Ákost. A közigazgatási bizottságba Molnár Ákost, a közlekedési ügyi bizottságba Malatinszki Györgyöt, a közoktatásügyi bizottságba Rátkay Lászlót, a mentelmi bizottságba Olay Lajost, a munkásügyi bizottságba Justh Gyulát, a napló-bíráló-bizottságba Jákey Zsigmondot, a pénzügyi bizottságba Kossuth Ferencet, Justh Gyulát, Komjáthy Bélat és Barta Ödönt. A számvizsgáló bizottságba Patnoky Mórt, a zárszámadási bizottságba Komjáthy Bélat, az Erzsébet-szobor bizottságba Justh Gyulát és Rátkay Lászlót, a horvát regnikoláris bizottságba pedig Kossuth Ferencet és Barta Ödönt.

Ezeket a jelöléseket egyhangúlag elfogadták és utasították Nesi Pál jegyzőt, hogy a szabadalvópárt elnökét a jelölésről értesítse.

Az értekezletnek ezzel vége szakadt.

*

A függetlenségi párt mai döntő határozatával természetesen megújul s újból hatályba lép az a régebbi határozat, hogy a nemzeti nyelvnek a hadseregben való kiküzdéséig a párt nem teszi le a fegyverét. Ugyancsak érvényre emelkedik az a határozat is, mely a vitarendező-bizottság tagjait is Fáy Istvánt, Nesi Pált, Lengyel Zoltánt, Olay Lajost és Kubik Bélat küldte ki. Az említett képviselők tehát mint vitarendezők újból elfoglalják helyeiket s érintkezésbe lépnek a Szederkényi-párt vitarendezőivel.

Nagyon érdekes a függetlenségi pártnak azon határozata, hogy az újból meginduló obstrukcióban a néppártal semmiféle közösséget nem vállal. Éppen ezért ma kellemetlenül érintette a függetlenségi párt tagjait, hogy sokaságos gyülekező helyükön, a Balaton-kávéházban gróf Zichy Aladár is megjelent. A függetlenségi pártiak szigorúan ügyelnek arra, hogy tisztán a nemzeti jogokért folytatott harcukat ne kombinálják olyan törekvésekkel, mint amelyeknek szolgálatában a néppárt áll.

A képviselőház holnapi ülésén Ugron Gábor és Polónyi Géza fognak fölszólalni.

A BUDAPESTI NAPLO telefonja.

Szerkesztőség 56-12
Kiadóhivatal 54-39

BELFÖLD

Láng Lajos bucsuja. Láng Lajos volt kereskedelemügyi miniszter a minisztériumból való távozása alkalmával a következő levelet intézte a magyar államvasutak igazgatóságához:

Ó császári és apostoli királyi felsége a kereskedelemügyi miniszteri állásomtól legkegyelmesebben felmenteni méltóztatott. Midőn ilyképpen a kereskedelmi minisztérium ügyeinek vezetésétől a mai napon megváltok, nem mulasztatom el, hogy az igazgatóságának valamint a n. kir. államvasutak egész tisztviselőkarának köszönetet ne mondjak azon buzgó támogatásért, melylyel az államvasuti intézmény fejlesztése érdekében kifejtett törekvésemet mindenkor teljes odaadással támogatta. Láng s. k.

Tisztelegés az új elnököknél. A képviselőház tisztviselői ma délelőtt tisztelegtek Perczel Dezső elnökénél és Jakabffy Imre alelnökénél. Az elnöki fogadóteremben gyűltek össze teljes számmal, s amikor megjeleint köztük Perczel Dezső, lelkes, zájós éljenzés köszöntötte. A tisztelgők sorából kivált azután Andor Gyula elnöki tanácsos s megleghangú beszédrel üdvözölte az új elnököket. Perczel Dezső elnök, az üdvözlő beszédre válaszolva, megemlékezett első elnökségének idejéről, s e reminiscencia után így folytatta:

Én nem változtam semmiben; ugyanazt az érzelmet hoztam magammal, ugyanazt a munkakedvet, de ugyanazokat a várakozásokat is önműk iránt, mint a múltban; én tehát ott fogom fölvenni a lona-t, ahol azt elhagytam, minden tekintetben az lesznek, aki voltam; számítok minden tekintetben az önkök teljes munkakedvére, teljes munkaszeretetére és teljes odaadására azon kötelességek iránt, amelyeket az ország és én is jogosan elvárhatunk önökötől (Élénk éljenzés). Ebben a tekintetben magam is elől kívánok járni, kivéve a részemet azokból a teendőkből, amelyek rám várnak; másrészt pedig, mint a hatalmat gyakorló főnökök, ugyanaz lesznek, aki a múltban voltam: teljes méltánnyal, teljes igazságossággal fogok viselkedni azon érdekek iránt, amelyek méltán fűződnek az önkök működéséhez. Én is a legmelegebben csatlakozom azokhoz az elismerő szavakhoz, melyekről az önkök igen t. szónoka az én közvetlen elődömről itt megemlékezett; teljesen áttermé mindazt a hálát és szeretetet, amelyet önkök buszcsatornák irányában kifejeztek; a magam részéről is csak az elismerésnek és a rokonszínnek legmelegebb hangján nyilatkozhatom róla. (Élénk éljenzés.) Legyenek meggyőződve, hogy mint a múltban tettem, a jövőben is igyekeznék fogok minden alkalommal, amennyire csak tőlem telik, rajtalenni azon, hogy az önkök érdekében előmozdíthassam. Számítok e részben teljes bizalmukra és meg lehetnek győződve, hogy minden tekintetben örömmel fog szolgálni ha az a viszony, mely három és fél éven át féléredés nélkül állott fenn önök és alárendelték között, a jövőben is ugyanazon csorbithatatlansággal fog fennállni (Élénk tetszés és éljenzés), de hogy ez úgy legyen, arra nézve egy hathatós eszköz az önkök kezében, az önkök akaratában van; remélem hogy úgy, amint én, önkök is mindent el fognak követni, hogy ez úgy maradjon. Ebben a reményben és ebben az irányban fogadom szívesen íteni megjelenésüket, az üdvözlésüket és számítok arra, hogy ha majd megint itt a bucsuzás órája mindnyájan megelégedéssel fogunk visszatérhetni erre a mai napra. (Élénk éljenzés.)

Az elnökeknek bemutatják a tisztakar új tagjait, akikkel épp úgy, mint a körülötte állókkal, kezét szorított, majd élénk éljenzés közt távozik.

Azután Jakabffy Imre képviselőházi elnök fogadta a tisztikart s Andor Gyula elnöki tanácsos üdvözletét ezekkel a szavakkal viszonzotta:

A kötelesség azon nagy súlyánál fogva, amely engem fölötte megtszítette összes alelnöki állással különösen a mai nehéz időkben, rám nehezedik, érzem, hogy iokozódott mérleken van szükségem arra, hogy minden oldalról a lehető legjobb, legodaadóbb legbuzgóbb támogatásban részesüljek. Én az önkök támogatását ki akarom érdemelni és pedig akként, hogy minden igyekezetem arra fog irányulni, hogy köztünk a legszívélyesebb, legjobb és legbizalmasabb viszony álljon fenn. (É. enzés.) Tehát arra kérem önököt, méltóztatassanak engem törekvéseimben támogatni és ezáltal lehetővé tenni a köcsönös bizalmat és jó viszonyt, amelylyel az én földatamon is könnyen lehet. Fogadják szíves megjelenésükért köszönetemet. (Élénk éljenzés.)

Az első lemondó főispán. Abban a pillanatban, amint gróf Tisza István miniszterelnöksége bevégzett dolog lett, bizonyossá vált az is, hogy a főispáni karban több változás lesz. Az e ső most meg történt. — Debreczenből távoztatók, hogy Puky Gyula, Debreczen város és Hajdúvármegye főispánja beadta lemondását és gróf Tisza István miniszterelnök a lemondást már el is fogadta. A főispán holnap elhagyja Debreczen városát, ahová már csak újév előtt bucsuzni tér vissza. Puky véglegesen Budapestre költözik. A főispán lemondásának okai között, előrehaladó kora és megrendült egészségi állapota mellett, a politikai viszonyokban beállott változás is szerepel. Puky Gyula volt az a főispán, aki a Klunen-féle exlex-rendelet végrehajtását megtagadta.

A miniszterek mandátuma.

Budapest, november 9.

Az ugrai szabadalvűpárt tegnapi gyűlésén, mely újra gróf Tisza István miniszterelnököt jelölte e kerület képviselőjének, felolvasták a miniszterelnök levelet is, amelyben az lepezetlenül megmondja, hogy az ex-lexben is felosztja a képviselőházat és kiírja az új választásokat. Tisza levele így hangzik:

Tisztelt barátaim!

Felsőséges urunk királyunk által legkegyelmesebben kineveztettem az ország miniszterelnökévé; a törvény értelmében visszaadom tehát az ugrai kerületől nyert képviselői megbízatásomat s azon kéréssel fordulok önökökhöz, hogy bizalmukkal újból megajándékozzon szíveskedjenek.

Vágytam volna személyesen jelenni meg körülöttem, Fajdalom, erre most nem gondolhatok; az országgnak halasztást nem tűrő fontos ügyei minden percemet igénybe veszik. Csak szívbem és lélekben leszek tehát jelen a holnapi összejövetelen: adják át e sorok igaz szeretetűl törhetlen bizalmotól áthatott üdvözlőmet, tolmácsolják azon kérésemet, hogy a kezimeim bízott zászlót újból győzelemre vinni szíveskedjenek.

Mint régi hű barát, mint régi elvtárs intézem e kérést önökökhöz. Azon közös elvünk alapján kérem szavazatukat, melyeket tántoríthatlan hűséggel követtem a múltban s amelyekhez lelkem egész meglevőleg ragaszkodom ma is. Önök tisztelt barátaim, ismerik politikai hitvallásomat. Minék ismétlem azt? A kormány programját kötelességemhez képest az ország színe előtt adtam elő; amiket ott mondtam, azokhoz sem hozzátenni, sem azokból elvenni válom nincs és nem is lehet.

Súlyos viszonyok között, nehéz feladatra vállalkozunk: a katonaság körüli fontos és üdvös alkotások által megnyugtanni a kedélyeket, végét vetni a törvényen kívüli állapotnak, rendbehozni az alkotmányunk már-már repedezni kezdő épületét, visszavezetni az országgyűlést az ország érdekében szükséges alkotásokban jelentékes hasznos munkásságra s gondos kézzel, hangyaszigorral, eszűgedéssel nem ismerő kitarással orvosolni az ország és a nép ezernyi baját.

Azok az újítások, mikor felsőséges urunk királyunk atyai szíve a hadsereg körében engedélyezett, kell, hogy örömet és megnyugvást keltsenek a lelkekben. A nemzet régi hű vagy végre beteljesül: intézményekkel biztosítjuk azt, hogy magyar tisztiek neveljünk a magyar csapatok számára. Már pedig — mondják meg nekem, tisztelt barátaim — mi tontosabb az országra, és mi jobb a hadseregben szolgáló magyar fiúra nézve: az-e, ha „rechts-umt” helyett „jobbra áll”-ra kell megiorodnia, vagy az, ha a magyar legénység sorsa a magyar tisztikar kezébe jut, ha fainkat a magyar tiszt vezeti a csaták hevébe, kinek kebelében magyar szív dobog?

Az alkotmányos rend helyreállítását bizalommal kérjük és várjuk az ellenzékétől is. Annak a harcnak továbboltyatása — mely annyit sebet ejtett már is a nemzet testén — ok és cél nélkül döntő végveszedelembe hazánkát. Eoredjen tel mindnyájunknak annak tudata, hogy a rendes alkotmányos állapot mielőbbi helyreállítását a nemzet léteérdeke parancsoland követeli. Adja Isten, hogy így legyen! Adja Isten, hogy az országgyűlés összes pártjai, hazafiai belátásukra hallgatva, kezeltogva vezessék ki a hinarból a nemzetet. *Bármi történék is, mi teljesíteni fogjuk kötelességünket.* De hogy áldozatkész áradásúnak siker koronázza-e, az a nemzetől függ. A nemzetnek kell a céltalan, meddő, vészthozó harc és az alkotmányos, békés, üdvös tevékenység között választania. Önöknek — tisztelt barátaim — alkalmuk nyílik rá, hogy ítéletet mondjanak, irányt szabjanak és közvetlen belolyást gyakoroljanak az ország sorsának intézésére. Nagy és szent jog az, mit az 1848-iki törvényhozás adott a választópolgárok kezébe. Komoly megbízatás, melylyel bícsően élni mindnyájunknak első hazafiai kötelességünk.

Válaszszanak: a káprázatos jelszavak, a tetszelgős ígéretek, a becsmérés és szenvedély szavára hallgatnak-e, vagy a józan hazafiai belátás útján haladva híven követik most is kipróbált szolgáló igaz tanácsait, ki nem a képtelen, nem a hüvagyakozás káprázataival vadászva az önkök kegyét, ki nem lepezi el önkök előtt a rideg valóság kemény igazságát és arra kéri önököt, hogy — kerülve mindent, mi az erők megbontására vezet — azon rögös, de teltelő vívó utat haladjunk tovább, melyen követ kö után vihelünk a nemzeti nagyság épületéhez.

Határozatlanok legjobb meggyőződésük, lelkük igaz szívalta szerint. Hazafiai örömmel és hálával töltötte el, ha nem vónnák meg tölem bizalmukat; ha azonban utaink elválnának egymástól, én akkor is nyugodt lelkiismerettel fogadom határozatukat s csak azt kérem önökötől: még ha nem osztanak is többé elvemet becsülésüket, szeretetüket tartásuk a jövőre is számomra. Ne feleddék, hogy hosszú évtizedek közös emlékei, közös örömei és fájdalmai köntek össze bennünket, hogy ott van az én otthonom is a gesztű lakalt s ha majdan — lehet hosszabb, lehet igen rövid idő mután — szülőházamba, kedves foglalkozásaim közé hazamehetek, a becsületés törekvés felemelő tudatával, derűtől lélekkel, boldogan fogok hazajönni az önkök körébe.

Tisza István.

Nagyvadráról telefonozták: Biharmegye központi választmányá Miskolczy Ferenc alispán elnökösével ma délelőtt tartott ülésén az ugrai képviselőválasztást november 25-ére tűzte ki. A választás elnöke Wolner Ödön, a második szavazatszedő-bizottság elnöke Keszthelyi Zoltán. A választás igen bevesnek ígérkezik,

mert a függetlenségi párt is állít jelöltet gróf Tisza István ellen, Stocker József nagyváradi ügyvéd személyében. A kerületben több erősen függetlenségi érzelmű község van így Komádi, ahol már tegnap gunyos kiáltásokkal és ködöbálással fogadták a Tisza-párti korteseket.

Lesz ellenjelöltje Hieronymi Károly kereskedelmi miniszternek is Szatmárban. A függetlenségi párt, amely egykor Ugron Gábor jelöltségét vitte győzelemre, Hoitsy Pát a függetlenségi elvek e lényes tehetségű publicistáját lépteti föl.

KÜLFÖLD

Szerb tiszték forrongása. Boldog ország, mely észrevétlenül, nyugodt fejlődésben éli napjait. Szerbia azonban mindig beszélget magáról. A szerb tiszték ismét forronganak a következő ok miatt. A hadügyminiszternek az volt a terve, hogy a fizetési pótlékokat, a melyek részben még Milán király idejéből valók és a melyek a tiszték fizetését majdnem megkétszerezték, takarékoság okáért megszünteti. A tisztí körökben ennek a hírére oly nagy forrongás támadt, hogy a miniszter kénytelen volt kijelenteni, hogy lemond tervének megvalósításáról. S így a szerb tisztikar egyelőre ismét nyugodt, míg valami más esemény nem fogja megsérteni az érzékenységet.

Belga liberálisok és radikálisok. Liégesben és Genfben, hol a radikálisok nem a liberálisokkal, hanem a szocialistákkal szövöttek, a radikálisok nagyon keserű tapasztalatokat tettek. A szocialista közszégi választók ugyanis egytől-egyig a maguk pártfeleit jelölték, úgy hogy a radikális jelöltek két szék közt a pad alatt maradtak. E tapasztalásan okulva, a radikálisok elhatározták, hogy a májusban történendő kamarai választások alkalmával brüsszeli és anversi elvtársaik példáját követik s a liberálisokkal egyesülnek közös célra. A liberális pártok azonban nem mint bünbánd tékozló fiu akarnak visszatérni, hanem mint olyanok, akik a vezérlésre tartanak igényt. Sőt annyira el voltak kapvatva, hogy Liégesbe liberális pártgyűlést hívtak össze, s erre rá akarták tukmálni a maguk radikális programját. Ezt a pretenziót a liberális vezérek erőlyesen visszautasították, kifejtve a sajtóban, hogy ez a kongresszus ez idő szerint fölösleges is, veszélyes is s nem egyéb időpocsékolásnál. A liberálisok és radikálisok már 1900 december 21-én tartottak közös kongresszust, a liberális és radikális képviselők és szenátorok közös akció-programmot írtak alá, melyben teljesen számolnak a radikálisok követeléseivel. „Hogy az országot a klerikális uralomtól megszabadítsák, mindkét párt követeli a közköztatásúgy reformját, a klerikalizmusnak kedvező választási eljárás megváltoztatását, a holtké ellen való küzdelmet és a munkásosztályok sorsának anyagi és erkölcsi javítását.” Ez a program most is érvényben van s ezen nem szükséges változtatni.

A bolgár választások utóhangja. Szófai hírek szerint több tisztet letartóztattak azon gyanu miatt, hogy összeesküvést terveztek a fejedelem élete ellen. Ellenzéki körök azt állítják, (kétszer sem bizonyos, hogy nincs igazuk), hogy a tiszték teljesen ártatlanok, s az ellenük intézett házja voítaképpen bosszu azért, mert ezek a tiszték a választáson nem akartak a nép ellen vonulni.

A panamai forradalom. A panamai forradalom szervezője, amint most kiderült, Bunau-Varilla francia származású mérnök, aki hosszabb ideig volt a Panama-eszernőépítés igazgatója és nagy tőkével szerepelt a vállalatban. Bunau-Varilla a forradalom érdekében megnyerto az Egyesült Államok támogatását.

Ezért való jutalom fejében az új köztársaság Bunau-Varillát nevezte ki washingtoni követőtté, aki már Washingtonba is érkezett és átnyújtotta igazolási-okmányait és megbízólevélét, mint a Panama köztársaság követe és rendkívüli meghatalmazott minisztere. Bunau-Varilla Hay államtitkárt azonnal értesíteni fogja, hogy fel van hatalmazva a Panama-eszernő építésére vonatkozó tárgyalások megkezdésére, és az a véleménye, hogy a panamai köztársaság lakossága új elnökének felhatalmazást fog adni, hogy a szerződéseket azonnal megkesse.

Columbia a dolgok ilyenét állása folytán erősen fegyverkezik a lázadó Panama köztársaság ellen. Columbia legalább ezt híreszteli, de nem hiszi el senki. Az új köztársaság minden helységben toboroztat s már 3000 embere van zászlók alatt. Ez éppen elég a columbiai haderő visszaverésére, melyet a terep roppant nehézségei is visszatartanak. Azonkívül tizenkét amerikai hadihajó köszül a panamai partok közelében, bizonyára nem azért, hogy a columbiaiaknak fogja

pártját, hanem hogy esetleg megvédelmezze azt az új köztársaságot, mely az ő fölbujtására és tudtával keletkezett. Egy hatalmas amerikai hadihajó, a *Boston* éppen Panama előtt vetett horgonyt, a *Maine* csatahajó pedig az új köztársaság második városába, Colónba megy. Ily körülmények közt Columbiának nincs más hátra, mint beletörödni a megváltozhatatlanba.

A macedóniai reformok. A diplomáciának ismét van már rágódnia. Gondoskodik róla a portának a műrzségi megállapodásokra adott válasza. Konstantinápolyi hírek szerint Oroszország és Ausztria-Magyarország ottani nagykövetei nem tartják kielégítőnek a porta választást a második reformjegyekre s némelyek azt is tudni vélik, hogy a nagykövetek záros határidő alatt újabb választ követelnek, mert különben ultimátummal fenyegetőznek. Ily alakban ez a hír természetesen nem igaz s nem egyéb nem-szakképzett, dilettáns politikusok találgatásánál.

Berlini köröknek az a fölfogása, hogy a porta nem utasította vissza az osztrák-magyar-osz reformjegyeket, hanem csak nem fogadta el en bloc, holott így kellett volna cselekednie s a részletek fölött később tárgyalnia.

Öngyilkos olasz miniszter.

Budapest, november 9.

Rosano olasz pénzügyminiszter ma reggel 5 órakor Nápolyban agyonlőtte magát. Kezdetben az a hír terjedt el, hogy guta ütötte meg, de már reggel 6 órakor kiderült a való. Ha Giolitti nem hívja őt meg a kabinetbe s nem bizza rá a pénzügyminiszteri ténct, akkor Rosano még most is él. Mert ha camorrista volt is, de ha nem egyszersmind miniszter, vigan eléldéghetett volna, mint annyi más honfitárs, kik a többiek előtt nem megvetés, hanem irigylés tárgyai, hogy annyit és oly ügyesen össze tudtak maguknak szerezni. Roppant hiba volt *Giolittitől* éppen Rosano bizoni a pénzügyminiszteri (11) ténct, mikor Rosano mindenki azzal váltota, hogy tagja a camorristának, Palizzolónak, a főcamorristának ő volt az egyik védője.

Rosano a szocialdemokraták „áldozata”. Az *Avanti* római szocialista lap azt írta róla, hogy 3000 líráért kieszközölte Bergamaschi szocialistának a kényszertartózkodási helyről való kibocsátását, s azt is igérte, hogy még további leleplezéseket is fog közölni a miniszter úrról. Bergamaschi a nápolyi *Roma* laphoz intézett levelében megértsíti azt, hogy őt Rosano szabadította ki 5000 frankért. E leleplezések óriási föltűnést keltettek Olaszországban s mindenki hitt bennük. Rosano valószínűleg okkal rettegett a leleplezésektől s hogy a szegényt elkerülje, ma reggel agyonlőtte magát. Giolitti kormányfőnöknek azonban megmarad az a végtelen blamáza, hogy egy camorristát vett be a kabinetjébe, aki ugyis mint miniszter, ugys mint képviselő lehetetlenül tette magát. Ha nem lövi magát agyon, talán magával rántja az egész kabinetet.

Nápoly, november 9.

Rosano pénzügyminiszter tegnap érkezett ide, állítása szerint a célból, hogy rokonait meglátogassa és átadja azon jótékonyági intézet ügyeit, melynek elnöke volt. Megreggelizvén, távozott és csak estefélét tért haza. A miniszter, kinek este 9 órakor vissza kellett volna térnie Rómába, feladta szándékát azon megjegyzéssel, hogy meghűlt s rosszul érzi magát és családjával vacsorázott. Miután még rokonával, Colossimóval beszélt, lefeküdt. Reggel fél 6 órakor felkelt, több levelet írt és szívenlőtte magát. Midőn reggel 6 órakor a szobalány a reggelit hozta, a miniszter eszméletlenül találta íróasztala mellett és a helyszínére hívott orvos csak a halálát állapíthatta meg. Ezután értesítették Rosano feleségét és gyermekeit. Midőn ezek meglátták a halottat, megható jelenetek játszódtak le. Az időközben az esetről értesült prefektus azonnal táviratozott Giolitti miniszterelnökhöz és a kamara elnökhöz. Rosano házat nagyszámu néptömeg vette körül. A kitett részvétlen képviselők és más személyiségek írták be nevüket. Az eset nagy hatást keltett.

Róma, november 9.

Leirhatatlan nagy feltűnést keltett Rosano pénzügyminiszter öngyilkossága. Alighogy Rosano belépett az új kabinetbe, a szocialista lapok és elsősorban az *Avanti*, elkecseregettek támadták, noha köztudomású volt, hogy egyik legmeghittebb barátja a miniszterelnöknek. Legidőzabban Ferri támadta Rosano-t. Az *Avanti* megírta róla, hogy Bergamaschi, aki nápolyi földbírtokos és tulzó radikális volt, 5000 líráért kiszabadította a domiceillo-coatból. Alighogy ez a vád az újságban napvilágot látott, Giolitti miniszterelnök felkereste Rosano-t s nyilván azt követelte tőle, hogy cáfolja meg a gyanúsítást és tisztázza magát. Rosano másnap éjszaka föbelőtte magát. Az öngyilkos pénzügyminiszter kitűnő ügyvéd és kiváló

szónok volt. Sűrűn szerepelt szenzációs pörökben, így a Palizzolo-Bartolo-pörben is.

Nápoly, november 9.

A *Pungolo* közlésezi azt a levelet, amelyet Rosano pénzügyminiszter öngyilkosságának elkövetése előtt feleségéhez írt. Ebben a levelében Rosano azt mondja, hogy mindig becsületes ember volt és mint olyan is hal meg. Egy hónap óta oly hevesen támadták őt meg, hogy nem érzi magát elég erősnek, hogy a támadásokkal szemben megálljon. Rosano megbocsát fiainak, akik neki sok bánatot okoztak és megbocsát ellenségeinek, akik oly sok szerencsétlenségének voltak okozói. A jövő elégtételt fog neki szolgáltatni. Végül bocsánatot kér feleségétől, azért a fájdalomért, amelyet öngyilkossága által neki okoz.

Róma, november 9.

Rosano pénzügyminiszter öngyilkossága itt is élénk feltűnést keltett. A *Tribuna* és a *Giornale D'Italia* külön kiadásokat adtak. Az öngyilkosság oka gyanánt azokat a támadásokat hozták fel, amelyekkel a szocialisták Rosano-t illették. Azonkívül mindkét fiának életmódját, akik közül az egyik a Messinában párbajt vivott.

Róma, november 8.

A lapok jelentése szerint a minisztertanács elhatározta, hogy Rosano pénzügyminiszter holnapj metetésénél a kormányt Tittoni és Tedesco miniszterek képviselék.

HIREK

Budapest, november 9.

— **BUDAPESTI NAPLÓ.** Október 31-ikén új előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— **Személyi hírek.** *Isabella* főhercegnő Mária Henriette leányaval ma délután Bécsből Selovioba utazott. — *Bécsből* jelentik hogy báró *Eurán* közös pénzügyminiszter tegnap este Budapestre odaérkezett. — *Bécsből* táviratozzák, hogy dr. *Hartel* közoktatásügyi miniszter a mult szombat óta súlyos beteg.

— **József Ágost és neje a tódvővészekért.** *József Ágost* főherceg áthatva a nemes emberbaráti céltól, melyet a Szanatórium-Egyesület szolgál, — a december elsején megnyíló házipari kiállítás védőségét ellátta. A kiállítás ünnepélyesen fogja megnyitni s neje, *Augusta* főhercegnő is eljön az ünnepi aktusra. A társadalom minden köréből szeretetteljes érdeklődés fakadt a sorvadó emberek gyógyító háza létesítése kérdésében. Az egyesület elnöksége felhívására dr. *Császka György* kalocsai, dr. *Samassa János* egri érsek, *Lichtenstein* Reszó herceg, főudvarmester, *Zichy* Aladár és *Nándor* grótok, *Rakowszky Géza*, *Demény* Károly, *Jalics* Ferenc, *Ludwig Gyula*, *Maróthy Fürst* Bertalan, *Hegedűs* Sándor, gróf *Wickenburg* Márk, *Asbóth* János. *Bisicz* Lajos a rendező-bizottsági tagságot elodagát és anyagilag támogatják az emberbaráti mozgalmat.

— **Tisztelgések Berzevicsy miniszternél.** *Berzevicsy* Albert közoktatásügyi miniszternél ma *Fittler* Kamill igazgató vezetésével testületileg tisztelgett az országos iparművészeti iskola tanári kara, amely ezúttal becsütésig jelen volt *Wlassics* Gyula volt miniszternél. A Nemzeti Szalon elnöksége e héten *Wlassics* Gyulától való búcsuzása után küldöttségét fogja üdvözölni *Berzevicsy* Albert közoktatásügyi minisztert hivatalba lépése alkalmából.

— **A horvát bán állapota.** Gróf *Pejacsevich* Tivadar horvát bán súlyos betegen fekszik *Zágráb*ban. A bán állapota szombaton oly rosszra fordult, hogy táviratilag hívták beteggyázhöz dr. *Jendrassik* Ernő budapesti egyetemi tanárt, aki tegnap a bán kezelő orvosaival *Krakowác* és *Winkelhauser* doktorokkal konziliumot tartott.

— **Titkos tanácsosok esküje.** *Bécsből* táviratozzák: A király ma délelőtt 10 órakor őleskeltette gróf *Erdődy* István főrendet és gróf *Zselensky* Róbert országgyűlési képviselőt titkos tanácsosi minőségükben.

— **Bertalan Lajos emléke.** A tisztavölgyi érdekeltek és mérnökök néhai *Bertalan* Lajos miniszteri osztálytanácsosnak, az országos vízépítési igazgatóság tiszai osztálya volt főnökének emlékére *Szegeden*, a Tisza folyó partján emlékművet létesítettek, amelyet e hó 15-én, vasárnap délelőtt fognak ünnepélyesen átadni a felső-torontali ármentesítő társulatnak. Az ünnepi beszédet *Miklós* Ödön mondja.

— **Tanítók közgyűlése.** A budapesti (buda) tanítóegyesület esztűrtökön, 12-én délután 3 órakor tartja meg a II. ker. Margit-köruti iskolában őszi közgyűlést. A közgyűlés tárgyai az előző megnyitói és előterjesztésen kívül *Moussong* István előadása, a pályaműbíró-bizottság jelentése *Bárány* Zsigmond előadásában, továbbá *Hesz* Árpád előterjesztése az Eötvös-alap alapszabályainak módosításáról.

— **Lujza hercegnő öngyilkossági kísérlete.** A volt szász trónörökösne idegeit különösen megviselte az a dráma, aminek vége van ugyan már, de a baj — ugy látszik — még se engedí piheni a megbomlott szervezetet. A párisi *La Rappel* azt a szenzációs hírt közli, hogy a trónörökösne öngyilkos akart lenni. Le akarta vetni magát az emeleti ablakból. Azóta két ápolónő van szüntelenül mellette. A hercegnő kedélyállapota egy idő óta nagyon aggasztó. Nem akar enni, annyira, hogy mesterséges uton kell táplálni. Valószínűleg újra visszaviszik valami gyógyintézetbe. Ezzel a hírral szemben a svájci távirati ügynökség konstatálja, hogy *Lachenal* ügyvéd a grófné jogtanácsosa, hétfőn levélbeli közléseket kapott a Ronno kastélyból, (Rhonemegye) melyekből kiderül, hogy a grófné, aki még most is ott időzik a legjobb egészségnék örvend.

— **Üdvözlés és búcsu.** A Nemzeti Múzeum tisztviselői nevében *Szalai* Imre igazgató dr. *Wlassics* Gyula volt kultuszminiszterhez távozása alkalmából meleg hangon átiratot intézett, melyben hálásan emlékezik meg a népszerű miniszter érdemeiről a tudomány pártolásában.

Nagyméltóságodnak közel kilenc évi miniszteri működése — ugymond — intézetünk történetében korszakot alkot. A Nemzeti Múzeum javadalmasának majdnem megkészszerzése, a muzeumi tisztviselők rangokoztatásának és illetményének állásukhoz méltó emelése minden írott szókon ékebben illeszközt az a valóban államférfini bölcseség, amelylyel excellenciád a tudományok felvirágoztatásáról és azok művelőinek jólétéről gondoskodni képes volt.

A *Muztamok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőse* szintén átiratban búcsuzott el a volt kultuszminiszterétől. Ez az átirat is a meleg hála hangján emlékezik meg a *Wlassics* nagylelkű támogatásáról, amelylyel minden kulturális feladatot gondjaiba vett.

Darányi Ignác távozó földmívelésügyi minisztert a Vörös-kereszt Egyesület átiratban üdvözölte abból az alkalmából, hogy a volt minisztert a király a Lipót-rend nagykeresztjével tüntette ki. *Darányi*, aki alelnöke a Vörös-kereszt Egyesületnek, gróf *Csekonics* Endre elnökhöz címzett leiratban köszönte meg az egyesület üdvözletét.

— **Közönségtalálkozó Dunapatajon.** *Dunapataj* bazilias kiközösítése folyó évi november 8-án tényesen sikerült Rákóczi-ünnepélyt rendezett, melyen maga Dunapataj városa teljes számmal, a szomszédos községek pedig nagy küldöttségekkel voltak képviselve. — Az ünnepély elejétől végig lélekemelő lefolyású és méltó volt a hős, az igaz honfi, a haza és a szabadság legtisztább eszményéhez. Délelőtt 1/9 órakor az ev. ref. szentgyeházban, 10 órakor az izr. templomban háládó istentisztelet volt. — Délután 2 órakor az ünnepelő közönség a község házában gyülekezett, ahonnan a menet az egyesületek zászlói alatt a Kossuth-terre vonult, ahol ünneplő népgyűléssé alakult. A népgyűlés szónoka *Krasznay* Ferenc, a kerület országgyűlési képviselője volt, kinek Rákóczit és korát méltató beszéde az ünneplőkre mély benyomást gyakorolt. — Este 1/7 órakor a dunapataji kaszinó felavatása következett, mely alkalommal az ünneplő közönség a „szabadság zászló” beszerezésére énekel és szavalatokkal egybekötött ünnepélyt rendezett. — A kaszinó felavatását társas-vacsora és táncmulatság követte.

— **Az Újságírók Egyesületéből.** A Budapesti Újságírók Egyesületének segítőalap-igazgatótanácsa ma délután *Hoitsy* Pál elnöklete alatt ülést tartott. *Cziklay* Lajos alelnök beszámolt a segítőalap működéséről s előterjesztést helyesléssel tudomásul vette az igazgatótanács. A mai ülésében 600 korona segélykölesnt és 120 korona segítséget osztottak ki. Az igazgatótanács *Gebauer* Károly temetkezési intézet-tulajdonosnak elismerését tejezi az egyesület iránt ismételtlen tanusított áldozatkészségeért. Végül több folyó ügyet intéztek el.

— **Az erdélyi egyházkerületi közgyűlés.** *Kolozsvárról* táviratozzák: A református egyházkerületi közgyűlés ma délután lezárta a jelentéseket. Hosszabb vita a tanügyi bizottság alakulásánál volt, melyen a püspök felszólalt, mire azt elodagáták. A kolozsvári teológiai fakultás ügyében tizenkéttagu bizottságot küldtek ki. A gyűlés részletesen tárgyalta a püspöki egyházak jogviszonyának szabályozását. Többek felszólalása után a közgyűlés a szabályozást elfogadta. Tanároknek megválasztották: *Kolozsvárra* *Kálmán* János, *Szászvárosra* *Mayer* János és *Jánó* Béla, *Marosvásárhelyre* *Pál* Gusztáv, *Szekelyudvarhelyre* *Biró* Sándor és *Nagy* Elemér. A sepsiszentgyörgyi vallástanári állásra uabv választás lesz. *Hegedűs* Sándor, ki az egyházkerületi tanácskozásán részt vett, délelőtt elutazott. *Hegedűs* irásbeli indítványt hagyott vissza a teológiai intézet és általában az egyházi pénkezelésre vonatkozó több pontozattal. Az egyházkerület az indítványt köszönettel fogadta és azt a kiküldött teológiai bizottsághoz tette át. Az egyházkerületi gyűlés holnap ér véget.

— **Templomszentelés.** A *fizesgyermati* unitáriusok új templomát tegnap szentelte le *Józan* Miklós budapesti unitárius esperes. A szép ünnepélyen *Ferenc* József unitárius püspök *Végh* Mihály püspöki titkárral képviselte magát. A gyülekezetnek az urvacsorát *Baldaz* András főudvarbíróhelyi unitárius lelkesen osztotta. Az ünnepségen a református testvérvallás részéről is többen vettek részt.

— **Főtisztelendő szatós ur.** Az egyház szolgálatában érdekes szerep lehet az, amit némely plébános vállal magára. Vasárnap tudniillik az Isten ígétét hirdetik, hétköznap pedig beülnek a szatósboltba s mérk a híveknek a cukrot, szegfűszegot, ostonyeylet, — pálinkát. Nem a szó szorosán vett értelmében, mert ahhoz kényelmesek. A szatósbolt keresztény szövetkezet s a plébános ur megelőgszik a felügyelettel, ami abból áll, hogy megvizsgálja s alkalom adtán kiprédikálja azt a hívót, aki nem keresztény boltban vásárol... Abban a boltban, amelyet éppen úgy felszentelnek a főtisztelendő szatós urak, mint ahogy fölzenkik az első mise elmondása előtt a templomban, az oltárt. Ez már csak mégis tulságos megbecsülése a pultnak, ami mögött a legbecsületesebb és a legkatolikusabb ember se akarhat egyebet, mint üzérkedni. — A legújabb főtisztelendő szatós a zentai pap, Erdújhelyi Menyhért főtisztelendő ur, akit ebben a minőségében ez a tanácsi végzés igazol:

12371/903. kig. szám. Zenta város tanácsától. Kérvénye a Zenta alsóvárosi keresztény fogyasztási szövetkezet nevében Erdújhelyi Menyhért zentai lakosnak, szatós-ípar gyakorlására szóló iparigazolvány kiadása iránt.

Véghatározat. Teljeskörűsége s szakképzettsége igazolva lévén, 10 korona ipardíjat 6501/1903. tételszám alatt lefizetett: ennél fogva a kért iparigazolvány kapcsán, a zentai ipartestület, a városi adóhivatal, a zombori m. kir. pénzügyigazgatóság és Dudás András tanácsnok végzésileg értesítettek.

A szegedi ügyvédi kamarának két esete volt arra, hogy a kamara tagjainak hasonló eljárását elbíralja. Egy szegedi ügyvéd az utcára nyíló boltban rendezte be az irodáját. A kamara ezt nem engedte meg. Egy nagykirályi ügyvéd pedig az ügyvédekben mellékesen elfogadta egy biztosító-társaság főügynökségét. Az ügyvédi kamara tiltotta ettől az ügyvédi hivatással össze nem férő munkásságtól az ügyvédet. Az ügyvéd pedig csak emberi igazságokat szolgál és nem istenieket. Az ügyvédség profanzálása nem volna éppen annyira káros a közhangulatra nézve, mintha az egyház embere üz ilyes, az egyház méltóságával össze nem egyeztethető foglalkozást. Itt volna tehát csakugyan az ideje annak, hogy az egyház föllépjen az ilyen izléstelenségek ellen. A fennírt tanácsi okmány — amelyet a Zentai Híradóból közlünk le — Erdújhelyi Menyhértnak adatott ki. Mi is ismerünk egy ilyen nevű embert. Hanem az jeles történetről és nem szatós. Vagy talán egy személy volna az a három vagy is különböző foglalkozású ur, aki plébános-kodik, történelmet ír és — koscsikenőst árul...

— **Feridun bég végrendelete.** A párisi *Figaro* közli, hogy Feridun bég, egykori budapesti török konzulnak, utóbb párisi nagykövetnek végrendeletét, amelyben 500.000 frankos alapítványt tesz török ifjaknak Magyarországon való kiképzésére. Törökország volt budapesti főkonzula, Feridun bég egészen magyarrá lett itt-tartózkodása idején s magyarbarátságát magával vitte a távol idegenbe is. Az 1903. október hó 4-én elhunytak végrendelete így hangzik:

Én alulírott El Seid Mohammed Feridoun El Seid Mohammed Kiamil fia, párisi lakos (7. Avenue Victor Hugo), aki ez idő szerint Bagnoles de l'Orneban gyógykezelés alatt állok, készítettem eme végrendeletet. Illetve főkérvrendeletet, amely részben módosítja, részben megerősíti a budapesti otoman csász. főkonzulátus jogtanácsosánál dr. Perlaki Kálmánnal leírt végrendeletemet. Vagyonom jelenleg körülbelül 700.000 frankra rug. Ebből 500.000 frankot muzulmán ifjak javára hagyományozok és pedig konstantinápolyi ifjaknak a következő feltekeléssel: Hivatkozom a Magyar Tudományos Akadémiának a török nemzet iránt mindenkor tanustott jóakarata érzelmére az Akadémia illetékeltensége vagy a hagyomány visszaállítására esetén pedig magának a magyar kormányknak hasonló jóindulatára, amidőn arra kérem, hogy eme hagyományt és annak kamatait kezelje. A hagyomány rendeltetése, hogy kamataiból Konstantinápoly város előjárósága által kizemelt négy ifju Budapesten folytatandó tanulmányuk egész ideje alatt ellátásának. A szerény nevemet viselendő ifjak, akitől elvárom, hogy magyar jennhatóság alatt is hívek maradnak ozman hazafiságukhoz, mértőköröknek, gazdákknak, történeti festőknek vagy zeneszerzőknek képeztessek ki.

— **Irodalmi-hotel hölgyek részére.** Miss Constance Smedley, az *Au april Princess* című regény szerzője, mely az ideai angol könyvpiac legnagyobb sikere, új hölgyklub megalakításán fáradozik. Neve Lyceum-Klub lesz és mint az angol férfi-klubok nagy része Residential-Club lesz, azaz lakni is lehet majd benne. Constance Smedley kisasszony a világ minden kőnjét és művésznőjét fel fogja szolítani, hogy iro-

dalmi-hoteljét, amint ő nevezi klubját, pártolja és ajánlja. A klub hír-irodával lesz kapcsolatban, mely kiadóról, újságokról stbről fog minden kért felvilágosítást megadni.

— **Házasság.** Kárpáti Tibor főhadnagy e hó 5-én tartotta esküvőjét Fehértemplomban Krümmner-Mittler Erzsébet kisasszonnyal. Násznagyok voltak: Hentaller Lajos országgyűlési képviselő és Mittár Péter takarékpénztári igazgató.

Fenyvesi Hugó e hó 15-ikén esküszik örök hűséget Stréker Zsófi kisasszonynak Kralován.

— **Az állami tisztviselők fizetésrendezése.** A Somogy megyei Állami Tisztviselők Egyesülete 8-ikán rendkívüli közgyűlést tartott, melynek egyedüli tárgya a fizetésrendezés ügye volt. A népes közgyűlés rövid vta után a következő egyhangu határozatot hozta.

A Somogy megyei Állami Tisztviselők Egyesülete mely megdöbbenéssel vette tudomásul a miniszter-elnök programjából, hogy a hosszú évek nehez küdelmei után létrejött tisztviselők és tanítószemélyzet fizetését rendező törvényjavaslat, melyben a tisztviselők és tanítók fizetésének minimális javítása a királyi trónbeszéd értelmében, a kormány és az országgyűlés összes pártjainak egyhangu hozzájárulásával vétett lel, vissza fog vonatni és a rendezés esetleg kedvezőtlenebb alapon későbbi időre halasztatik. E tény az egyesület az ország állami tisztviselőire és tanítóira s közzéve az egész országra nézve oly végtelen csapásnak tekintti, hogy indítatva érzi magát alapszabályai értelmében sürögösen megkeresni a központi választmányt, hogy minél előbb és minél hathatósab lépéseket tegyen arra nézve, hogy az ország tisztviselőit és tanítóit fenyegető, emez immensen veszedelem elhárításak s erre nézve határozatról az egyöntúti eljárás létrejötte érdekében egyesületünk rövid időn belül tájékoztassa.

— **Volt Iskolatársak Szövetkezete.** Vasárnap tartotta rendes évi közgyűlést az V. kerületi polgári leányiskola egykori növendékeinek Volt Iskolatársak Szövetkezete nevű egyesülete Fészi Józsefnek elnöklésével. Az elnök szíves szavakkal üdvözölte a szövetkezet nagy számban megjelent tagjait, köszöntött mondván nekik, hogy erkölcsi és anyagi támogatásukkal elősegítették az egyesület nemescélú munkálkodását. A titkár és pénztáros jelentése az egyesület gyarapodásáról adott számot; sok olyan pártoló tagja is van a szövetkezetnek, akik nem iskolatársai az alapítókknak. A szövetkezet tavaly is több tanulóért kifizette a tandíjat s könyvekkel látta el a szegényeket. Az egyesületet önzetlen készséggel pártolja dr. Gyulay Béla, a leányiskola érdemes igazgatója, akinek a titkár meleg köszönetet mondott a közgyűlés nevében.

— **Ötven évig tanító.** Goldberger Simon budapesti hitoktató a jövő hónapban tölti be tanítóskodásának 50-ikét évét. Egy nagy tudomány, lelkes lérfiu éri el ezzel az élet egyik ritka fordulópontját, melynek méltó megünneplésére nagyszabású előkészületek folynak pedagógiai körökben és a budapesti zsidó hitközség részéről, melynek kötelékében a jubilálás 36 esztendőttől töltött. Lelekes mozgalmat indítottak az érdemes tanító volt tanítványai is, hogy halájuknak ünnepi kifejezést adjanak s ezek nevében és megbízásából intézi Kóbor Tamás hírlapíró szavát azokhoz a volt tanítványokhoz, akiknek az évtordulóról eddig elé tudomásuk nem volt és kéri, hogy az ünnepen résztvegyenek és e részvétel módzatainak megállapítása végett e hó 15-én délután 4 órakor Kóbor Tamás lakásán (Váci-kört 78.) megjelenni sziveskedjenek.

— **Salamon Ödön halála.** Elhunyt érdemes kollegánknak, Salamon Ödönnek gyászoló családja a következő sorokban köszöni meg az irántuk megnyilatkozó részvételeket:

Mély fájdalomunk, mely a forrón szeretett fiú és testvér halálával bennünket ért, vigasztalást talál abban a meleg szeretetben és részvételben, mely kollegái, barátai és tisztelői részéről megnyilatkozott. A helyett, hogy a sok részvétel-nyilvánítás külön-külön köszönnök meg, ez uton mondunk éretük szívből eredő köszönetet. — A Salamon-család.

— **Halálhíradás.** Burghard Bélavirg Konrád főrendiházi tag elhunyt feleségét nagy részvét mellett temették el vasárnap délután 3 órakor az Andrássy ut 122. szám alatti gyászházban. A temetési szertartásra a virágokkal borított koporsó körül a gyászoló családon kívül egybegyűltek a fővárosban időző főrangú családok tagjai, valamint az ipar és a kereskedelem vezérferfiú. A halottat Horváth Sándor evangélikus lelkész megható beszéddel búcsúztatta el s imája után a koporsót a halottas kocsiara emelték és a menet megindult a kerepesi temetőbe, ahol disztriba helyezték örök nyugalomra a nemeslelkű uriaszsony kibűlt tetemét.

Szántó Iona polgári iskolai tanárnő ma hosszú szenvedés után Szabadkán meghalt. Az elhunyt, akit szép reményekkel megkezdett pályája legeleji ragadótt el a halál, a zsoinai polgári leányiskolának volt általánosan szeretett tanárja. Halála széles körökben kelt mély részvételeket.

— **Demokrata-párt a III. kerületben.** Vasárnap délután megalakult O-Budán a demokrata-párt. Az ideiglenes végrehajtó-bizottság, a küszöbön levő közválasztások alkalmából tegnap délután 5 óra választógyűlést hívott össze, amelyet a Korona-vendéglő nagytermében tartottak meg. A nagy számban összegyűlt választók barsány éljenzéssel fogadták Vázsonyi Vilmos országgyűlési képviselőt, aki Baracs Marcel és Schlubert Sándor fővárosi bizottsági tagok kíséretében jelent meg.

Sáidgyi Károly ideiglenes elnök megnyitja után, Vázsonyi Vilmos mondott beszédet, amelyvel gyakorita ragadta viharos tetszésre a halgatócsopót. Kijelentette, hogy nem személyes harc megvívása végett jött el a közgyűlésre, mert őt a városi képviselőtestület tekintetében sem rokonszenv, sem ellenszenv nem vezérel. Az ő szemei előtt csak a demokratikus eszmék lebegnek; ennek a programja alapján kívánja a harcot megvívni akként, amint azt a fővárosnak eddig elígélte már négy kerületre teszi, ahol demokrata-pártok alakultak és küzdenek ezekért az eszmékért. Erre akarja ő a III. kerület polgárságát is buzdítani. A demokrata párt célja, ugymond, az, hogy Budapest visszaszereztesse a népeknek, mert a törvényhatóság mai szervezete szerint, abban mindenki van inkább képviselve, mint a nép és annak érdekei. A nagy hatást tett beszéd után lelkesült taps és éljenzés hangzott föl.

Károly Nándor köszönetet mondott Vázsonyinak, hogy a polgárságot fölvilágosította s ajánlotta a polgároknak a demokrata program elfogadását. Nagy tetszés közt szólott ezután Baracs Marcel, Schlubert Sándor javaslataira kimondotta a gyűlés egyhangulag, hogy a Vázsonyi Vilmos részéről kitéjtett demokrata programot a magáévá teszi, mint demokrata-párt megalakul s a végleges szervezkedést egy közelebbi gyűlésen viszi keresztül.

— **Rigó Jancsi Budapesten.** Annak a szerelmi regénynek, amelyről annak idején annyit beszéltek mindenfelé, a fővárosba érkezett most egyike hőse: Rigó Jancsi. A feleségével, az egykori Chimay hercegnővel, akit Párisban hagyott vissza, tengeri utra készül, de mielőtt elindulna, haza jött, hogy elbucszózik öreg szüleitől. Egyenesen Párisból jött. A kérdézőködöknek elmondta, hogy tizenhétoldadikán indulnak el a nagy utra. első állomásuk Bombay lesz, aztán Kínába és Japánba mennek, onnan pedig Dél-Amerikába utaznak. Amikor feleségül vette a hercegnőt, abban állapotok meg, hogy Magyarorszába jöttek lakni, vesznek a felvidéken egy nagyobb birtokot és Budapesten építtetnek egy palotát. Már meg is tették erre a szükséges előkészületeket.

De — ugymond — Klárának mindjárt a harmadik nap elment a kedve tőle. Nem lehet azt elmondani, mit kellett kiállania szegényeknek. Amíg itt volt Budapesten, még levegőt sem szivhatott. Elriasztotta őt az a toladókó kíváncsiság, amelyetől nem volt se nappala, se éjjele és az a nagy közönyösség, amelylyel a hatóság semmibe vette, egy újat se nyújtotta ki, hogy minket megmentsen attól. Így aztán alig várta, hogy örökre elfávozhasson a kíváncsi szemek elől. Lemondott a birtokról, lemondott arról, hogy valaha itt lakjék.

Rigó Jancsi délelőtt jelen volt a parlamenti ülésen és onnan azzal a meggyőződéssel távozott, hogy: — Inkább vagyok én Párisban a hercegnő férje, mint Magyarországon miniszterelnök.

Amióta utóljára volt nálunk a szép hercegnő férje, karján hordja feleségének tetovált képét. Cairóban csinálta karjára egy indus 800 font sterlingért. Valaki, aki látta a tetovált kart, ezeket mondta: „Egy szépséges szép asszony mosolygott le onnan. Mintha csak éne. Arcának üdesége, ajkainak pirossága, szemének lénye, ragyogása, körülveve hajának arany-szőkecséggel: Chimay hercegnő.” Mint Rigó Jancsi elbeszélte, az angol király is azt mondta, hogy még nem látott ilyet. Különben — szölt Rigó Jancsi — e, határozottam, hogy ha megalhol, ezt a karomat levágatom és a Nemzeti Muzéumnak adományozom a tetoválással, amelyre már fejedelmek mondták, hogy disse e munkának.

— **Kivándorlási Értesítő.** Ilyen címmel új lap indult meg Fiumében Hegyi Jenő szerkesztésé alatt. Az új lap, mely magyar német, horvát és tót nyelvű cikkeket közöl, a kivándorlás kérdéseivel foglalkozik és avatott szöszölő a kivándorlók és a tengeren túl élő magyarok érdekeinek.

— **A nagyváradi szedősztrájk.** Nagyváradról táviratozzák: A hetek óta tartó szedősztrájk, amely miatt a lapok nem jelenhettek meg rendszeren, ma délelőtt méltányos egyezséggel véget ért. Holnap reggel a nagyváradi lapok ismét megjelennék rendes terjedelmükben.

Vértés és Sebestyén,

ajánlják saját találmány, szabályozható nyakbőségű

férfi ingeiket,

melyek kitűnő szabás, célszerűség és kényelem tekintetében minden eddig e téren nyújtottak felülmúlnak. Megbízható jó minőségű szifonból kemény, sima, vagy redős melllel drája fnt 2.25 - 2.75, puha batizst vagy piquet drája fnt 2.50 - 2.75. Ezenkívül mérték szerint minden tetsző kivitelben készíjtik. — Megrendelésnél kérjük a gallér számát megírni. Arjegyüket kívánatra bérmentve küldünk. Meg nem felelő árut kicserélünk, vagy kívánatra a pénzt visszaadjuk. Magyar gyártmányú gallér- és kézelőraktár!

cs. és kir. szab. fehérnemű készíjtik, Budapest, IV., Muzéum-körút 15.

Zrinyi Ilona-kör. A magyar társadalom szét-szakadozottságában nem csekély része van asszonyainknak, kiknek elkülönülő törekvése a legnagyobb akadály minden összeforrasztó és egyesítő kísérletnek. Vághányszor két jó barát megnősül, aggódva tekintenek viszonyuk jövődombéli fejlődése elé, mert szűkebb bizonyosra vehető, hogy a két asszony talál valami válaszlátat, mely az intím érintkezést lehetővé teszi. Azért örövendünk, valahányszor olyan egyesület alakulásáról hallunk, mely a nők között igyekszik szorosabb kapcsolatot teremteni. Ezt a óit fűzi maga elé az alakulóban lévő *Zrinyi Ilona-kör* is, mely a Dohány-utcai polgári leányiskola volt növendékeit fogja egyesíteni, hogy az iskolán túl, az életben is állandó kapcsolatot teremtsen azok között, kiket az élet különben eszerelé szétválaszt. Gondoskodni fog róla, hogy a kör tagjai gyakran találkozzanak és hogy közösen rendezett mulatságokat, hangversenyeket, felolvasó-estéket apólják azokat az érdekeket, melyeket az iskolai élet fejlesztett szívükben. Ezen törekvés mellett szinte másodrangunkat tartjuk azt a másodikat, mely a kör szégyényebb tagjainak segítségét és támogatását tűzi ki céljául. Jótékonyági együletünk van már elég, de kevés az olyan intézményünk, mely a társadalom összeforrasztására és védelmére lerombolásra törekszik. Azért látjuk szívesen azoknak buzgólkodását, kik a *Zrinyi Ilona-kör* alakításán fáradoznak és reméljük, hogy december elején, amikor az alakuló gyűlést tervezik, a tagok már oly nagy számban jelentkeztek, hogy az új egyesület csakhamar megkezdheti nemese célú működését.

Páris—Peking. Egy francia lap a haladás nagy vívmányának üdvözlözi azt az eshetőséget, hogy az új siberiai vasút révén a párisi ember két hét alatt eljuthat Pekingbe, Khina fővárosába, ha módja van arra, hogy az expressz-vonat II. osztályu jegyét 1073 frank 15 centimesért, a III. osztályt 706 frank 50 centimesért válthatja meg. Aki pedig nem fizethet annyit, a lassabb menetű vonaton 490 frank 40 centimesért a II. osztályon, vagy 340 frank 65 centimesért a III. osztályon juthat el Pekingbe. Persze az expressz-vonat tizenötödéltnapos utja is elég hosszú még, de tekintve azt, hogy a vasúti kocsik teljes kényelemmel ellátott valóságos mozgó hotelek, két lehet valahogy viselni ezt az utazást. Hanem lesz ez még a jövőben másképp is. Tudvalevőleg Németországban *Zossen* és *Marienfeld* között, egy tizenkétmérföldes katonai vonalon elektromos vasutat 210 kilométeres óránkénti sebességgel sikerült elérni. De a jövő még további igéretekkel is van tele. Albertson kopenhágai tanár, aki Amerikában kísérletezik, 500 kilométeres óránkénti sebességet ígér. Hír szerint olyan eljárást talált fel, amelylyel a busztonnás vagon surlódásait annyira tudja majd csökkenteni, hogy a sulya tulajdonképpen csak kéttonnásnak fog mutatkozni, ami tisztelesen nagyobb sebességet jelent. Hát ezek valóban a leg-szebb kilátások a jövőre nézve.

Hamis rendelések. A multkor már irtunk arról a furangos csalárról, aki fakkereken járta végig az előkelőbb kereskedőket és több száz koronát érő holmit csalt ki tőlük. Amikor a lapok leirták csálása módját, egyszerre abbanhagyta és más furianghoz fordult. Betelefontán *Balogh* Lajos fűszerkereskedő Andrassy-utj tüzeltébe és *Szekély* Ferenc főmérnök nevében 12 üveg pezsgőt és téklő teaesüteményt rendelt. Kérte, hogy a megrendelt holmit szállítsák a főmérnök *Isabella-utca* 70. számú lakására. A fűszeres nyomban becsomagolta az árut és a háziszolgával elküldötte a jelzett helyre. Az ajtón a szolga *Szekély* Ferenc főmérnök névjegyét találta, tehát gyanútlanul benyitott a lakásba. Itt egy fiatal ember fogadta. Közölte a szolgálval, hogy a főmérnök ur most nincs otthon, azonban hagyja ott az árut, a pénzért pedig jöjjön félóra múlva. A szolga gyanakvás nélkül elment. Amikor félóra múlva visszatért, nagy meglepetéssel látta, hogy az ajtón nincsen már *Szekély* főmérnök névjegye. Lármát csapott, amire a lakás tulajdonképpeni bérlije kijött és közölte a szolgálval, hogy a *Szekély* Ferenc, akit keres, csak albródi volt. Tegnap veit ki nála hónapos szobát és ma már el is ment tőle. Kiderült, hogy ezzel a furianggal a család sok más kereskedőt is becsapott. A rendőrség nyomozza.

Halálos autombilverseny. *Fárisból* táviratoznak: A *gaillon* autombilversenyen több halálos szerencsétlenség történt. *Danjon* versenyző egy kanyarodásnál egy árokba zubant s egy óra múlva meghalt. A *Serpoulette*-gyárnak öt alkalmazottja szintén egy kanyarodásnál jart szerencsétlenül. Az autombil nekiment egy fának és mind az öt utas kilődült a kocsiból; egyikük azonnal, egy másik valamivel később meghalt és egy harmadik veszedelmes meg-sérült.

Mohamedán legenda. Egy most megjelent angol könyv, mely az atriái *hauzakkal* foglalkozik (Oxford, Henry Frowde), a következő mohamedán legendát közli: Mózes egy napon a Sinai-hegy egyik sziklájához ért és olvasta a törvényt. Ekkor megpillantotta Ibliszt, akit Allah eltaszított magától. Mózes így szólt hozzá:

— Oh Iblisz, mit hozol magaddal?
— Őt szamarat, melyek eladó árut hordoznak.
— Miféle árutak?
— A szamarak az irgységet, a színlelést, a gögőt, a kifogásokat és a csalást hordják hátukon.
— Hisz ilyen rossz portékát senki sem fog megvenni tőled.

— Már ugyszólván el is adtam — felelte Iblisz.
— Ime, az irgységet a papok veszik meg, a színlelést a királyok, a gögőt a királyok fiai, a kifogásokat az asszonyok.

Ebben a pillanatban jó oda egy kereskedő és megvette a csalást.

— Látod — mondja Iblisz — már eladtam mindent.

Klabbotrány. Az előkelő párisi köröket rendkívül kínos ügy foglalkoztatja. Néhány nap előtt egy rendkívül előkelő családból származó szerb ur jelent meg a párisi klubok egyikének játszótérében. Az illető, ki nagy államméltóságot viselt férfit, régen te szívesen látott vendége volt a klubnak és így most is, mint jó ismerősöket üdvözölte a jelenlévőket. Es noha feltűnő hidegséggel fogadták, még sem távozott. Midőn később néhány arisztokrata a belgrádi királygyilkosságról elítélő módon nyilatkozott és a szerb tiszteteket becstelenné bírgyilkosoknak nevezte, ő is bele-szólt a beszélgetésbe és izgatott szavakkal kelt a megbélyegzett tiszték pártjára. Szó szót szült, a vita egyre hevesebb lett és azzal végződött, hogy a klub-tagok egyike (a párisi sportkörök egyik népszerű grófia auroliütötte a szerbet és szolgákkal vezette ki a klub-ból. Másnap reggel a súlyosan megsérített szerb elégtelt követelt támadójától. A grófi, ki kétségbe-vonta az olyan ember párbajképességét, aki maga is szerb tiszt és a királygyilkosok ügyét védte. Franciaország legelőkelőbb gavalériájából álló becsületbírság-uk hívott össze. És ez a becsületbírság egyhangyan úgy döntött, hogy a grófnak nem kell megverekednie. A volt szerb állambívaltalnok ezen döntés után azonnal elhagyta Páris. Érdekes az ítélet megokolása: Mint hogy a királygyilkosság gyáva, becstelenné és tiszteteket lealázó cselekedet, becstelenné tekintendő mindenki, ki ilyen tettet helyesel. — Párisi hírek szerint ott különben gyakran ismétlődnek az utóbbi időben az ehhez hasonló ügyek, úgy, hogy a szerb gavalé-rok kényelmetlenül kezdik magukat francia földön érezni.

Vallásos est. A *Budapesti Dávid Ferenc Egye-sület* 14-én szombaton délután 6 órakor felolvasó-ülést tart a Kohány-utcai unitárius templomban. Dr. *Boros György* kolozsvári teológiai dékán *A reformátor* címen az unitáriusok első püspökének, a vértanuhalált szenvedett *Dávid Ferencnek* emlékét fogja méltatni.

Nevesere. A *hadügyi felségjogokról* szóló mai vezéirokunk szerzőjéről Dr. *Jászi Oszkár* neveztük meg, holott a cikket Dr. *Jási Viktor* írta. Ezennel helyreigazítjuk a néveserét, ámbár a tévedés amugy is világos lehetett mindenki előtt, aki ismeri *Jászi Viktor* kiváló közjogi munkásságát és *Jási Oszkár* jelességét a társadalomtudományi irodalom terén.

Kisenev. Annak a borzalmas zsidóüldözés-nek Oroszország hirhették vált városában, *Kisenevben*, még mindig nem zárultak le az aktái. Mint a *Berliner Tageblatt* egy pétervári távirat alapján közli, az anti-szemita orosz lapok keményen támadják a kisenevi ügyészt, mert csak a bevádolt keresztények ellen emelt vádat. Egy másik német berlini lap, a *National-Zeitung* azonban Odessából kapott tudósítás szerint arról érte-sül, hogy a kisenevi ügyész álláspontja helyes a vádemelés tekintetében. E szerint a tudósítás szer-int nagy a különbség a közt, ahogy *Plehue* belügyminiszter és az államügyész számol be a za-vargások kezelezéséről és lefolyásáról. *Plehue* mi-niszter a jelentésében egyenesen a zsidókat vá-dolja a zavargások megindításával, a bíróság hivatalos jegyzőkönyvében határozottan a keresztény la-kosság van a kezdeményezéssel megvádolva. *Plehue* miniszter csak hétszáz lerombolt házról tud, az ügyész jelentése 1340-et említi. *Plehue* azt állítja, hogy április 7-én a zsidók folytatták a verekedéseket, ők támadták meg a keresztény lakosságot, ezzel szemben az ügyész megállapítja, hogy azon a napon még a há-zaikban sem voltak biztonságban a zsidók. Folyt a

rablás és pusztítás az egész városban. A rendőrség pedig télenül nézte mindezt. A rendőrség télsége pedig azt eredményezte, hogy a nép között az a hit terjedt el, hogy a kormány jó néven veszi a zsidók üldözését, akik az országnak ellenségei. A rablás és üldöklés olyan mérveket ütött, hogy a zsidóság kény-telen volt menekülni vagy elrejtőzni, ha nem akartak a nép dühének áldozatul esni.

Babonás Réjane. *Páris* irodalmi és mű-vészeti köreiben sokat beszélnek mostanában a híres francia színésznőnek, *Réjane* asszonynak válópöréről. A párisi lapok riporterei mindent elkövettek, hogy megtudják a válas okát, de igyekeztek mindeddig hiábavalóan lenni. *Réjane* óvatosan elzárkózott e tekintetben a faggatások elől. Most végre a nagy színésznő egy intím barátja elárulta a titkot. E szerint *Réjane* asszony azért válik *Porel*től, a *Vaudeville*-színház direktorától, mert egy kártyavetőnő megjósolta neki, hogy családjában nagy bajok fognak történni, amelyek miatt el kell majd válnia férjétől. *Réjane* asszony ugyanis, mint a nagy művésznök általában, *babonás*. A mult évben egy premiere előtt, amelyben ő játszotta a címszerepet, egy kártyavetőnővel megjósoltatta a darab sorsát. A derek *Pythia* szenzációs sikert jósolt, de hozzátette, hogy sok szerencsétlenség fogja a *Réjane* házi békéjét feladni és hogy férjétől el kell válnia. A darab szenzációs sikerére vonatkozó jóslat tény-leg bevált, annál melyebb benyomást tett ten-hát a színésznőre a jóslat kellemetlen része. Azóta a válast megváltoztathatatlanná véznetek tekintette és válópörre alkalmas okokat kutatott. És rövidesen talált is. A *Code Napoleon* értelmében férjes asz-sony nem köthet üzleteket férje beleszerzésébe nélkül, tehát *Réjane*nak vendégzereplési szerződéseilebonyo-lításánál mindig hivatkoznia kellett férje jóváhagyására. Ez nem tetszett neki. Ugy találta, hogy egyéniségét a házasság kötelei el tühretlenül szeszszorítják. Szemre-hányásokat tett férjének, jeleneteket csinált és a sze-gény *Porel* hiába mentegőzött azaz, hogy ő nem fele-lős a *Code Napoleon*ért. A helyzet idestova annyira elmérgesedett, hogy *Réjane* végképp válsára hatá-rozta el magát. Most már a vége felé jár a válópör. *Porel* végzetlenül hatadott, mert nemcsak feleségét, hanem színháza starját is elveszti *Réjane* asszonyban. És mindennek az az átkozott kártyavetőnő az oka. Meg *Réjane*, akinek különben sem lehetett valami nagy kedve *Porel* oldalán maradni, máskülömben nem hal-gatott volna a kártyavetőnőre.

Tüzvész. *Liptó-Rózsahegy*ről jelentik, hogy ott tegnap vizgázatlanság folytán két ház kigyulladt. A várost nagy veszedelem fenyegette, mert az ug-rovezezt tüzfészekben egymás mellett távol vannak építve a szegényebb sorsú nép lakóháza. A tűznek két áldozata is van. Midőn az egyik szomszédaiuben tüzoltóság a tűz helyére vágatott, a kocsi kereké el-tört és a kocsi felborult. Az egyik lezuhant ember szörnnyethalt, egy másik súlyos sebetek szenvedett.

Letartoztatott orvos. *Drezdában*, mint onnan táviratozzák, ma kinos feltűnést keltett dr. *Planer* ki-váló orvosnak letartoztatása. Dr. *Planer* a szász fővá-rost legkeresettebb nőorvos, akinek magán-klinikája is van *Drezdában*. Dr. *Planernek* viszonya volt egy ismert nevű, előkelő asszonnyal, akinek házasság-törési pöre nagy port vert fel *Drezdában*. *Planer*, hogy ne kompromittálja az asszonyt, a pörben, amely-ben tanuként hallgatták ki, hamisan esküdött.

Lakásosztások. *Schwarz* Manó csemege-kereskedő *Hársia-utca* 18. számú lakását tolvajkulcsal feltörték, de nem vittek el semmit. Valószínű, hogy megzavarta valaki munkájukban. — *Tolvajkul-csok* jártak özvegy *Csillag* Sámuelé magázónő *Ferenc József*-tér 15. számú lakásában is, ahonnan 638 korona készpénzt ellopak. — *Konkol* Izidor szűcsmeister *Rökk Szilárd-utca* 19. számú üzletét teg-nap délután feltörték és a *Konkolnál* bizományba hagyott holmik közül 2400 koronát érő prémes bund-át ellopak.

Bigámia. A rendőrség letartoztatta *Csernay* János harminchatéves férjiszabót, aki kétszer nősült. Az első feleségét elhagyta és *Balassa-Gyarmaton* megismerkedett egy szakacsnökvel, akit aztán feleségül is vett. A pár *Budapestre* jött, ahol nyugodtan éltek, amíg az asszony pénze tartott. Amikor a pénz elko-gyott, *Csernay* elhagyta második feleségét is, aki az-után lejelentette. A rendőrség erre letartoztatta.

Csuz és közsény. *Nemcsak* a nazai, hanem a berlini kórodon folytatott kísérletek eredményei is teljesen beigazozták a *Zoltán*-féle kenőcs kiválósgát csuz- és közsényes bántalmaknál. Ara 2 korona. *Zoltán* gyógyszerárban *Budapest*, V., *Sétáter-utca* és *Szabadság*-tér sarkán.

Kévé- és teakülönlegességek *Fratelli Deisn-ger* cégnél kaphatók. *Budpest*, *Királyi* bérpalota. *Vidékre* közvetlen *Fiuméből* is szállítunk.

(x) *Stomatín* a legjobb száj- és fogápoló szer.

Keleti-szőnyegek

nagy választék-
ban, olcsó, szabott
árak mellett

Agóbián és Adorján
IV., Váci-utca 36. (Klotild-palota).

Az Orczy-ház beomlott.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —

Budapest, november 9.

A fővárosnak egyik legrégebb és legérdekesebb épülete, a Károly-körtönön lévő *Orczy-ház* ma délután beomlott. Az óriási épület udvari traktusának egy része omlott csak össze és a katasztrófa a véletlen különös játéka folytán nem követelt emberáldozatot, de mindazonáltal mégis olyan izgatottságot keltett a főváros lakossága körében, mint a Párisi Nagy Aruház pusztulása.

Ez az újabb katasztrófa is élénk tanubizonyosságot annak, hogy mennyire semmibe se veszik a fővárosban az emberi élet biztonságát a hatóságok. Mert hogy el nem pusztult egy egész csomó ember a bedőlő ház romjai alatt, az egyáltalán nem a hatóságok érdeme; annyival kevésbé, mert a pusztulás előtt *olig egypár órával járt kint egy bizottság* hogy a megrokkant házat megvizsgálja és elrendelte ugyan a megrepent pillérek kiserelését s mindazáltal nem találta szükségesnek, hogy a lakókat kikölttesse. Am a megrokkant pillérek alaposan rációfoltak a bizottság bölcsességére, mert pár órával a vizsgálat után — a hatóság engedélye nélkül — összeomlottak.

(Az első hír.)

Délután egy negyed öt óra tájban gyors egymásutánban egész sereg tűzoltókoszi robogott végig a Kerepesi-úton, a Károly-kört felé. Az utca közönsége mindjárt sejtette, hogy valami nagyobb veszedelem történt s a Kerepesi-úton egyszerre egész emberáradat rohant a tűzoltókoszi után. A rohanó emberek már szembentaláltak a Károly-körtől jövőekkel, akik borzasztó katasztrófa hírért terjesztették: — Az Orczy-házban robbanás történt s az egész ház beomlott. Százával pusztultak el az emberek!

Igy szóltak az első hírek s az emberek szájról-szájra adták egymásnak a szörnyű katasztrófa hírért, amely — mire távolabbi városrészekbe eljutott — mindenféle borzalmas részletekkel megszaporodott. Alig telt bele egy kis félóra, tele volt vele az egész város s az emberek seregesül tödültek a Károly-körtúra, hogy a hír valóságáról meggyőződjenek.

(A beomlott ház.)

Az Orczy-ház, a fővárosnak ez a legrégebb háza, a Károly-körtönön van a Király-utca sarkán. Óriási kiterjedésű, kétemeletes bérház, szemben a központi városházával, a régi Király-kaszárnyával. Két hatalmas udvara és három kapuja van: a Károly-kört 17. és 19-ik s a Király-utca 1. szám alatt. A Károly-kört 19. számú udvaron át ki lehet jutni a Király-utcaba.

A szerencsétlenség a Károly-kört 19-ik számú bejáró udvarán történt, az épület udvari traktusának a Károly-kört felé eső részében. Ebben a részben, a második emeleten lakott özvegy *Maybaum* Józsefné két leányával, akiknek a ház Károly-kört utcai részében trafikjuk van az első emeleten, ide nyult bele dr. *Hodossy* Imre országgyűlési képviselőnek a lakása, a földszinten pedig van a régi *Wassermann*-féle vendéglő, amelynek most *Schlesinger* és *Kulka* vendéglősök a tulajdonosai. Az udvaron, az összeomlott épületrész alatt van a vendéglősnek üveges szalétije, amely télen is étkező-helyiségül szolgált.

A ház említett udvari részének második emeletén, özvegy *Maybaum* Józsefné lakásának a pillérei ezeltől egy héttel megrepedeztek. A repedések azóta egyre nagyobbodtak s *Maybaum*ék a dologról jelentést tettek a ház gondnokának, dr. *Draskóczy* István ügyvédnek, dr. *Hodossy* Imre irodavezetőjének s egyúttal bejelentették az esetet a VII-ik kerületi előjáróságnak is. Az előjáróság e bejelentés alapján ma délből *Planer* kerületi mérnök vezetése mellett bizottságot küldött ki a ház megvizsgálására. A bizottság — megvizsgálván a repedéseket — konstatálta, hogy az épület alapos javításra szorul s ezért elrendelte, hogy a ház említett részében a pillérek kiserelendők, ami annyit tesz, hogy az egész fal újra építendő. A bizottság a munkálatot sürgősnek mondta ki s ezért azt is elrendelte, hogy holnap kezdjék meg a munkálatokat. A lakók kiköltöztetését azonban nem találta szükségesnek a bizottság. Az öreg pillérek azonban nem várták be, míg ezeket a bölcs hatósági intézkedéseket keresztül is viszik, hanem kévéssel a bizottság látogatása után összeomlottak.

(Az összeomlás.)

Négy óra után néhány perccel menydörgésszerű robaj hallatszott az Orczy-házban és a Károly-körtönön. A következő pillanatban sűrű, füstbőz hasonló felhő szállott föl az ég felé s fölöttébe az udvart. A ház lakói mind kiszaladtak a folyosókra s az utcán járó-kelő emberek borzadva álltak meg a ház előtt s

tödültek be az Orczy-ház udvarára, ahol azonban az első percekben semmit sem láhattak, mert az egész udvar tele volt sűrű porral.

Az első pillanatokban mindenki robbanásra gondolt, pláne akkor, amikor a porfelhő oszladni kezdett s meg lehetett látni, hogy az épület udvari szárnyának a Károly-kört felé eső része összeomlott. Ekkor még alulról, a földszinten lévő vendéglő udvari helyiségeiből kétségbeesett jajgatás hallatszott fel. Majd elnémult a jajgatás is és kínos, mélységes csend támadt, amikor a porfelhő oszladni kezdett s látni lehetett, hogy a hatalmas épületkolosszus egy része összedőlt.

Mindenki borzadva gondolt arra, hogy a romok talán egész sereg embert temettek maguk alá, amikor látni lehetett hogy az épület fala a mennyezethek leszakadt a földszinten lévő vendéglő helyiségére s csak a tető maradt fent; az is erősen meggöngyölve, mintha minden pillanatban beomlani készülne. A szerencsétlenségről azonnal értesítették a tűzoltóságot, amely több kocsival és mindenféle mentőeszközökkel kivonult és a mentőket, akik három kocsival siettek az eselleg eltemetett emberek segítségére.

A tűzoltók azonnal hozzáfogtak a törmelések és épületrészek szétbányászához, mert az a hír volt elterjedve, hogy a katasztrófának több ember esett áldozatul. Nemsokára azonban megérkezett *Tóth* János rendőrfőalgazda, aki mindenekelőtt kihallgatta a házban lakó embereket, a kocsmáros és annak alkalmazottjait is, miután hamarosan konstatálta, hogy aligha került csak egy ember is a romok alá, a munkálatokat a kiterjedő vizsgáló-bizottság megérkezéséig megszüntette, annyival is inkább, mert a tetőnek a leomlott épületrész felett lévő része minden pillanatban leszakadással fenyegetett.

A mentőknek is alig akadt dolguk. Mindössze *Feuereisen* Mór huszonegyéves kereskedőségét kellett elapólas alá venniük, akit egy gerenda a vendéglőből való menekülés közben oldalba ütött, úgy, hogy súlyos belső sérüléseket szenvedett. A mentők a Rókus-kórházba vitték a szerencsétlen embert.

(Szemtanuk.)

Bencsik József 20-as számú lovasrendőr éppen a Károly-körtönön, az Orczy-ház előtt állott posztján, amikor az épületrész beomlott. *Bencsik* azt mondta, hogy ágyudőrehez hasonló robaj hallatszott az összeomlás pillanatában, azután pedig hatalmas porfelhő emelkedett az épület fölül. Azt hitte, hogy odabent robbanás történt. Ezért leugrott lováról és beszaladt a Károly-kört utcai kapun a házba. Ekkor már tisztán látta a rettenetes pusztulást. Felszaladt hát az emeletekre, hogy a lakókat figyelmeztesse a veszedelemtre. A szomszédos lakók menekültek is. Ekkor látta azt, hogy a második emeleten, közvetlen az összeomlott házrész mellett lévő lakásból kitutott egy öreg asszony a folyosóra. Mikor azonban észrevette, hogy mellette balról a folyosó is leszakadt, hirtelen visszaroant a lakásba és magára zárta az ajtót. *Bencsik*, bár még akkor recsegett az épület, rátörte az öreg asszonyra az ajtót és az ölében vitte le az emeletről.

Nagyon érdekes dolgokat beszélt *Müller* József építész, aki legközvetlenebb tanuja volt az összeomlásnak. *Müller* — amint mondja — négy óra után körülbelül nyolc perccel haladt át az Orczy-ház udvarán, ahova a király-utcai kapun át ment, hogy a Károly-körtúra jusson. Közéjjárt már a károly-kört utcai kapuhoz, amikor nagy recsegetést hallott az épületrészny tetőjéről. Amint felpillantott, látta, hogy a második emeleten *Maybaum*ék lakásának pillérei meginog s a következő pillanatban az egész épületrész összeomlik. A hatalmas löngyomás, amely az összeomlás pillanatában támadt, őt a jához csapta. Amint magáhozért, eléje tárult a pusztuló s rettenetes képe. Látta a koromszálakból menekülő embereket s rémes, veldtrázó kiáltást hallott a romok közül:

— Jaj istenem, végem van!

Azt nem tudja, hogy az illető, akitől ez a hang eredt, megmenekült-e, mert látta, hogy még ezután is másztak elő emberek a romok alól.

A legérdekesebb *Bugyi* László napszámos elbeszélése. *Bugyi* a vendéglő konyhájában foglalatokodott délután *Sebestyén* Agnes cseléddel és egy kis pincérgyerekekkel. Éppen elvégezték a mosogatót s meg akartak mosakodni egy belső udvari helyiségben, amikor a fejük fölött borzasztó zajt hallottak, mintha az egész ház összeomlana. Ösztönzerűleg menekültek be a 17-es számú udvar felé eső kis szobába s a következő pillanatban rettenetes robajjal leszakadt a vendéglő udvari éttermének mennyezete is. Még pár percig vártak, hogy elcsendesüljön a zaj s azután rést kerestek az épületről közüti, hogy a szabadba juthassanak. Sikerült is ilyen rést találniok s így mindhárman megmenekültek. *Bugyi* azt mondja, hogy a *Müller* építész által hallott segítségkérő hangok *Sebestyén* Ágnesről származhattak, aki menekülésközben egyre jajgatott.

Klein Ignác hivatalnok a vendéglő szalétijában volt, amikor a ház beomlott. A *Schlesinger*-vendéglőben van ugyanis asztaltársaságok, s délután négy óra felé kezdenek ott gyülekezni. Ma délután négy óratájban ötven voltak ott az asztaltársaság tagjai közül. Beszélgetések töltötték az időt, várva társaikat, amikor felülről a borzalmas recsegetés hallatszott. Menekülésre gondoltak mindjárt s ő az egyik ajtón hamarosan ki is jutott az udvarra. A következő pillanatokban rémes robajjal omlott össze a ház. Nem tudja biztosan, hogy társai mind meg tudták-e menekülni, de azt hiszi, hogy egy üvegkereskedő a romok alatt maradt.

Hodossy Imre országgyűlési képviselő irodájának egyik tagja beszélt el a következőket: Dé utátrán három voltak az irodában, *Hodossy* Imre, az inas és ő. Kévéssel négy óra előtt jött dr. *Draskóczy* István irodavezető. Éppen arról beszélt, hogy délből ott járt *Planer* VII-ik kerületi mérnök egy bizottsággal a házban és elrendelte a javítási munkálatokat. Ennek a módozatát tárgyalták éppen, amikor az épületrész borzasztó robajjal összeomlott.

A beomlás az egész házat alapjában megrengette. Mindannyian megrettentek s menekülésre gondoltak. Kitutották az irodából *Hodossy* képviselővel együtt, aki felső kabát és kalap nélkül menekült. Később úgy vitte utána az inas a ruháit.

Paulics Géza 458. számú levélhordó pár perccel az összeomlás előtt kézbesített leveleket az épületrészben. Amint beszélt, már akkor gyanus recsegetést hallott felülről, de nem vetett rá ügyet. Alig ment át a hatalmas épület másik részébe, megtörtént a veszedelem.

Özvegy *Maybaum*é pár perccel a beomlás előtt járt lakásának abban a szobájában, ahol a baj történt. Szerencsére átmant a 17-es számú udvar felől eső részébe a lakásnak s így kerülte el, hogy le nem zuhan az összeomlott szobával együtt. A leánya szaladt fel érte a trafikból s a 17-es számú kapu felőli lépcsőn mentette ki.

(Kiszállított lakók.)

A katasztrófa bírere *Tóth* János rendőrfőalgazdán kívül megjelentek az Orczy-házban *Balonyi* büntetőügyi vizsgálóbíró, továbbá a VII-ik kerületi előjáróság részéről *Magyary* jegyző s *Planer* főmérnökkel és *Janicsek* tüzfelügyelővel együtt megkezdtek a ház vizsgálatát. Bejárták a beomlott házrész mellett lévő lakásokat és miután veszedelmesnek találták az ott való tartózkodást, a lakókat kiköltöztették.

Igy ki kell hurcolkodniok a következő lakóknak: *Elkán* Ignác, *Kulka* Adolt, *Ring* Samu, *Maybaum* Tivadar, *Schneider* Rezső és *Rosenberg* Katalinnak. A kiköltöztetett lakóknak azonban megengedék, hogy lakásaikból apróbb tárgyakat és értékeiket elvethetik.

Kimondta a bizottság, hogy az összeomlott részhez azonnal felelős építőmestert kell állítani, aki a munkálatokat azonnal köteles megkezdeni, annyival is inkább, mert ha a levegőben lévő tetőrészt sürgősen alá nem támasztják, nagyon könnyen leomolhat s így veszélyeztetni az alatt dolgozó munkások életét.

(A rozoga ház.)

Az Orczy-házban lakó emberek beszélik, hogy az Orczy-ház rettenetes rozoga állapotban van. Apró rovarok nemcsak a gerendákat rágják már el, hanem átették a falakat is, úgy, hogy azok tömredék helyen megrepedtek. A földszinten lévő raktárakban már régóta látták a repedéseket s jelentést is tettek azokról a házigondnoknak, dr. *Draskóczy*snak, aki azonban mindez ideig nem intézkedett.

*Maybaum*ék tegnap jelentették *Draskóczy*snak, hogy lakásaiknak a 16-pillérű hatalmas repedés támadt. Az északra újabb repedések keletkeztek a falakon s ma reggel ezt is megmondták *Draskóczy*snak, aki így felelt:

— Majd intézkedni fogok! Ne féljenek, a dolog nem olyan sürgős!

Draskóczy azonban mégis bejelentette a dolgot az előjáróságnak, ahonnan ma délből kiküldték *Planer* főmérnököt a vizsgálatra. Csak a különös véletlennek köszönhető, hogy a ház nem éppen akkor omlott össze, amikor a bizottság éppen ott járt.

A pusztuló Orczy-ház külföldben egyike a főváros legrégebb épületeinek. Biztosan nem is lehet már megállapítani, hogy mikor kezdtek el építeni az *Orczy* bárók. Az azonban bizonyos, hogy 120–150 évvel ezelőtt már állt az épület egy része. A ház most az *Orczy* örökösök tulajdona, akiknek megbizásából dr. *Hodossy* Imre kezeli. Az irodavezető dr. *Draskóczy* István ügyvéd a ház gondnoka. Ő intézkedik teljes joggal.

Az Orczy-házról — amelynek ez idő szerint mintegy hatvan lakója van — valóságos legendák terjedtek el. Az egyik szerint a ház minden órában egy arany jövedelmet hoz. Természetes, hogy ez nem

felel meg a valóságnak, az azonban kétségtelen, hogy az Orosz-ház bruttó jövedelme meghaladja a ketszázszáz koronát.

(A rendőrség jelentése.)

A rendőri sajtóiroda az esetről a következő jelentést adta ki:

Ma délután háromnegyed négykor a báró Orosz Béla örökzei Károly-körút 19. számú házában a jobb udvari részben beomlás történt. Az épületrészt, mely beszakadt, Maybaum Józsefné dohányüzemi-tulajnoson lakta, továbbá ott volt Hodossy Imre országgyűlési képviselő irodája is. Elterjedt a hír, hogy emberhalál is történt, de ennek még eddig semmi nyoma sincs. A helyszínre jött meg a 69. gyalog-ezred egy százada Ivanovics Frigyes főhadnagy parancsnoksága alatt.

A ház gondnoka, dr. Draskovits István ügyvéd lakik az épületben, lakfelügyelője Fazekas Sándor. Az a házban lakik s lakásában valamit akar, ezeknél jelentkeztek előbb s ezek engedelmével, rendőr-jelentésben néhány pillanatra lakásába mehet. Tűz-oltó is jelen lesz. Közbiztonságról, a rend megőrzéséről ily módon gondoskodott a rendőrség. Továbbiak a híri helyszíni szemle után alapítottak meg. A rendőrség mindenesetre nyomonza, hogy a ház e részének összeomlása miatt ki terhel a gondatlanság, tehát a felelősség-ügyben ezt fogják a vizsgáló bíró közénjöttével tartandó szakértői szemlén megállapítani.

Az Elkán Ignác, Kulka Adolf, Ring János, Schöner Rezső, Hirt Tivadar és Rosenberg Katalin általakott szomszédos jakások kiürítésre elrendeltetett Planer Gyula kerületi mérnök által, a házban lévő ortodox hitközségi templomot egyelőre eltiltották használatól. A gazhasználatot is megszüntették a ház e részében.

A bizottság, melynek tagjai voltak Tóth János rendőrfogalmazó, Janicsék Antal tűzfelügyelő, Planer Gyula mérnök és dr. Bakonyi Kálmán soros vizsgálóbíró, azt tartják, hogy a ház igen régi lévén — már több mint száz éves — a gerendák elkorhadtak, a főbeáztatások és pillérek az épület terhet meg nem bírva innen származott az épület bedőlése. Mindazonáltal holnap vizsgálóbírói szakértői szemle fog tartani.

Vilmos császár betegsége.

Budapest, november 9.

Minden legcsekélyebb előkészítés nélkül, teljes meglepetéssel repült szét a világba Vilmos császár betegsége s ezzel egyidejűleg hirtelen megperálásának a híre. A tudósítások tulnyomó része a műtét sikeréről s arról szóla, hogy a császár hamarosan visszanyeri teljes egészségét. Ezt hirdetik a császár orvosai, akik a műtét végrehajtották és betegségeben kezelik, de a sok megnyugtató bulletin ellenére is tért hódít az a rémlátás, hogy a császár baja súlyos, és sokan gondolnak Frigyes császár hasonló betegségére, amelynek kezdő tünetei és körülményei a Vilmos császár esetével vetik egybe. Mialatt azonban az ellentétes hírek alapján kétség és reményesség között várják az emberek, mit hoznak a legközelebbi napok, általános a részvét és a bámulat a felséges beteg iránt, aki valószínűleg hősiesség önfeláldozással titkolta a betegségét s ugyszólván mellékes ügynek tekintette, amey miatt nem szabad elhanyagolnia uralkodói hivását.

Ki is gondolt volna az első orvosi jelentés kiadásáig, hogy Vilmos császár, aki csak az imént Magyarországon és Bécsben jár, utazik, ünnepi alkalmakkor, szoborleplezéséknél, fiainak bérmlésán szónoklatokat tart, néhány nappal ezelőtt még a czárral találkozik Wiesbadenben, hogy iganaz a fáradhatatlan Vilmos császár komoly természetű veszedelmet hordoz a torkában. Csütörtökön bucsuzott el tőle Miklós cár s így végre egy kis lélekzethez jutva, tegnap, vasárnap aláveti magát az operációnak. Nyilvánvaló, hogy erős önuralommal visszaszorította a lappangó ellenséget s aztán öntudatos férfiasággal adta át magát az operáló kéznek. Mindenki érzi, hogy ebben nyoma sincs a kiszámított póznak, az egész viselkedése annak a fáradhatatlanul buzgó, ritka tehetségű imperátornak a közvetlensége, aki eddig is céltudatos becsvágygal intézte birodalmi sorsát.

Tagadhatatlan, hogy az öt világrész minden tájékán érdeklődéssel lesik Berlin felől az újabb híreket s mindenütt sok rokorszenyvvel és őszinteséggel kívánnak mielőbb való felgyógyulást a daliás császárnak. S ezeknek a jókívánásoknak ugyancsak tetemes része bizonyára Magyarországból száll a németeknek előttünk is kedves uralkodója felé.

Berlin, november 9.

A császár betegségeiről és megoperálásáról kiadott hivatalos közlemény országzszerre nagy megdöbbenést keltett. Már régóta rebesgették, hogy Vilmos császár ugyanolyan bajban (rákbetegség) szenved, mint amilyenbe atyja, Frigyes császár belehalt. A híresztelés mind több és több hitlere talált s most valósággal riasztólag hatott a felhívatalos közlés. Az *Evropaszt* írja, hogy a császárt már hosszabb idő óta gyógykezelik, de az orvosok erősen tiltakoznak és kitérnek a kérdésködések elől. A betegség tünetei most is ugyanazok, mint Frigyes császár betegsége-nél és az orvosok most is úgy tagadják a baj komolyságát, mint akkor, amikor már nem lehetett segíteni Frigyes császáron. Berlinben szél-tében beszéltek, hogy ezuttal külföldi orvost nem fognak meghívni a császárhoz s kizárólag a német szakorvosok fogják kezelni a császárt. A híresztelések szerint, amelyek természetesen nem ellenőrizhetőek, a császári udvarban már régen tudják, hogy Vilmos császár baja ugyanaz, mint volt a Frigyes császáré. Megerősíteni látszik e verzió igazságát az is, hogy Krause tanár, aki Frigyes császár betegségének a diagnózisát megállapította, Vilmos császárhoz hívták, és az a közlés, hogy a császár Délvidékre fog utazni.

Ma reggel Vilmos császár egészségi állapotáról a következő jelentést adták ki:

A műtét után magától keletkező lobos reakció visszafelé fordít és az operált hely külseje kielégítőnek mondható. Mindazonáltal a kis hegy gyógyulása mintegy nyolc napot fog igénybe venni. A császár közérzése jó. Hőmérséklet és érverés rendes. *Leuthold, Schmidt, Libert.*

Az udvari jelentés szerint a császár délelőtt *Lucanus* titkos tanácsos jelentését vette át. A *trónörökös* déli fél egy óraker *Trotha* udvari marsall kíséretében *Wernigeroda* utazott, ami mindenesetre kedvezőtlen jelent a beteg állapotára nézve. A tegnapi napról és az elmúlt éjszakáról különben azt jelentik, hogy kielégítően mult el a beteg császárra nézve. Láz nem mutatkozott és a császár kedve is igen jó, de az orvosok a legnagyobb kíméletet ajánlották neki. Aggodalomra egyáltalában semmi ok nincsen. *Orth* tanár a legnagyobb nyomatékkal kijelentette, hogy egyetlen oly momentumot sem konstataált, amely aggasztónak volna mondható. Az orvosok remélik, hogy a császár egészsége néhány nap múlva teljesen helyre lesz állítva. Már a wiesbadeni találkozáson föltűnt a császár rossz színe, de az senki sem tulajdonított neki fontosságot. *Frenkel*, a híres gége-professor azt mondja, hogy mértékadó az a körülmény, hogy a szalagszövet határolva van, ami rákszerű megbetegedéseknél nem mondható. Polypmütetek rendkívül gyakoriak és a legkönnyebb esetek közül valók. *Frenkel* maga ambulanciában kezeli ezeket az esetek. Szerinte a császár nemsokára visszakapja a hangját. *Visszaesés nem lehetetlen, de nagyon ritka.*

Schmidt titkos tanácsos frankfurti gége-professzor, aki az operációt végrehajtotta, személyesen ismerte Vilmos császárt. Az ismeretség még onnan datálódik, amikor az akkor még Vilmos herceg *Schmidt* titkos tanácsossal ugyanazon a vonaton *San-Remo*-ba utazott, ahova végül hívták a professzort, hogy véleményét mondjon Frigyes császár betegségeiről. Vilmos császár nyilván már Wiesbadenben való időzése alatt hívta meg Frankfurtból tanácskozásra s vitte magával kevéssel aztán *Potsdamba* az operáció végrehajtására. Néhány évvel ezelőtt történt, hogy Vilmos császár a Berlinben látogatásban volt *Schmidt* titkos tanácsos közben az Unter den Lindenen pillantotta meg és egyik háziorsósát rögtön elküldte *Schmidt* egy berlini szakjából kollegájához, hogy *Schmidt* címét megtudja. Más értesülés szerint a wiesbadeni császárlátogatásokról dr. *Schmidt* Móríc frankfurti gégeorvost konzultációra hívták a császárhoz s az orvosi vizsgálat megállapította, hogy a császár hangszalagján ártatlan természetű polyp képződött, az orvosok nem tartották sürgősnek a műtétet s el is határozták, hogy azt csak a császárnak Berlinbe való visszatérése után fogják végrehajtani dr. *Schmidt* asszisztenciája mellett. A császári családnak előzetesen tudomása volt róla, hogy a császár operációnak veti magát alá. Már szombaton közölték a császári család tagjaival, hogy a műtétet végre fogják hajtani. A császár teljesen nyugodt volt és ez környeztetét is megnyugtatta. Hogy mennyire jelentéktelen a császár baja, a mellett szól az is, hogy dr. *Schmidt* már legközelebb visszatér Frankfurtba.

A wiesbadeni cslátogatás napjaiban Vilmos császár a czárral, gróf *Bulow*-val, gróf *Lamsdorff*-al és *Hülsem* főintendánssal, továbbá a cár kíséretének tagjaival vidáman és hosszasan elbeszélgetett. A hangja tiszta volt és a császár mindig nyitott hinton köcsizott ki. Mikor a cár megérkezett, Vilmos császár félóráhosszat várakozott az állomáson, jöllehet boros, esős, hűvös volt az idő.

A császár az előadás után vidám sörözésre hívta meg a kíséret tagjait és egész este szivarozott a társaság.

Berlin, november 9.

Dr. *Orth* titkos tanácsos fogadta a *Berliner Lokalanzeiger* egy munkatársát s a következőképpen nyilatkozott előtte a császár betegségeiről:

— Felhatalmazom rá, nyilatkoztassa ki ilyan határozottan, amennyire csak lehet, hogy a legcsekélyebb gyanura sincs ok, amely valamiféle aggasztó képződmény mellett szólhatna. Olyan jelenség lépett fel, amelyet minden laringológiai könyv mint egészen közönséges és jelentéktelen dolgot tárgyal. Olyanoknál, akik — mint a császár is — hivatásuknál fogva sokat kénytelenek beszélni, gyakran lép fel a hangszalagokon olyan képződmény, amelyet polypnak nevezünk. Ez természetesen a beszédben akadály, s azért eltávolítják, mint ahogy most is történt. Biztosíthatom, hogy ő felsége nyolc nap alatt teljesen helyreáll.

Dr. *Orth* titkos tanácsos azt mondotta végül a hírlapíróknak, hogy ha a császár megengedi, akkor az orvosgyűlésben szerdán szóvá fogja tenni a császár baját.

Berlin, november 9.

A *National Zeitung*nak illetékes helyéről jelentik, hogy egy a polypnak egész külseje, valamint a göröcsövi vizsgálát arra engednek következtetni, hogy a szerencsés operáció után semmi ok sincs a császár egészsége miatt való aggodalomra. Az operáció maga nem tartott sokkal tovább egy percnél. Ugyanez az újság még hozzátéveszi, hogy az ilyen polypok, ha kellőképp megoperáltak, igen ritkán ujulnak meg. Épp úgy ki van zárva, hogy az ilyen polypok aggályosabb formát öltsenek. — A császár, aki a szolgálattevő tábornokok hosszabb ideig dolgozott, az angol királyt születésnapjának évfordulója alkalmával hosszabb táviratban üdvözölte.

Bécs, november 9.

A *N. W. T.* közli, hogy *Ferenc József* királynak feltűnt Vilmos császár legutóbbi látogatásakor, hogy milyen rossz színben van a császár és mennyire rekedt. Akkor ezt annak tulajdonították, hogy Vilmos császár Bélyén hosszabb ideig vadászott moosaras vidéken.

A német császár betegsége gégekatarrus tünetivel kezdődött, lassankét kronikussá vált és az egyik hangszalagon keletkezett új képlet állandóan irritálja a gége nyakbártyáját. A gégepolyp minden örökösítő betegség. Gyakran tapasztalható bizonyos foglalkozások embereinél, például tanítóknál, lelkészeknél, énekeseknél, katonatisztekknél, molnároknál, szobrászoknál, dohánygyári munkásoknál és olyan embereknél, akik poros levegőben élnek vagy nagyon sokat dohányoznak. Rendszeren középkornaknál lép föl és férfiaknál inkább, mint nőknél. A polyp és gégekatarrus tünetei: viszketés, a torok kiszáradása sok beszéd után és egy kis köhögés, végül a hangnak észrevehető változása és a hangszalagoknak a gégetükör révén figyelemmel kísérhető megrongálódása. A gégepolyp, mely rendszeren kendermag- vagy borsónagyáság területre terjed, a jóindulatu új képletek közé tartozik.

A gége jóindulatu új képleteit csakis operáció után lehet eltávolítani és sohasem benső gyógykezelés vagy inhalálás után. A műtétet a szájon át végzik a tükrök segítségével, de előbb a nyakbártyát kokainnal érzéketlenítik, úgy hogy ezen, a legtöbb esetben egy percig tartó műtét fájdalmat nem okozhat.

A beteg német császár iránt mutatkozó részvét főlkelti a figyelmet orvosaira. Az operációt, mint jelentették; dr. *Schmidt* Móríc végzte, aki a leghíresebb gégeorvosok egyike. Frankfurtban él, csak címzetes tanár, mert semmiféle egyetemen nem működik. Frankfurtban éppen most terveznek egy orvosi főiskolát és a tanári állások betöltésénél reá is számítanak.

Az operációnál segítkezett *Leuthold* professzor, a porosz főorvos, a német császár háziorsosa, a katonai orvosi akadémia igazgatója és *Orth* János professzor, aki *Virchow*-nak asszisztense volt és utóda is lett a berlini egyetem kórházának katedráján.

A német császár orvosai közt legfiatalabb dr. *Ilberg* katonaoorvos, *Fraenkel*-nek, a híres berlini gégeorvosnak tanítványa. Ilberg mindig el szokta kíséreni a császárt a vadászatokra és utazásaira. Résztvevő a császár oldalán az utolsó baranyamegyei vadászaton is.

Az elnök merénylői.

A washingtoni Febrüházban minden nap átlag négy revolveres merénylőt fogtak el, kik Roosevelt elnök életét fenyegetik.

Az elnök (csenget): Kérem a tíz kár urat.

A titkár (hátról): Parancsol, elnök ur.

Az elnök: Uralványozzon önök dollárt a tegnapi délutáni határai revolveres merénylőnek a mondja meg neki, hogy két hét múlva állszakálla, késsel jelentkezzék.

A titkár: Igenis... És a sebesítésre vonatkozólag?

Az elnök: No... Nem bánom... A bal felső karomba, úgy a bicepsz táján egy kis szurást... Azért külföldi száz dollárt fog kapni...

A titkár: De kérem, az egy igen békés természetű ember, a katicabogárnak se tud áriani...

Az elnök: Ugy? De ne felelje el, hogy amerikai polgár s hogy állami érdek kívánja... A közeli elnökválasztás... A haza sávára szur...

A titkár: Itt volt, kérem, a két hét előtti vasbotu merénylő is...

Az elnök: Az, aki négyszer fejbérvágot?

A titkár: Igen.

Az elnök: A derék ember... Mit akar?

A titkár: Inasnak szeretne bejutni elnök urhoz.

Az elnök: Hát Harryt, a régi inast, elküldték?

A titkár: Igen...

Az elnök: Miért?...

A titkár: Nem akarja hátúrral lenni az elnök urat...

Az elnök: Börtönbe kell vetni a gazembert... Elküldeni az Antillákra. Igaz is, mi a jövő heti program?...

A titkár (jegyzőkönyvet vesz elő): Hétfőn vonat-kisiklás, kedden bombamerénylő...

Az elnök: Inkább szeretem a kését. A bomba rossz szaga...

A titkár (javít): Hát kedden kését, szerdán mérgezett kérvényátadás, csütörtökön hídelezakadás a robozó vonat alatt, pénteken anarkista fenyegetés, szombati revolver...

Az elnök: S vasárnap?...

A titkár (illetlenül meghajolva): Törvényeink értelmében munkaszünet van...

Az elnök: Igaz és a törvényt be kell tartani... Elég jó program... De nem szeretem, hogy folyton a bal oldalamba szúrjak...

A titkár: Kérem, a jövő héten a jobbról is gondoskodva lesz...

Az elnök: Nagyon helyes... Fő a népszerűség... Jön az elnökválasztás, do gozzunk, dolgozzunk, titkár ur!

M.

FŐVÁROS

(*) Gyógyító intézetek. Fejér vármegye törvényhatósága föliratot intézett a kormányhoz és képviselőkhöz, az iránt, hogy az elmebetegek elhelyezésére állami gyógyító-intézeteket alakítsanak. Mint hogy a fővárosban is sok a panasz arra, hogy az elmebetegeket nem lehet kellőleg elhelyezni, úgy, hogy az elmebajosokat sok esetben két évig is kénytelenek a meggyógyuló-osztályban tartani dr. Schermann Adólf fiziológus azt a javaslatot tette, hogy a közkegyorsó szintén intézetet föliratot a kormányhoz, új gyógyító-intézetek berendezése veget, hangsúlyozva hogy az egész országban több mint harmincezer elmebeteg nem kaphat helyet. A közegészségügyi bizottság is hozzájárult ma ahhoz, hogy a fővárosi csatlakozók Fejér megye föliratához.

Földvári Jakab, az ismeretes magánúró, az iránt folyamodott a székesfehérvári batóságához, hogy *fővárosi gyógyító intézetet* rendezhessen be a főváros területén. Földvári Jakab ugyanis teljesen mellőzni kívánja a gyógyításnál az orvosságokat s hidegrel, melegrel, testnedvvel stb. akarja a betegekét orvosolni. A közegészségügyi bizottság, mivel Földvári Jakabnak van ugyan sebészeti oklevele, de a törvény értelmében csak orvos-doktorok kaphatnak gyógyító-intézetet s nyitására engedélyt, — őt a kérelmével elutasította. — Hozzájárult a bizottság ahhoz, hogy a kormánytól az Aréni-fürdőnek gyógyító-fürdő címmel való elhatározását kérelmezzék.

(*) A közéleti választások. Az Erzsébetvárosban is erősen szervezkednek a demokraták. Eötvös Károly le hivására ötegessen jelentkeztek a választók, kik személtesen vagy levél útján csatlakoznak a pártba. Vasárnap három választógyűlést tartottak, melyeken megjelent a kerület polgármestere, Dr. Bródy Lajos, dr. Oláh Gyula, dr. Somogyi Lajos, Szalay Oszkár, Moray József, Obinai Lajos, Oberländer Ferenc, Rák József, Mérei Jenő és mások lelkes felső állású utána hangulata elhatározták, hogy a maga kivételével beveszik a hurocot az ural-

kodó klikk ellen, majd megválasztották az 500 tagu végrehajtó-bizottságot és elhatározták, hogy vasárnap, azaz f. hó 16-én délelőtt 10 órakor az Erzsébetvárosi Demokrata-Kör helyiségeiben választógyűlést tartanak, melyen a kerület iparosának nelyzetét be-széklik meg.

(*) Fertőző betegségek. A tiszt. főorvosi hivatal kimutatása szerint, az elmúlt héten a következő fertőző-betegségek fordultak elő: tifusz 16, bárányhimlő 82, vörheny 82, kanyaró 92, diftériusz 51, fülbél-gyulladás 3 egyiptomi szembetegség 15, hőkhurut 10 orbács 22, gyermeki láz 1. Halálosan: vörheny 5, kanyaró 1, diftériusz 3, orbács 2.

SZÍNHÁZ, ZENE

** Nemzeti Színház. Katona József emlékeztére adták ma *Bánk bán*. Ezt a nagy stíli tragédiát, ezt a hatalmas korrajzot méltán veszik föl a klasszikus esték sorozatába. Ott áll Shakespeare mellett, egyenesen Shakespeare mellett. Mert csak a brit órási nyelvek volt annyira ereje mint Katona dikciójának. Csak a legnagyobb shakespearei tragédiákban találjuk meg a jellemzőket azt a szingadag változatosságát, amivel Katona József Bánk bánon kívül Petur, Tiborcot, Mikhált, Ottót, Melindát, Biberachot, II. Eodrért és Gertrud királynét karakterizálja. S örömmel jegyezzük fel, hogy a Nemzeti Színház mai előadása méltó volt Katoná emlékeztetére. Ujdiszletek és új jelmezeket láttunk a tizenharadék század stílusában. A remekül sikerült teljesen korhű kiállítás nagyban emelte az előadás díszét, a közönség illuzióját. A szereposztásban is voltak szerencsés újítások s az egész összjáték a legnagyobb gondtal simul Katona szelleméhez, erős és nemes hangjához. *Bánk* játszott a Bánk bán. Öt-hat évvel ezelőt küzdött meg először ezzel a nehéz feladattal. Az akkori próbálgaáshoz képest mai Bánk bánja rendkívüli haladás. Akkor igazán küzdött a szereppel. Inkább deklamátá Bánkot, semmint jellemezte. Most olyan színészt láttunk, aki nem a pátoszát, nem a határozó szavakat, hanem a jellemző igazságát tartja szem előtt; aki arra törekszik, hogy Bánk bán lelkiállapotát ieszse az indulatok minden lázításban; hogy tompított, vagy kitoró hangon mindig a szenvedély őszinte nyelvén beszéljen; hogy éreztesse velünk az alak sulyát, éreztesse velünk azt, hogy a sértett férj egyuttal Magyarország nádora, aki akkor, amikor a királynét megöli. nemcsak a maga nevében áll bosszút hanem egy ország sérelmét torolja meg. Éppen itt, ebben a legnehezebb jelenetben találuk *Bánkot* legjobbra. Abban, ahogy a folytatás düh, az elnyomott ingerültség lassankint lánggá lobogott föl: volt erő, igazság és művészi fokozat. Ha még több mérsékletet kapunk az expozícióban, még több nyugalmat és méltóságot a kezdő jelenetekben, ahol Bánk bán még vizsgál, még csillapít, még állásának a méltóságával lép az össeszküvők elé: *Bánk* Bánk bánát a legigazabb és legévezhetőbb Bánk bánakítások melé helyezhetjük. *Gál*, aki ma először játszott a Mikhált, nagy sulyt adott ennek a szerepnek. Ami másoknál alig észrevehető epizóda ak, azt *Gál* lényes tehetsége elsőrangú alakká emeli. Hatalmas volta negyedik felvonásban, amikor keserű igazságait a gőgös királyné szemébe vágja. Távozását a megbotott közönség viharos tapsa kísérte. *Mihályfi* szintén először játszotta Endre királyt, azzal a nemes melancoliával, amit ez a szerep megkövetel. *Jászai Mari* Gertrudisza ma is, mint mindig, bámuat és ünneplés tárgya volt: az akarat, a gőg, a mérhetetlen uralomvágy örösa. *Hegyesi* Mari szépen és megkapó erővel játszott abban a jelenetben, amikor a tébolyult Melinda sir és átkozódik a királyné előtt. *Beregi* Ottója (külsőleg is briliáns a maga fényes történelmi kosztümjében) gazdag színt vegyít az előadásba, mint *Gyenes* férfias, cinikus Biberachjának a cícomás ellentéte. *Szacsay* Peturja erőtelj duzzad s még Izidóra szerepe is érdekessé válik Nagy Ibolya temperamentumos játékában. (d. e.)

** Hangverseny. *Bonci*, az ünneplés olasz tenorisa, akinek fenomenális énekművészetét a mult szezonban az Operaházban csudáltuk, ma este mint hangversenyének mutatkozott be a budapesti közönségnek. Amikor a kulisszák előtt ragyogta az olasz bel canto tükélyét, a kritika minden hódolat dacára konstataíni volt kénytelen, hogy a művész az opera keretét csak ürügyül használja. hogy kosztümbe és kulisszák előtt koncertet rendezzen. Es midőn ma este *Bonci* a hangversenydobogóra lépett, kitűnt, hogy műsorában nem szerepel a dal, amely par excellence műtárgya a hangversenynek, hanem csaknem kivétel nélkül csupa operai részlet. *Bonci* számára egyébiránt alig maradt babérunk, hiszen legutóbbi fellépései alkalmából az Operaházban elhalmoztuk minden elismeréssel, amely rendelkezésünkre áll. Benne csudájuk mesterét az olasz bel cantonak, ennek a méltóságosnak nevezetű írá-

énekmódnak, amelynek — hébe-hóba talán az énelegység édes illata — virágát még Olaszországban is lassan-lassan már csaknem teljesen kiirtotta Wigner iskolájának pusztító vihára. Hiszen ides'ova mrgérjük, hogy deklamálni fogják a Trovatoret is, akár Cataniában. Valóban érdemes lenne, hogy késő nemzedékek számára, amelyek a bel canto híré már csak könyvekkel fogják ismeri, tonográfusban megörökítsék ennek az elűnt iskolának utolsó virágát: *Bonci*. *Cuccini*nek a dalmi megteremtőnek *Amadej*val kezdte meg a ma műsorát *Bonci*, aki ezt a tizenhatodik századból való kompozíciót nemcsak tüneményes technikával tö mácsolta, hanem valami nemes patnáju stilszerűséggel is, amelynek igazsága előtt szó nélkül hódol meg a műrész, *Giac* egyik klasszikus pátozu áriája után (*nyagye amati a Paris és Helena* című dalműből) oly elemi erővel tört ki a taps hogy a tenoristának két radialisal is kellett szögátna: Amadej Stornellojával és Meiser Wilhelm románéval, amelyeket nálunk radessen kibányunk Mignon harmadik felvonásából, Verdi Áldájából a románót ma d Sába királynőjéből Assad áriáját (az olasz kiadás szerint az ugynevezett trini kadenciával, amely a nálunk ismert bevezetésű kevéssé csillogós) énekelte *Bonci*, akinek briliáns nek-művészetével alig tudott betelni közönségünk. Panoja, mezzosopra, crescendoja és decrescendója, cspekfinomságu koloratúrája feltűnően tökéletes. Különsen decrescendója és crescendója valami oly saátóság érzési szépséggel hat ránk amelynek titkát hiába elemeztem. Talán meg tudom valahogyan magyarázni, ha ezt a fortélyt a hang mosolyának nevezem. Ez az orgenum mosolyog a crescendoban és decrescendóban, mosolyog oly elbátoó izgézettel, hogy köz magát a közönséggel, amely „hangos mosolyal” reagálni kénytelen amint ezt különösen a kétszer s radodó *Az osszony ingatag* kezdéli carzonettóni tapasztaltuk. Hogy ennek a dainak bevezet akordjait ugyszólván emberové üvöltéssel üdvözölte a közönségünk, egyáltalában nem lepett meg. Ez mindig így van nálunk és Paagóniában — *Mazimovits* Szilárdné zongoraművész, aki a háttalan föladata vállalkozott, hogy *Bonci* mellett zongorajátékával magára vonja a figyelmet, különös sikernek tekintheti, hogy a szenzációra szomsz közönség érdeklődése teleje is fordult. Komoly és zléless művészté, amely sok technikai készséggel prosal, nagy elismerést érdemel, amely különösen a elsőséggel előadott Chopin-ábránd után nyilvánul hangosan. (G-ly.)

** A Népszínház premiéréje. A szombati este színe kerü *Bonci* című regényes operetere, melynek szerzői *Balla* Mikás, *Nyarai* Antal és *Berna* Isz, erősen készült a művészi szemérvet *Stal* Károly főrendező vezetése alatt. A darab témája romantikus és egészen újszerű mese keretében egy kalandos toru ifjú és egy komédiáslány szereim regénye. A éany szerepében *Kéry* Klára ragyogó művészi egyéniségéhez mért poétikus szerephez jutott. A címszerep az egyik szerző *Nyarai* Antal fogja játszani. Érekes szerepben mutatkozik be a budapesti közönségnek *Pintér* Imre, a színház új tagja, aki egy fiatal, jövedvü párisi szubancot játszik az operetereben. *Szirma* Imre egy márkít ad, a darab egyik legjobb szerepét. *Kápolnay* Irén pedig egy fiatal marino szerepét játszsza.

** A Tavasz jubileuma. Ma adták a Magyar Színházban huszonötödös *Strac* s József népszerű operettjét a *Tavasz*. A darab az élelken perdülő előadásban ma is nagyon tetszett a közönségnek, amely jubilaris estére egészen megföltötte a nézőteret. Taps volt bővében. Különösen Szentgyörgyi Leuke tetszett elragadó pajkosságával és plasztikus táncával. Sziklai Kornél a pinór szerepében viharos kacagásokat keltet, jól mulatott a publikum Tollagi kacagásán is és kijutott a tapsból *Kornai* Bertának, *Keleti* Judis kának, *Rathonyinak* Szabónak és *Fenyő*nek.

** Magyar művésznők Londonban. *Hol* és *Kornélia* és *Kelen* Ida, a két kiváló magyar zongoraművész, akiknek két zongorán való előadásai mindenlel bámolatot keltettek, most Londonban hangversenyeznek. Első hangversenyüket a St James Hallban a napokban tartották meg olyan remekül sikerrel, amilyen Londonban csak kevés művésznök jut osztályrészül. Az angol sajtó legelőkelőbb orgánuma nagy elismeréssel nyilatkoznak művésznőinkről. — A *Daily Telegraph* kiemeli összejátekuk rika egységét, tisztaságát precizitását és mindkét művésznőnek erős temperamentumát és elsőrendű technikát. A *Daily Chronicle* ugyancsak összejátekuk tökéletességét dicséri és kiemeli illetékes rendkívüli változatosságát és finomságát. A *Standard* szerint a művésznők további hangversenyei is a legnagyobb érdeklődést érdemlik meg. Érdemes őket meghallgatni érzésük és temperamentumuk bámulatos egyöntetűségéért is, amely előadásukban megnyilvánul. Valósággal az az érzés a hallgatónak,

hogy egy zongorázó játszik egy hangszere. Az összes lapok nagy dicsőrelettel említik *Gobbi* Henriket, a két művésznek kiváló mesterét, aki az előadott műveket két zongorára átírta. A magyar művésznők nagy sikere egyrészt *Károlyi* Alajos grófnót, szül. *Sacchenyi* Hanna grófnót illeti meg, aki áldozatkész pártfogásával a két jeles magyar zongoraművésznő külföldi körútját lehetővé tette.

Filharmoniai hangverseny. A harmadik filharmoniai hangverseny szerdán, november 18-án lesz; ezen a hangversenyen mutatkozik be az opera új versenymestere, *Baré* Emil, hegedűművész. Baré tanulmányait a bécsi *Hellmesberger*nél s Párisban *Massart*nál végezte, Kölnben, Mainzban volt versenymester, azután Amerikában tett körutát, végül pedig a budapesti Operához szerződött; most *Csajkószky* hegedű versenyét fogja játszani. Az est ujdonsága *Békay* „Kuruc nyitánya”; azonkívül még előadják *Schubert* befejezetlen (H moll) szimfóniáját és *Massenet* „Scènes pittoresques”-ét.

Íjásági-premierek a Víg-színházban. A *Víg-színházban* a *Csodagyermek* sikere nemcsak arra nyújt bőséges időt, hogy a téli szezon ujdonságaira készüljenek, de módot nyújtott *Szigeti* József egy kedves népszínművének a megtanulására is, amelyet íjásági előadás keretében fognak bemutatni. A vidám cselekményű darabot esütörtökön délután adják renkívüli mérsékelt helyárrakkal.

Magyar Színház. A *Magyar Színház* legközelebbi ujdonságának, *Sztojanovics* Jenő és *Falk* Rikárd operettjének, a *kis kofának* előkészületei már annyira haladtak, hogy már a teljes zenekari próbák folynak. E próbákon jelen van a zeneszerző, *Sztojanovics* Jenő is. A *kis kofa* a jövő héten kerül színpadra, a *Magyar Színház* bemutatási-béreltének második estéje lesz. — A *Drótost* holnap kezdés 122-édeszer kerül színpadra. Csütörtökön délután íjásági előadással megismélték a múlt héten nagy sikerrel előadott *Grant kapitány gyermekeit*. Vasárnap délután először kerül színpadra délutáni előadásban a *Tavasz*.

Az Uránia-Színház nevének védelme. A budapesti Uránia tudományos színház igazgatósága több ízben panaszt emelt, hogy az újabb időben egyesek leggyakrabban igen silány, minden művészi értéket nélkülöző előadásokat rendeznek az Uránia-színház neve alatt, ami által az Uránia-színház kitűnő, a minden tekintetben tudományos színvonalon álló előadásai iránt a közönség érdeklődését leszállítják. Már — mint a *Pol. Ért.* jelenti — gróf Khuen-Hederváry miniszterelnök, mint belügyminiszter rendelkezést adott ki, melyben felszólítja az összes törvényhozásokat, hogy Uránia név alatt csakis az Uránia tudományos színház vidéki társulatának adjon engedélyt az előadások megtartására s a visszaéléseket a legnagyobb szigorral akadályozzák meg.

Feydeau, mint vádló. A berlini *Metropol*-színház nemrégiben *Radischen* ő fensége címen zajos sikerrel mutatott be egy darabot, melynek szerzőjüei egy *Fraud* Lajos nevű német szerző nevezi meg magát. *Feydeau*, a hírneves francia bohózatíró most azzal a váddal lép fel, hogy a darab egy bohózatból van plagizálva. *Feydeau* pürt is indított a *Radischen* szerzője ellen.

Sardou új darabja. *Victorien Sardou*, mint már ismeretes, a *boszorkány* címmel új darabot írt mely *Sarah Bernhardt* színházában fog bemutatásra kerülni. A darabnak január havában lesz a bemutatója.

MŰVÉSZET

□ **Budapest első márványszobra.** *Pázmány* Péter szobra, a király által adományozott tíz szobor egyike, melyet *Raáni* Géza ímántá, Budapest első nyilvános márványszobra lesz. Mihelyt a minta kész lesz, azonnal hozzáfognak a karrarai márványba való faragásához. A szobor tudvalevőleg az egyik Klitild-palota előtt lévő parkosokban fog állani.

TUDOMÁNY, IRODALOM

□ **A magyar viselet.** A Magyar Tudományos Akadémia *bölcsészeti-, társadalmi- és történettudományi osztálya* *Kautz* Gyula elnökölte alatt ílést tartott ma délután, melyen a legutóbbi nagygyűlésen megválasztott *Szendrei* János levelező leg érdekes székfoglaló értékesztést tartott *A magyar viselet történelmi fejlődése* címen. Fejtegetéseinek konkluzója az, hogy a magyar nemzeti viselet főleg a királyi udvarok hatása folytán német és olasz s a török uralom hatása alatt keleti befolyásnak volt kitéve, mind a mellett eredetije még az őshazából hozott öltözet a magyar diszruha használatában a mai napig is fennmaradt.

□ **Régi ösvényen.** (*Gyöngyössi László verskötele.*) *Gyöngyössi* László bártiai tanár, akinek nevét szep lárcaí révén a *Budapesti Napló* olvasói is nagyon előnyösen ismerik, újabb szép kötettel lép a nyilvánosság elé. A poéta meleg, finom hangulatokkal telített verseit gyűjtötte kötetbe, melyely csak igazolta azt az elismerést, amely osztályrészeül jutott amikor magyarszellemű áthatat, erőteljes tollal megírt *Delső emberek* cím regényét közrebojásította s amikor *Arany*

János első nagy életművét hozta nyilvánosságra. Új versei is meleg szívvel, poetakédelmlyről, erős magyaros fölfogásról és kiváló technikai készségről tesznek tanulságot. A kis kötet ára 2 korona.

□ **Borohgrevínk délsarki expedíciója.** A *Magyar Földrajzi Társaság* e hó 16-án este 6 órakor az Uránia tudományos színházban felolvasó ülést tart, amelyen *Borohgrevínk* Carsten hírneves norvég kutatóutazó tart előadást délsarki expedíciójáról, 104 vetített képpel.

Borohgrevínk 1898-ban vezetett *Neves* londoni milliomas könyvtárára költségre a déli sarkvidékre nagy expedíciót, amely 1900-ig tartott. Az expedíció főcélja volt a Victoria-Land kikutatása. 1899 telén Borohgrevínk számos kirándulást tett a Victoria-Land belsejébe és 78°50' dé. szélességre haadt előre, amely egyuttal a földnek az ember által elért legdélibb pontja. Borohgrevínk expedíciója korszakot alkot a délsarki fűtözések történetében. Ez volt az első expedíció, amely a délsarki szárazföldön töltötte a telet és így oly mérvű megfigyeléseket és kutatásokat végezhetett, amelyeket a földrajzi tudomány mindaddig nélkülözött. A délsarki szárazföldről és annak természetrajzi viszonyairól Borohgrevínk oly nevezetes és gazdag felvilágosítási adatokat kapott, amelyek e jégborított földrészről is föllebenkít a fátyolt. Ez annál nagyobb elismerést érdemel, mert a délsarki expedíció még sokkal nagyobb veszélyekkel, fáradsalakkal és nélkülözésekkel jár, mint az északi. Borohgrevínk, akit ényes sikerét hazájában a szent olasz-rend lovagkeresztjével tüntették ki, a tudományos társaságok pedig Európa-szerte tiszteleti taggá választották, most expedíciójának nevezetes tudományos eredményeiről Európa fővárosaiban előadásokat tart. A minap tartott előadás Berlinkben a közönség oly renkívüli érdeklődéssel, hogy előadását többször meg kellett ismételnie Borohgrevínk budapesti előadásaira jegyek az Uránia színház pénztárána váltótkor november 18-ikától.

□ **A kereskedelem magyarosítása.** Ezzel a fontos kérdéssel foglalkozik *Koltai* Mátyás pályadíjat nyert értekezése, melyet most könyvtárakban bocsájtot közre az Aradi Kereskedők Köre. Tiszteletreméltó tudás és széles látókör jellemzik *Koltai* munkáját, melyben igen sok a megvizslendő idea. Eltérvaló, friss reformai megérdemlik a gyakorlati tüpróbáját, mert szerzőjöknek kis művéből elének taruló komoly kvalitásai biztosítanak annak, hogy hasznos segítői lennének a közeleki, me nyek szolgálására születtek.

Nyitlér.

Forman (Chloromethylenblaufarbter) klinikailag kipróbálva, az orvosok által eszményi náthaellenes szernek jelöltetett. Könnyű náthánál a Forman-gyapot használandó, adagja 40 fill. Erős náthánál, orvosi rendelésre, a Forman-pasztillát, adagja 75 fill., egy szagoló-üvegeséből való felszívás után. — **Hatása meglepő,** kezdődő bajnál ugyiszlóvaln elmaradhatlan. Kapható minden gyógyszerárban.

BETÖRÉS

ellen biztosítson
minden gondos ember!

Ma már valóban közszükségletet képez a betörés ellen való biztosítás, mindenki számára, aki lakással, üzlettel, raktárral, irodával etc. bír.

A legújanyosabb díjtételek mellett nyújt biztosítást a

Mannheimi Biztosító Társaság

VI., Gyár-utca 7.

Egyszerű levelezőlapbeli értesítésre vagy telefonhívásra (23—23. sz. készségesen áll rendelkezésre a „Mannheimi.”

(Az e rovat alatt közöltéteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

EGYESÜLETEK

(A Fővárosi Iparosok Köre) vasárnap sikerült estét rendezett. Színpadra került a *Két korszak* című egyfelvonásos bohózat *Hegedüs* Zsigmond fordításában és a *Csokon* szerzett *válogény* egy részlete. A közönség jól mulatott az őszavagó előadásban és sokat tansolt a közreműködőknek, akik közül kitűntek: Dobó Böske, Bányai Stefánia, Vasvári, Deák, Solti, Pataki és Hegedüs Zsigmond.

SPORT

Labdarugás. A vasárnapi számos és érdekes mérkőzések között érdekességben az első helyet a *Magyar Testgyakorlók Köre* és a *Wiener Athletik Sport-Club* közötti küzdelem foglalta el. A mi fiatal csapatunknak ez volt harmadik nemzetközi diadala s hogyha ebből nem is került ki győzelmesen, ninas oka a busiakodásra, mivel a kontinens egyik legjobb csapatával szemben 2:1 eredménnyel végezni nem nem nagy veszteség. Igaz ugyan, hogy az egész csapat, de különösen a csatársor meg lehetőségen lánnya volt — legalább a bécsi csapat mellett annak látszott — azonban a kapott két éles és messziről lött labda kivédése majdnem lehetetlen volt s a visszaadás annál nehezebb, mivel a W. A. C. rendkívül ügyesen védte a maga kapuját s oly hevesen támadott, hogy a játék nagyobbrészt a magyarok területén folyt mindkét félidőben. Mai formáját tekintve reméljük, hogy a legközelebbi nemzetközi mérkőzésből a M. T. K. győzelmesen kerül ki.

TÖRVÉNYSZÉK

§§ **A Párisi Áruház katasztrófája.** A Párisi Áruház katasztrófája dolgában befejezték a törvényeszi vizsgálatot s dr. *Putaky* Gyula királyi ügyész ma terjesztette vádiratát a törvényszék elé. Az ügyész tizenháromrendbeli gondatlanság által okozott emberölés vétsége és kétféle bűntudás sulyos testi sértés vétsége miatt *Szenády* Sándor háztulajdonos, a *Goldberger* cég két főnöke, *Eszlary* Sándor előjáró és *Páner* Guszláv mérnök ellen az eljárás megindítását indítványozza. Ellenben az eljárás megszüntetését indítványozza a tanács magánépitő-bizottságának tagjai ellen; akik a Kerepesi-ut 88-ik számú ház építő-egyelelmét megadták, valamint *Széchényi* Szaniszló tüzoltóőparancsnok ellen, mert a vizsgálat köteleességmulasztást nem derített ki. Az indítvány megokolása szerint az udvari helyiség és az üzlet között nem volt tűzfűző fal, bár az udvari helyiség az üzlettel össze volt kapcsolva, a raktárban pedig tűzijáték és puskapor volt. A törvényszék vádtanácsa legközelebb határoz az ügyész indítványa dolgában.

§§ **Csaló írrok.** Egy rovtól multu írrok, *Schwarz* Ferenc állott ma a budapesti törvényszék előtt csalással vádolva. A vádlott ügyvédi irodában dolgozott legutóbb és ebben a minőségében szerzett ismeretivel révén csalást követett el btelezője, *Klinger* Lipót ellen. A mai tárgyaláson *Schwarz* beismerte bűnét és ennek alapján a törvényszék hat havi börtönrre ítélte. Baumgarten Armin ügyvéd, aki bünrészességért állott vád alatt, a törvényszék fömentelte. Dr. *Ligeti* Mór ügyvéd, *Schwarz* Ferenc egykori principálisa ellen is vádat emelt az ügyész csalásban való segédkezés címen. A bíróság hosszú tanácskozás után felszólítja dr. *Ligeti* Mór ügyvédet, hogy nyilatkozzék, vajjon a bünvádi perrendtartás értelmében kívánja-e a tárgyalás elnapolását és a vizsgálat elrendelését. Dr. *Ligeti* Mór élt törvényvada jogával s kérte a tárgyalás elnapolását s a vizsgálat elrendelését.

§§ **Egy szál cigány miatt.** Ez év augusztusában a Gát-utca és Szvetenay-utca sarkán lévő vendéglőben mulatság közben összeszólalkozott *Sipos* József munkás *Janik* Sándor napszámossal, mert mindegyikük magának akarta foglalni az egy szál cigányt, aki a vendéglő társaságát mulattatta. A heves összeszólalkozás csakhamar elcsöndesült, de a két feldühödött ember nem felejtette el az egymás fejéhez vagdalt sértéseket s amikor *Janik* kiment az udvarra, *Sipos* József utána sompolygott s az udvaron összeverekedtek. Mind a ketten kést rántottak s a dulakodás közben *Sipos* József *Janik* gyomrába szúrta a nagy konyhakést, amelyet csizmája szárából húzott elő. A hasbaszurt ember nyomban meghalt. A budapesti büntetőtörvényszék szándékos emberlítés bűntette miatt helyezte vád alá *Sipos* Józsefet s az ügyet ma tárgyalta az esküdtszék *Zsitvai* Leó elnöklésével. *Sipos* József beismerte tettét, de tagadta, mintha *Janik* szándékosan ölte volna meg. Elmondta, hogy *Janik* késsel tamadt rá s a dulakodás közben akaratlanul hasbaszurta *Janik*ot. A tanak a halálos viaskodás részleteire nézve nem tudtak fölvilágosítással szolgálni s mindnyájan csak azt adták elő, ami előzőleg a koromban történt.

§§ **Körösés.** A budapesti királyi büntetőtörvényszék eiradelt *Hezner* Arnold lakásundakozó-irodaltulajdonos körösését. *Hezner* csalással van vádolva s a nyomozás során megszökött.

§§ **Az ex-lex és a bíróságok.** A debreczeni pénzügyigazgatóság megkereste a szabolcsi kir. járásbíró-ságot, hogy addig, míg a törvényen kívüli állapot tart, több letétet tovább is bíróság kezeljen. A járásbíró-ság ezt a megkeresést elutasította, hogy Magyarország jelenleg sem költségvetési törvénye, sem índemnitási törvénye nem lévén, az adók behajtása és beszedése sem direkte, sem indirekte nem jözo-sult. Már pedig az alkotmány legfontosabb garanciájának, a budgetjognak lerombolásához a kir. járásbíró-ság segédkezet nem nyujthat, mert a magyar bíró az alkotmányra esküt tett. A debreczeni kir. ítéltábla most — mint az *Ügyvédek Lapja* írja — a járásbíró-

KÜLÖNFÉLÉK

Párbeszéd.

A lány:

Ha frigye tér egy ifjuember,
A nő neki már nem talány,
Mig meddő, fojtott szerelmemmel
Nehéz rabságban él a lány.

Az ifju kószál a szabadban
Nem függ lépésén vizsga szem,
Elvez, tapasztal szakadatlan
S nem tesped vágya sohasem.

Be jó maguknak férfiaknak!
Éli világát ifju, agg,
Egyik gyönyörből másba csapnak,
Irígyem magukat, urak!

A fiu:

Az ifju szívét összedülje
Kora tudás sivár szele,
Ó lenne ő tudatlan újra,
De hát csömörrel van tele.

Én borzadok a vágyaimtól,
Mert zsarnokul bannak velem,
A lány szíve, ha nádba indul,
Csupa gyönyörű sejtelen.

A lány érzése hajnalálom,
Nyíló ábránd, holdog remény,
Úde harmat a rózsaszálon.
A lányt, a lányt irígyem én!

Bródy Mihály.

† Az ujság történetéből. Az idén lesz 293 éve, hogy Németalföldön *Nieuwe Tijdinghen* cím alatt az első ujság napvilágot látott. Ennek a lapnak az eszméje Verhoven Ábrahámnak, egy rézmetsző művésznek az agyában fogant meg, aki nem nyugodott addig, míg Németalföld akkori gyűlölt helytartójától, Albert osztrák hercegtől 1605-ben engedelmet nem kapott a lap kiadására. A hollandusok épp az időtjárviták élethálharcukat s erről a harcról hozott bő híreket Verhoven lapja. A *Nieuwe Tijdinghen* különben nem volt első a híradás munkájában. Már jóval előtte akadunk sokszorosított újdonságokra. Így például ismeretes *Columbusnak* egy levele, melyet 1493-ban Sanchez Radael királyi kincstartóhoz intézett volt Amerika felfedezéséről. Ez a levél sokszorosítás útján számtalan példányban terjedt el akkor a művelt világban. Ha a mostani viszonyok szerint mérlegeljük Verhoven vállalkozását, el sem tudjuk képzelni, milyen nagy föladat volt akkoriban rendszeres sajtótermékekkel szolgálni a közönség kívánságát. Verhovennek mindjárt a megindulás után sok rosszakarattal kellett megküzdnie vállalkozásáért.

amely neki kevés anyagi hasznot, de sok üldözést és keserűséget szerzett. A második régi ujság *Relations Veritable* címen, francia nyelven jelent meg. Az első mai értelemben vett politikai ujságot a toulousei Rousseau Péter 1756-ban Ligeuban alapította, *Journal Encyclopedique* címmel. Ebbe a lapba a XVIII. század csaknem minden nagy elméje dolgozott. Így például ekkor irt belőle Voltaire, Rousseau, D'Exiles, Prévost, D'Alembert stb. A napi események legeise krónikása a La Fauille sans titre különös nevet viselte, de hogy a címben hangzottot jelöltség dolgában nem sok kívánni valót hagyott hátra, legjobban az bizonyítja, hogy rövid pályafutás után meg is szűnt.

† Mommsen a tenger árjában. A minap elhunyt világhírű német történelméről halomszámra jelennek meg az anekdoták. Minden jellemző dolgot felelevenítenek a tudósról, aki 1892 július hónapjában hajszalon mut, hogy el nem pusztult a tenger árjában. Mommsen, aki éveken át furdóvendége volt Heringsdorfnak, azon a nyáron szintén ott töltötte vakációját. Egy délután a tudós a furdóból kiuzott a korlátlan túl a nyílt tengerre. Senki sem vette észre addig, míg egyszerre megszólalt a furdóépület vészharangja, amelylyel az ör felhívja figyelmét a mentőknek, ha valaki bajban van. Mindenki a tenger felé nézett és ekkor látták csak, hogy messze a parttól egy ember küzd a habokkal, amelyek elsodorták. A mentőcsónak elbocsátása nagyon sok időt vett igénybe s a furdózók rémülten látták, hogy a veszélyben levő már tudoklik. Ebben a pillanatban egy berlini ur belevetette magát a tengerbe és gyorsan a fudoklóhoz uszott, akit sikerült is a partra hozni. Mekkora volt a közönség bámulata, mikor a kimentett emberben felismerék Mommsent, a híres tudóst, aki még ezután merdek becses történelmi munkával gazdagította a világirodalmat.

† Az első autómobil. Nagyon kevesen tudják, hogy a hollandok már évszázadokkal ezelőtt kísérleteztek vitorlásokkal, amely a messze terjedő sikeres könnyűszerrel vitte volna utását. A *Norinbergai Krónika* a XVII. század közepén megemlékezik Hans-lack János találmányáról: kocsiról, amelyet hajtó-rugó vitt előre. Newtonról beszélük, hogy 1680-ban olyan kocsit akart gyártani, amelyet gőz hajtott volna. Az első figyelemreméltó gőzkocsit a francia Eugnot készítette 1768-ban. 1770-ben gyártott kocsija még ma is látható a *Conservatoire des arts et métiers*-ben. A négyüleses kocsit óránként öt kilométer utat tett meg. A készülék elég ügyesen volt megalkotva. Három keréknek az elsője egyuttal irányító- és motor-kerék is volt s elmés szerkezet biztosította a kiugrás ellen. A kerék két oldalán lévő gőzhengert a kocsit aljára erősített gőzfejlesztő-gép táplálta. 1828-ig csak Hill és Brunstall, Surney, Harland és Pecquer szabadalmát érdemes megemlíteni. James és

sir James Hudersen kocsiján husz személy foglalható helyet és óránként tíz kilométert foglalt. A földbirtokosok azonban panaszt tettek ellene, hogy az utat romja s embert, állatot módított megijeszt, a hatóság tehát megtiltotta a rajta való járást. Angliában is sokat kísérleteztek, de eredménytelenül. A Great Eastern a világ legnagyobb hajójának megteremtője, Scoot Russel hat gőzkocsit járatott Glasgow és Paisley között s bár a közönség hamar megkedvelte a közlekedés emez eszközét, mégis kénytelen volt megszüntetni a működését, mert rosszakaratu kéz okozta gőzrobbanás történt az egyik kocsin. Ettől a perctől fogva senki sem akart a veszedelmes alkotámba ülni. A párisi „Académie des sciences” 1830-ban vizsgálta meg teljes megelégedésére egy motoros kocsit. 1860-ig azonban érdemleges kísérletről hírt sem lehetett hallani. Ekkor tafta fő Lénior az első gőzmotort s három évvel később tükéletesítette is találmányát. Ezután már egymást érte a sok próbálkozás, amelyek közül kiűnt Amedeus Bollée ötven-üleses társas-kocsija. A modern szerkezettel való kísérletezés kora a múlt század nyolcvanas éveinek az eleje volt.

† Aki babérjain pihen. Moser a nemrég elhunyt német költő, akinek holttestét saját rendelkezése értelmében a góthai krematóriumban égették el, már életében gondoskodott hamvvederről, amelyben a testének elégeése után hátramaradó hamuját, megőrizzék. Kristályüvegből csináltatta és csak bizalmas barátainak mutatta meg. Minden babérkoszorúból, amelyet életében kapott egy levelet kiszakított, elégette és a hamuját a kristályüvegbe tette. A hosszulettü költő természetesen sok babérkoszorút kapott és lassankint sok babérhamut gyűjtött össze.

— Így legalább csakugyan a babéráimon pihenek majd! — mondta gyakran mosolyogva barátainak, miközben a kristály-hamvedert szemléltek. — És így is történt.

† Az esküvő-szönyeg. A finn nép nagyon ért a fonáshoz és szövéshez és ez a művészetük érdekes és romantikus szokással van összefüggésben, amely szerint a finn leány csak akkor érett meg a férjhezmenésre, ha esküvője napjára maga szöv egy négyuszögletű szönyegot, amely akár gyapjuból, akár selyemből is készühet, de lehetőleg művészi kivitelben. A legtöbb leány a szönyeg középre férfi és női alakot csinál, akiket egy szimbolikus oltár választ el egymástól. A szönyeg szelére kutyát, macskát, madarat vagy kacsozt szoktak az ügyes leánykezek. Az esküvő napján fontos szerepe van a szönyegnek: a menyasszony és a vőlegény arra térdepelnek, miközben a pap reájuk ad a egyházi áldást.

REGÉNY

Egy férj regénye

Irta: SALVATORE FARINA

(17)

Szegény gazdagok ezek az emberek. Fehér a hajuk, de arcuk rózsás maradt; járásuk fáradt, de szívük nem beteg; idegeik reszketnek és testük kimerült, de nem tobzodnak a világ-fájdalomban. Ezek a világ nagy eretnekei; látták a fájdalmat s elfordították tőle tekintetüket; kínálkoztak nekik a szívek vonzalmi, vonzalom nyomában járt a kötelesség s ahol kötelesség volt, ott lelkiismereti furdalás vagy bánat támadhatott; visszautasították a vonzalmakat. Ezekre nézve az élet nem volt egyéb, mint az önmagukról való megfeleledkezés, és ők ráfordították minden buzgalmaikat; megöregedtek, megborzadnak a magánytól és szükséglettől, amelyet maguk körül okoztak; visszazénnék és firkésző tekintettel keresik az időt, amely eltűnt...

Mi maradt meg nekik lakomájukból elővarázsolott ábrándjaikból? Összeszedik sovány kezeikkel dus banketjükről a morzsákat... Mi maradt meg nekik? Semmi... Semmi... A halál mindig még korán kopogtat ezeknél. És mégis boldogoknak érzik magukat; vizagszalódnak nyomoztató létük felett, a közöny felett, amely környékezi őket, és a kapzsiság felett, amely ágyuk mellett lesben állva még hátralevő perceiket számlálja, azzal a gondolattal, mennyi nagy fájdalomtól szabadultak meg. És végre, ha életüket, jövőjüket nem bízták másra, ha sorsukat nem kötötték össze egy nő sorsával, ha nem akarták az apa örömeit, nem is bántották őket tépő gondolatok, sem aggodalmak, sem egyetlen rémek, nem virrasztottak egy drága beteg ágya mellett, nem látták kitárni a halál karjait, hogy széttepje a szívek

kötelekeit, nem nézték, mint török meg a szív egy utolsó csókban, az utolsó istenhözszódban. Egyedül vannak, mint mindig voltak, de így megmenekültek a bűne való esábitástól, mert talán próbára tennék azok és ők nem tudnának ellentánni és elhullának... Egyedül maradtak, tisztán maradtak, becsületesek maradtak! Kérkedtek azzal, hogy becsületesek, hogy senkivel sem követtek el rosszat... megőrizték erőnyeikre vetett nemes büszkeségüket...

Mialatt signor Castelli így beszélt, arca halálsápadt lett és hangjának nyugodtsága mind kinzobb háborgással változott... Hirtelen elhallgatott, rémülten körülnézett, egy pillanattal mintha azon gondolkodnék, hogy mit mondott, és hido-gen és firkésző szemem közé nézett. Egy izom sem rándult, egy szót sem szóltam, beláttam, hogy egy mozdulatom, egy szavam megnehezítette volna gondolatainak fonatát.

VII.

Signor Luciano kissé föllebbent a fityoll.

— Rég mondogatom magamban: a szükségnek és részvétnel megvannak a maga jogai és a hálának megvannak a maga kötelezettségei. Egy vallomással tartozom önmeg. És mégis tudom, hogy mihielyt multamnak e szegény titka nem az enyém többé és úgy érzem majd, mintha multam már nem volna egészen az enyém. És az az érzés az, amely engem máig visszatartott. Már korábban, amikor az ön szíve megnyílt a bizalom előtt, úgy érzém, hogy adósa vagyok önmeg, hogy meghallgatván szívének lelkes megnyilatkozását, én sem övhatom meg soká az enyémnek hallgatását. Gyakran láttam önmeg ama nap után a tisztességes hitelezőt, aki ismeri jogait, de nem éli vissza velük és türelmesen várakozik. Ön egy szóval sem emlékeztetett engem adósságomra, de rám nézve az mindig; tudom, hogy az adósságot meg kell fizetni. Ez a nyílt beszédem ne szomorítsa meg önt, az adósságomra való szüntelen gondolkodás szükségé váltóztatta e su-

lyos feladatot; aztán gyáva is szívem és vannak pillanatok, amikor azt hiszem, hogy a kín nagyobb lehet, mint bátorságom, és erőm nem lehetne elegendő annak elviselésére. Azt mondták és mondják még most is, hogy bolond vagyok; sokan hiszik is... Nos, én félek, félek... Rá gondoltam a szomorúságra, rá gondoltam önmeg — szükségem van önmeg, adjon erő, öntön belém bátorságot, melyet a nyugodt lelkiismeret ad, erősítse meg ingatag lelkiismeretemet. Szükségem van arra, hogy éljek, és nekem élnem kell...

Bánatteljes hangon mondotta az utolsó szavakat, szórakozottan szénéztet a szobában és egy pillanattal összeszedte magát, miközben fejét tenyerébe rejté. Aztán hevesen megrázkódott és beletogott hosszú elbeszélésébe.

— Mint minden ember természetében, az enyém-ben is két erő van, amelyek küzdenek egymással az akarat felett való uralomért: a jó és rossz. Az emberek legnagyobb része a kettő közepén tud berendezkedni, az ilyen emberek meg tudnak húzódni egy kis zugban, meg tudnak akadni, gyengén védekezni, megadják magukat vagy ellentánnak, a nélkül, hogy lelkiismeretükkel ellenséges viszonyba lépjenek. Eltűnik a hibák és gyözelmek egész sorozata lelkiismereti furdalások nélkül, büszkeség nélkül, ma rosszat, holnap jó cselekszenek, az egyiknek adnak, a másiktól elvesznek, sem tökéletesen elbukva még, sem hősök még. Rendesen ezek boldogok. Vannak ismét kevesen, akik gyakorolják a jót, a nélkül, hogy sok küzdésre és áldozatra volna szükségük, erejük pontosan a lőkés heves-ségéhez van szabva; itt nincs sem erőlködés, sem esüggedés, sem nyugtalanság: öntudatlanul ellenállanak, a nélkül, hogy maguk észrevénnék, ha egyszer a lőkés a szokottánl erősebb volna, engednek, de jól nevelt szenvedélyeiknél fogva arra nem kerül a sor. Náluk az erőny a temperamentumban van.

(Folytatása következik.)

KÖZGAZDASÁG

Bőriparunk veszedelme.

Budapest, november 9.

A politikai látóhatár immár tisztulni kezd. A meddő tételesegből kiemelkedve, ugyiltszik, munkához lát nemcsak a magyar nemzet képviselőihez, hanem a magyar nemzetet képviselőkhöz. És előkerülnek mindazok a függőben levő kérdések, amelyeknek megoldását hön várja és óhajtja mindenki, aki szívén hordja ennek az országnak jólétét és felvirágzását.

Elsőrangú fontossággal bír közgazdasági szempontból mindenképp a vámtarifa kérdése, amelyhez ezernyi meg ezernyi szála fűződik a magyar ipar és kereskedelem jogos érdekeinek. Alig van tétele ennek a tarifának, amely mélyen belé ne vágna egy-egy iparágak a területeibe és ezért kettőzött éberséggel kell a tarifajavaslat parlamenti tárgyalása előtt körültekintően, nehogy olyan intézkedések kerüljenek szentesítés alá, amelyeknek nyomán pusztulás és nyomor költözhetnek be számos magyar családnak most virágzó tüz helyéhez.

Közutodásu, hogy az új tarifa-javaslat sok meglepetést s még több csalódást okozott. Sok reményt szédült az ország minden részében lázasan vitatták meg az érdekeltek azokat a módosításokat, amelyek nélkül — szerintük — lehetetlen tétő alá hozni a javaslatot.

Mióta az új tarifajavaslat első szövegezésre napvilágra került, élénk mozgalom indult meg bőriparosaink körében az új tarifa-javaslat egyik tétele ellen, amely — mint mondják — rájuk nézve súlyosan terhelő, sőt alkalmas arra, hogy a magyar bőripar válságba sodorja.

Egy olyan nyers anyagra rótt vámtétel ez, amely nyersanyag hazánkban, de még Európában egyrészt nem szerezhető be. Az ugynevezett quebracho-fa ez, amely kizárólag Dél-Amerikában terem s amelynek tömbökben való behozatala mindeccig vámentes volt. Ezt a nyersanyagot, amely nélkülözhetetlen kelléke a bőriparnak 100 klgknt 1 korona vámmal terheii meg az új javaslat.

A magyar képviselőház közgazdasági bizottsága, amely a tarifajavaslatot már teljességgel, hozzájárult a javaslatokhoz egész terjedelmében s így fenntartja a quebracho-ra kivetett 1 koronányi vámtételt is.

Ha politikai szempontból tekintjük e vámtétel alkalmazását, az első pillanatra tetszetősnek mutatkozik, mert szentesítés annak az agrár-elvnek, hogy minden nyersanyag, amely belföldön terem, vámmal sújtandó. Amde ennek az elvnek a quebracho fára való alkalmazása helytelen és téves, mert — amint már említettük — a quebracho csak Dél-Amerikában s főképpen Argentiniában terem és így, ha ez a vámtétel fennmaradna, az jelentékeny megkárosítás volna a fogyasztóknak, vagyis a timároknak s ugy közvetve az egész nagy közönségnek, amelyek bőre van szüksége; megbénítása volna ez a bőrkivitelnek és tönkresujtása a ma virágzó cserzőanyag iparunknak.

Európa majdnem minden államában vámentes ez a nyersanyag; még Oroszországban is, amelyre pedig az agrár érdekek elhanyagolását a legjobb akaratlan sem lehet ráfogni.

A magyar bőriparosok észrevették e közlő veszedelmet, amely e vámtétel fenntartásában rejlik és kérvényt nyújtottak be a képviselőházhoz, amelyben e vámtétel törölését kívánják. Kérvényükben eladják, hogy a quebracho-tömbökből készült extractum, mely a cserzésnél föltétlenül szükséges, a faanyag drágulása folytán jóval drágítva lenne s így, ha ezt a nálunk egyáltalában nem termő nyersanyagot vámmal terheljük, önmagunkat adóztatjuk meg.

De elvágja e vámtétel fennmaradása az utját egy új iparág fejlődésének is, nevezetesen annak, amely a quebracho tömbök szétdarabolásával és a quebracho extractum készítésével foglalkozik. Mert valjon kinek lesz kedve ilyen iparág meghonosítására s ezzel egy kiválóan becses és nélkülözhetetlen cserzőanyag olcsóbbá tételére gondolni, ha a vámmal sújtott nyersanyag megbénít minden ilyen törekvést?

Ennek a quebracho anyagnak semmi közösége sincs a Magyarországon is előállított cserzőanyagokkal. Sőt éppen különös tannin tartalmánál fogva kiválóan alkalmas a quebracho-extractum arra, hogy a magyar cserzőanyaggal együttesen használattassék s így azt mintegy kiegészítse.

A quebracho-fa csak mint 30—40 százalékos kiegészítőszert használják a belföldi cserzőanyagokhoz (tölg- és fenyőkéreghez), tehát csak mint javító- és nemestítőszert szerepel, de még az esetben is be kellene quebracho-kivonatot hozni, ha még nagyobb vámot is vetnének rá, mert a jelentőségben napról-napra emelkedő hordóban való gyors cserzéshez — ellentétben a régi, hosszadalmas, medencében való cserzéssel — nélkülözhetetlen s mindinkább tétő hódít. A nyersanyag-

nak illetően megdrágítása egyedül áll az egész vámtarifatervezetben.

Nagyon téves tehát az az álláspont, amely a magyar tanninyarok kedvéért nem hajlandó-e vámtételt törölni. Hiszen az utóbbi évek tapasztalásai azt bizonyítják, hogy azok a gyárak, amelyek az extractumokat használják, illetve amelyek helyes módon keverik a quebracho-extractumot a tölgyextractummal, jóval több tölgy-extractumot használnak jelenleg, mint akkor, amikor a quebracho-extractum használatát elhárították. Amint már említettük ugyanis, a két tannintartalmú extractumnak teljesen eltérő hatása van a cserzésnél, úgy, hogyha a kettőt kombinálva használják, sokkal nagyobb eredményt érnek el, mint bármelyikkel külön-külön. És a magyar timárok azt állítják, hogy a Magyarországon készült tölgykivonattal egyaránt sohasem olyan hatású mint akkor, ha kellő módon keverik a quebracho-extractummal.

A magyar bőriparosokon kívül tehát meg a magyar cserzőanyag-gyárosoknak is érdeke az, hogy a quebracho tömbökre kivetett ezen vámtétel töröltesse.

S amint már fentebb említettük épp Oroszországnak, a konzervatív és agrárszellemű államnak példája tanulságos e téren, mert az belátta, hogy e nyersanyagunk vámmal való megterhelése, elnyomása a bőriparnak és elnyomása a belföldi cserzőanyag-termelésnek is. S Oroszországban is azóta lendültek föl a cserzőanyag-gyárak, amióta ott gyökeret vert a quebracho-extractumnak a belföldi kivonattal való kombinált használata.

A vámentes tömbök az agráriusokra sem veszélyesek; a quebracho nem ellensége, hanem segítője a hazai kéregnek. A szilárd állapotban importált quebracho-kivonattal ellenben veszélyt rejt magában, mert alássa a belföldi kivonattal s mindezen hazai gyárakat sújtja, amelyek külföldi fát akarnak feldolgozni. Eppen ezért a nyersanyagra tervezett behozatali vám fenntartása és a folyékony és szilárd kivonatoknak egyöntetű elvámlása nem védi az agráriusokat és erősen károsítja a timárpárt.

Igaz, hogy jelenleg a börgyárok és timárok a quebracho-fát tömbökben nem igen importálják, hanem jórészt elapított állapotban. De ez nem zárja ki azt, hogy a jövőben a nagyobb fogyasztók költségkímélés szempontjából nem akarják-e a tömböket maguk elapítani? A vámtétel fenntartása e téren is megkötne a behozatalt és szakértők állítása szerint jelentékeny tényező az a költség-többlet, amely ezáltal a börgyártmány előállításánál felmerülhet.

A magyar cserzőanyag-gyárosoknak kétszeresen kárunka lehet quebracho-vám fenntartása. Tény az, hogy ezek a gyárak gyártmányaiknak mintegy husz százalékát adják el a belföldön, míg gyártmányaik nyolcvan százaléka külföldre kerül; és éppen azért, hogy az újabbat egyre nagyobb terjedelmű kombinációja a cserzésnek egyre több alkalmazásra talál, lényegesen fog gyarapodni a belföldi szükséglet is. Hogy pedig ez így van, azt legjobban illusztrálja az a körülmény, hogy az utóbbi években már körülbelül 200 000 métermázsára tehető a magyar tannin-gyárak exportja, s amint azt külföldön jól tudják, a föltelődés oka kizárólag a külföldi kombinált cserzés napról-napra való gyarapodása.

Mindezek alapján világos, hogy bőriparunkat nagy rázkódatsánnak tenné ki a quebracho-fára, illetve annak nyers alakban, tömbökben való behozatalára kivetett vámtétel, s hogy azt általános érdekből okvetlen törölni kell.

Lényeges még ebben a kérdésben az ugynevezett elapított nyersanyagra kivetett vámtétel is, amelyet a tömbökben való behozatalt vámentessége esetén mindenesetre redukálni kellene a jelenlegi 3 koronáról legalább is 2 koronára, hogy ezáltal a belföldi cserzőanyag-gyárosok kellő fölelemben részesüljenek. Epp így fontos még az is, hogy különbözőség tétessék folyékony és szilárd extractumok között, mert ez a tényleges és fennálló viszonyoknak megfelel.

Talán nagyon közel van már az idő ahhoz, hogy mindezek a kérdések a magyar parlament színe elé kerüljenek. Nem lehet kétség az iránt, hogy az ország képviselőtestülete kellő körültekintéssel és gondnal fogja mérlegelni azokat az okokat, amelyek egy ilyen, eddigelő vámentes nyersanyagnak súlyos megtérítését célozzák.

S nem lehet kétség az iránt sem, hogy belátván az okok helytelenségét, amelyeken e vámtétel téves irányban keletkezett, lehetővé fogja tenni, hogy egyik virágzó iparágunk, a magyar börgyártás megkíméltesse egy súlyos rázkódatsáttól.

Kivánatos, hogy a képviselőház plénuma megismerje ezt a kérdést a maga teljességében s tisztá képet alkot hasonn magának e vámtétel káros következményeiről. Akkor bizonyára eloszlanak az ezen kérdésben több oldalról elhangzott téves nézetek s az illetékes tényezők be fogják láni, aminthogy okvetlenül be kell látniok, hogy egy vámtétel fenntartásán avagy eléjtésén mulhatik gyakran egy iparág romlása; s a tény-

leges állapot félreismerése folytán olyan eredmények állhatnak elő, amelyekre éppen nem számítottak azok, akiknek kezébe tétételt le az ipari és kereskedelmi felvirágzásról való gondoskodás.

Ipar és kereskedelem.

A borádó reformja. Abból az alkalomból, hogy Kossuth Ferenc szombati beszédjében, és ma gíóf Tisza István miniszterelnök erre adott válaszában a borfogasztási adó jövedelmének a városok részére való átengedéseivel s foglalkozott, szakértő kézből a következőket kapjuk:

A borfogasztási adó amelynek eltörölését Franciaországban a borgazdaság nagy előnyére megvalósították, Olaszországban pedig napirendre tűzték. Nálunk a municipiumoknak számdézokát átengedni. Ez a terv azzal a veszedelmmel jár, hogy ez az adó nem még terhesebb, még nyomasztóbbá alakul! át. Kétségtelen azonban, hogy a bor megadóztatása nálunk nagyon megerített a reformra. Ennek illusztrálására ime néhány adat. A kincstárnak ebből az adóból való bevétele az 1901. évi zárószámadások szerint 14.505.000 korona volt. A borteremés az ezt megelőző szüret eredménye szerint 3.102.802 hl, a borbehozatal 44.422 hl, az összes fogyasztás tehát 3.146.224 hektoliterre rugott. A fiskus bevétele e szerint hektoliterenkint 4 korona 61 fillér volt. Ezzel szemben a fogyasztók által megfizetett adótétel 8 korona 70 fillér és 12 korona 92 fillér közt változott. Ha ehhez hozzáveszük, hogy az imént kimutatott összeg a bruttó bevételt tünteti fel, amelyből a behajtás költségeit még le kell számítani, továbbá, hogy a közvetítő kereskedő költségei az adótétellel emelkednek, világos, hogy a valóságban a fogyasztók megterhelése és az állam bevétele között való viszony még sokkal viszássabb, mint első pillanatra látszik. Az adó nem reformálása tehát elmaradhatatlan, de annak csakis olyan módon szabad megőrtésnie, hogy a fogyasztók terheinek valóságos csökkentésével járjon.

A borvámklauzula és az olaszok Az olasz agráriusok egyik vezéréfia egy magyarországi ismerőshez írt levélben érdekesen nyilatkozik az olasz borvám kérdéséről, kapcsolatban a kereskedelmi szerződés megújításával. Az illető politikus, aki az olasz parlamentnek tekintélyes tagja, egy magyar-osztrák-olasz vámháború eshetőségével szemben egyebek közt ezeket írja: „Remélem, hogy a helyzet nem olyan sötét, amilyennek némelyek látják. Mi olaszok ugyanis egy idő óta hajlandók volnánk a klauzulára nézve bizonyos megszorításokat elfogadni.” A levélből egészen bevé az tűnik ki, hogy az olaszok megelégednének azzal is, ha a régi kereskedelmi szerződést a klauzula teljes eltörölésével megkapnák.

Statistika a magyar gyárakról. Nagyfentőségű, elméleti és gyakorlati szociálpolitikust egyaránt kiválóan érdeklő munkát bocsátott ki a közelmúlt napokban a kereskedelmi kormány, az 1901. évben a magyar korona országában fönnállott gyárak üzemi és munkás-statisztikáját. Ezt a közel 30 ivnyi terjedelmű érdekes munkát, mint az első rendszeres munkás-statisztikánkat üdvözölhetjük, mely a gyárparunkban alkalmazott munkásaink helyzetének, testi, anyagi, társadalmi és erkölcsi viszonyainak számszerű költökálása. A munka gazdag anyagával, világosan elrendezett számadatával, érdekes és tanulságos csoportosításával bevillagít a hazai gyárpari munkások valammennyi életviszonyába, feltünteti a meglévő állapotokat a legkülönbözőbb vonatkozásaival egyetemben és így ez a munka a jövőndi idők elhalasztatlan reform munkálatainak nélkülözhetetlen alapja és társadalompolitikai tevékenységének biztos és erős fegyvere fog lenni. A munkában összegyűjtött rengeteg anyag kritikai feldolgozása, mely tartalmú csoportosítása, világos elrendezése, táblás kimutatásainak érdekes összeállítása Farkas Ferenc miniszteri titkárnak alaposan gyagonddal, tudományos őrzéssel és kritikával megírt munkája.

A munka általánosabb érdekű adatai közül kiemeljük a következőket: A magyar gyárak és gyári jellegű ipartelemek száma az 1901. évi szeptember hó végén 2642 volt. Az 1898. évi termelési statisztika 2364 gyártelepet mutatott ki, minőfély a 3 évi gyarapodás, a kedvezőtlen gazdasági helyzet mellett is, 278 gyári vállalatot tesz. Ez a gyarapodás részben újabb alapításokra, részben pedig egyes kisipari vállalatoknak a természetes fejlődés folytán a gyárpar körébe való emelkedésére vezethető vissza. Különösen szép gyarapodást (43 ipartelep) tüntet föl a textilipari csoport, mely iparcsoport telepeinek igen jelentékeny számbeli növekedése első sorban az állami iparfejlesztés érdeme. A 2641 magyar gyár összes alkalmazottainak száma az 1901. évi szeptember végén 259.464 volt. A legtöbb alkalmazottat (54 ezer) az élelmiszer és élvezeti iparok csoportja foglalkoztatta, de igen szép számú alkalmazottak (45 ezer) adták kenyeret a gépgyártási és villamosági iparok, továbbá a vas- és fémipar (37 ezer); a textiliparban foglalkozók száma is meghaladta a 20 ezret. Az adatszolgáltatás a gyártelepeken foglalkozó tulajdonképeni ipari munkások korát is tudakolta, ezt vizsgálva úgy találjuk, hogy a 231.823 gyári munkás közül 192.861 (83%) felnőtt, 17.438

(7-9%) 16-17 éves, 9.619 (4 3/4%) 14-15 éves s végül 1.905 (0 9/10%) 13 éven aluli korban volt. A fiatal munkások foglalkoztatása tekintetében különösen a textilipar és a papíripar tűnik ki, amelyek közül az első csoport összes munkásának 34-2% az utóbbi csoport munkásainak 27-47%-a fiatal, sőt részben gyermekkoru egyenkéntől áll. A két nem részvételének arányát tekintve azt látjuk, hogy a női nem alkalmazatlanságának számaránya egész gyáriparunkban 23 86%-ot tett, vagyis a 289.958 munkás közül 57.259 nő volt. A munkálat beszámolója arról is, hogy a gyáripar alkalmazottai milyen díjazásban részesültek. Az idevonatkozó adatok szerint gyáriparunk tisztviselőinek összes fizetése az 1900. évben 24-9 millió koronát tett, amiből hozzáadva a művezetők 7 6 millió koronára rugó évi illetményét, a gyáripar évi fizetésével díjazott alkalmazottainak összes illetményei a 32 millió koronát meghaladták. A munka megemlékezése a gyárakban szokásos munkás jóléti intézményekről is. Munkás-lakóház 1245 gyárunkban 19.234 volt, melyek közül 15.344 díjtalanul, 3850 pedig bérletdíjese fejében állott a munkások rendelkezésére. Az alkalmazottak gyermekeinek, részben munkásainak oktatására néhány gyárunk iskolákat is tart fenn. Ezek az üzemi és első munkásosztályokra legfontosabb és legérdekesebb adatai. A munka egy tudományos, mint gyakorlati értékének fogva egyaránt méltó arra, hogy az érdekeltek körében mind szélesebb méretekben elterjedjen.

A Hazai Leszámlító és Takarékszövetkezet (Andrássy ut. 47.) 8-án tartotta ötödik rendes közgyűlését mely alkalommal a felvett üzlet eredményeképpen 77824 K. 05 fillér tiszta nyereségről számolt be. A szövetkezet, mint fennállása óta mindig, a lefolyt üzletére is 3% osztalékot juttat tagjainak, a most felosztó I. évtársulat 60 koronás üzletrészeit 66 koronával, a II. évtársulatot 67 koronával váltja be. A közgyűlés ez alkalommal újabb 5 évre megválasztotta az igazgatóságra Békés Márton, Dezsényi József, Fűsz József, (uj) Goldschmid Bernát, Schön Ignác és Vörös János urakat. A tehermentesítés indítványokat a közgyűlés órási szavazással elvetette.

A Magyar Közgazdasági Társaság csütörtökön 12-én délután 6 órakor saját helyiségében (Ferenciek-tér 4. sz.) ülést tart, amelyen dr. Felner Ernyes előadást tart *A magyar nemzeti jövedelem csökkenése* címen.

A Royal Testvérek Irodalmi Intézet Részvénnytársaság tegnap tartotta rendes közgyűlését dr. Jókai Mór elnöke alatt. A 96767 korona 09 fillérnyi tiszta nyereségből 12 koronás, azaz 6%-os osztalék kifizetését határozták el; a szelvényeket a Belvárosi Takarékpénztár Részvénnytársaság váltja be a holnapi naptól kezdve. A nyereségből továbbá 20,000 koronát tartalékalapra, 18,210 koronát jutalékokra fordítanak, 10,566 korona 20 fillért pedig a jövő év számlájára vesznek át. A közgyűlés egyszerűsen elhatározta a választás tisztviselőinek nyugdíj biztosítását. A tehermentesítés megadása után dr. Falk Zsigmond részvényes indítványára a vezetésnek közzétett szavaztak.

Fizetési képtelenségek. A bécsi *Creditoren-Verein* a következő fizetési képtelenségeket jelenti: Brecher János kereskedő Szomolnok, Schwarzs Sándor kereskedő Sárospatak, Köröskényi Tilmóti fűszerkereskedő Nagy-Károly.

Petroleum. (Hesz Izidor és Társa jelentése a *Budapesti Napló* részére.) Az irányzat szilárd, az árak naponta emelkednek. — Jegyzéseink: Amerikai 1 csillagos petroleum 49.— korona. Orosz 3 csillagos petroleum 44.— korona. Biztonsági 2 csillagos petroleum 41.— korona. Elsőrendű Standard vagy 2 keresztű petroleum 40.— korona. 3 keresztű —, korona. 1 keresztű —, kor. Amerikai császárólaj, ottani finomítás 66.— korona. Amerikai császárólaj belhőldi finomítás 61.— korona. Az árak 100 kilogrammonként, készpénzfizetés mellett 20 százalékos göngyöly, az itteni vasutoshoz szállítva értendő. Kékálló I. vasmentes 56.— korona. Zöldálló 8.— korona. Carbolineum I. 15.— korona. Carbolineum II. 13.— korona. Baucgépölaj (orosz) 44.— korona. Olíva gépölaj I. 76.— korona. Olíva gépölaj II. 64.— korona. Tovothe-gépkenes 60.— korona.

Juhvásár. (A budapesti marhavásártéri vásárpénztár részvénnytársaság tudósítása.) Felhajtás 1802 darab juh, — keoske. Jegyzett árak: Elsőrendű ürü 47 l-től — 48 l-ig kivételesen — 1.54.— kg.-ként, (vagy 43.— k-tól 53.60 k-ig páronként), középminőségű ürü 42.— l-től 46 l-ig, kivételesen — 1. kg.-ként, vagy 34.— k-tól 41 l-ig, k-ig páronként, kosokért — l-től — l-ig, kivételesen — l-től — l-ig, vagy — k-tól — k-ig, középminőségű gyapjas — l-től — l-ig, kivételesen — 1. kg.-ként, vagy — k-tól — k-ig páronként, kosok legjobb minőségű — fillérig, páronként — korona, kivételesen — korona, rackajuhok 38.— fillér, páronként 30.— korona, szerbiai juhok páronként — korona, romániai juhok páronként — korona, anyajuhokért 40-42 fill. kg-ig (28.— 83.— K-ig páronként), kiselezett juhokért — fillér kg-ig (20.— 26.— korona páronként) keoskéik — korona páronként, — A kisebb lebhajtás folytán az üzlet élénkebb volt, az árak 2 fillérrel kg-ig emelkedtek.

Gazdasági marhavásár. November 9. (Saját tudósítónktól.) Felhajtott 146 darab jarmas ökrök, — darab növendékmarha, 2 darab fejős juhén. — darab igás bivaly. Összesen 148 darab. Árjegyzéseink: elsőrendű jarmas ökrökért 62-86 K. mm.-kint, 700-785 K. páronként, középminőségű 620 korona, hizlálásra 52 korona mm.-kint, 482-560 korona páronként, növendékmarhákért — korona igás bivalyokért — korona páronként. Fejős tehénkért — korona darabonként, keresztű aru — korona darabonként. Több uradalom bevásárlása által az üzlet élénk leteltyusa volt.

Sertéskenyűvásár. (A székesfehérvári sertésvásár és közvagyonhid intézése.) November 9-én. Felhajtás: Zsirtertés, ugyintm 0reg I. rendű — kilogrammon felül — darab, II. rendű 280-350 kilo-

gramm — darab, kanló — darab, silány — darab, fiatal nehéz 300 kilogrammon felül — darab, közép 280-300 kilogramm — darab, könnyű 220 kilogramm — darab, süldő — darab, malac — kilogramm — darab. Összesen — darab. Husserítés ugyintm: nehéz 800 kilogrammon felül — darab, könnyű 260-300 kilogramm — darab, süldő — darab, malac 40 kilogramm — darab. Összesen — darab. Felhajtás összege 142 darab, — darab süldő, 0kötő napi maradvány 80 darab, — darab süldő, Összesen 222 darab, — darab süldő. Eladatott 222 darab sertés, — darab süldő. Maradvány — darab, — darab süldő. A vásár irányzata élénk. Az árak szilárdak. — Követkeső árak jegyzeteltek: Zsirtertés: 0reg I. r. 250 kgr.-on felül 95.— fillérig, II. rendű 280-350 kilogramm — fillérig, selejtezett — fillérig, silány — fillérig, fiatal nehéz 300 kilogrammon felül 98-101 fillérig, fiatal közép 280-300 kilogramm 95-100 fillérig, fiatal könnyű 220 kilogramm 95-96 fillérig, süldő — fillérig, malac — fillérig. Husserítés: Nehéz 800 kilogrammon felül — fillérig, könnyű — kilogramm — fillérig, süldő — fillérig, malac 40 kilogramm — fillérig. Arak minden levonás nélkül, kilogrammonként, 0lsóulyban.

Bécsi vágómarhavásár. Nov. 9. (Saját tudósítónk telefonjelentése.) A st-mari központi vásárosonkban ma megtartott vesztegári vágómarhavásárra felhajtott 3434 darab magyar, 381 darab galicai, 25 darab bukinnai, 603 darab németországi összesen 4448 darab szarvasmarha.

Jegyzések: kilogrammonként 0lsóulyban, magyar hízóökrök I. rendű minőségű 76-78 fillér, kiv. 80 fillér, II. minőségű 69-74 fillér, kiv. — I., III. minőségű 66-63 f., galiciai hízóökrök I. minőségű 76-80 fillér, kivételesen — fillér, II. minőségű 70-75 fillér, III. minőségű 64-68 fillér; német hízóökrök I. minőségű 50-86 f., kivételesen 88 I., II. minőségű 77-79 f., III. minőségű 60-69 fillér. Legelő ökrök 52-62 fillér, paraszt ökrök 50-65 fillér, levagott ökrök — fillér. Bika 50.— 70.— K., tehén 65-68 korona, kivételesen 74 korona, bivaly 36-48 korona. Az árak métermázsánkat, 0lsóulyban értendők, fogyasztási adó nélkül.

A budapesti gabonátözsde.

Budapest, november 9.

A kereslet jobban indult e héten és megfelelő kínálat mellett 40,000 mm. buza került forgalomba kellemesebb hangulat mellett, tartott árakon. Rozs változatlan szilárd; a többi cikkekben csekély a forgalom az árak nem változtak.

Eladatott:

Buza. Tiszavideki: 3500 mm. 80 k. 8 K. 10 f., 200 mm. 80 k. 8 K. 10 l., 100 mm. 80 k. 8 K. 10 f., 100 mm. 80 k. 8 K. 07 1/2 f., 200 mm. 80 k. 8 K. 12 1/2 f., 500 mm. 80 k. 8 K. 07 1/2 f., 100 mm. 80 k. 8 K. 02 1/2 f., 100 mm. 80 k. 8 K. 05 f., 200 mm. 80 k. 8 K. 10 f., 400 mm. 79 5 k. 8 K. 05 f., 200 mm. 79 5 k. 8 K. 05 f., 100 mm. 79 5 k. 7 K. 95 f., 100 mm. 79 5 k. 7 K. 95 f., 100 mm. 79 5 k. 7 K. 95 f., 500 mm. 79 k. 8 K. 05 f., 100 mm. 79 k. 8 K. 05 f., 400 mm. 79 k. 8 K. 02 1/2 f., 400 mm. 78 5 k. 8 K. — l., 1000 mm. 78 k. 7 K. 95 f., 200 mm. 78 k. 7 K. 95 f.

Hódmezővásárhelyi: 2000 mm. 79 5 k. 8 K. 06 1/2 fillér.

Fejérmegyei: 200 mm. 78 k. 7 K. 85 l., 400 mm. 78 k. 7 K. 70 fillér.

Festmezevidéki: 2000 mm. 80 k. 8 K. — f., 300 mm. 80 k. 8 K. — f., 100 mm. 80 k. 8 K. 10 f., 400 mm. 89 k. 7 K. 92 1/2 f., 100 mm. 79 5 k. 7 K. 90 l., 100 mm. 79 k. 8 K. — f., 100 mm. 79 k. 8 K. 05 f., 581 mm. 79 k. 7 K. 95 f., 100 mm. 75 7 k. 7 K. 67 1/2 f.

Kalocsai: 880 mm. 76 k. 7 K. 70 fillér.

Tolnai: 600 mm. 76 8 k. 7 K. 67 1/2 f.

Ó-Becsei: 3000 mm. 76 8 k. 7 K. 90 f., 1000 mm. 77 8 k. 88 1/2 f., 2100 mm. 77 2 k. 7 K. 88 1/2 f.

Ó-Kanizsai: 700 mm. 77 k. 7 K. 85 f.

Becskereki: 5000 mm. 77 k. 7 K. 68 1/2 f.

Bácska: 100 mm. 77 k. 7 K. 85 f.

Únyvidéki: 6000 mm. 76 k. 7 K. 62 1/2 f.

Dunai: 600 mm. 75 k. 7 K. 85 f.

Fejértomplói: 8000 mm. 77 k. 7 K. 17 1/2 f.

Raktáru: 1400 mm. 76 k. 7 K. 57 l.

Ména három hónapra.

Ross: 400 mm. 6 K. 42 1/2 f., 300 mm. 6 K. 37 1/2 f., 100 mm. 6 K. 37 1/2 f., 100 mm. 6 K. 37 1/2 f., 100 mm. 6 K. 32 1/2 f., 200 mm. 6 K. 32 1/2 f.

Késményszéki mellett.

A keszár hivatalos jegyzése a budapesti árú-és értéktözsde szokásai szerint készpénzben és kilogrammonként. — A minőség hektoliterenkint 50 kilogrammonként.

Típus	M	Kiló	Kiló		% Kilogramm	
			K-100	K-100	Ár	K-100
Tiszavideki	uj	—	—	—	—	—
	76	7.50	7.98	79	7.86	7.90
	77	7.56	7.75	80	7.85	8.—
	78	7.70	7.85	81	7.90	8.05
Festmezevidéki	uj	—	—	—	—	—
	76	7.60	7.60	79	7.64	7.94
	77	7.60	7.75	80	7.65	7.95
	78	7.90	7.80	81	0.—	0.—
Kalocsai	uj	—	—	—	—	—
	76	7.40	7.50	79	7.70	7.80
	77	7.45	7.55	80	7.75	7.80
	78	7.60	7.75	81	7.60	7.95
Bécsi	uj	—	—	—	—	—
	76	7.45	7.60	79	7.75	7.85
	77	7.60	7.70	80	7.80	7.90
	78	7.65	7.75	81	—	—
Bácska	uj	—	—	—	—	—
	76	7.45	7.70	79	7.75	7.85
	77	7.60	7.85	80	—	—
	78	7.70	7.85	81	—	—

Egyéb gabonafajták	Kiló	% Kilogramm		
		K-100	K-100	
Ross	uj elsőrendű	—	6.25	6.40
	középminőségű	—	6.15	6.30
	takarmány, elsőrendű	—	6.60	6.70
	másodrendű	—	6.45	6.55
Zab	—	—	5.90	6.00
	elsőrendű	—	5.55	5.70
	középminőségű	—	5.40	5.55
Tengeri	6 beföldi uj	—	6.00	6.10
	fehér	—	—	—
	uj román vagy bolgár	—	6.15	6.20
	együtt	—	6.00	6.10
Répa	—	—	10.50	11.—

A határüzlet folyamán a következő költségek történtek:

Októberi buza 1903.	0.—0.—
Áprilisi buza 1904.	7.78-7.77-7.79-7.77
Októberi rozs 1903.	0.—0.—
Áprilisi rozs 1904.	6.68-6.66
Októberi zab 1903.	0.—0.—
Áprilisi zab 1904.	5.50-5.51-5.50
Májusi tengeri 1904.	5.30-5.31-5.30

Déli egy órakor a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tőzsdén:

Októberi buza 1903.	0.—0.—
Áprilisi buza 1904.	7.77-7.78
Októberi rozs 1903.	0.—0.—
Áprilisi rozs 1904.	6.66-6.67
Októberi zab 1903.	0.—0.—
Áprilisi zab 1904.	5.49-5.50
Májusi tengeri 1904.	5.29-5.30

Délután fél 6 órakor zárul:

Októberi buza 1903.	0.—0.—
Áprilisi buza 1904.	7.76-7.77
Októberi rozs 1903.	0.—0.—
Áprilisi rozs 1904.	6.66-6.67
Októberi zab 1903.	0.—0.—
Áprilisi zab 1904.	5.49-5.50
Májusi tengeri 1904.	5.29-5.30

A budapesti értéktözsde.

A mai üzlet kedvezőlen hangulattal és az 0rtékek gyengülésével zárult.

Előzde: Osztrák Hitelrészvény 671.50-674.25. Magyar Hitelrészvény 734.—738.25. Jelzálogbank részvény 519.—. Rímamurányi vasmű részvény 456.—. Osztrák-magyar államvasuti részvény 667.25-668.50 korona.

A déli tőzsdén a következő értékekben volt forgalom: Magyar korona-aradék 98.45-98.55 százalék. Magyar Hitelbank részvény 783.75-735.—. Jelzálogbank részvény 517.—518.—. Leszámlítóbank részvény 455.50-457.—. Osztrák hitelrészvény 670.75-672.25. Kereskedelmi bank részvény 2750.—2765.—. Magyar kerámiai részvény 120.—135.—. Ganz-féle vasöntő részvény 2376.—2400.—. Rímamurányi vasmű részvény 463.—465.55. Közúti vasparva részvény 618.—. Városi villamos vasut részvény 324.—325.—. Osztrák-magyar államvasuti részvény 667.—667.— korona.

1/2 órakor zárul: Osztrák Hitelrészvény 672.25. Magyar hitelbank részvény 735.—. Leszámlítóbank részvény —. Rímamurányi vasmű részvény —. Osztrák-magyar államvasuti részvény 667.50. Közúti vasut részvény —. Városi villamos vasut részvény — korona.

A budapesti terménytözsde.

A terményüzletben a szezonzerű hangulatnak megfelelően alakultak az árak és végül a terményüzleti árjegyző-bizottság hivatalosan a következő árfolyamokat állapította meg:

Jegyzések: Heremag: Incerna magyar 56.—62.— korona, vörös aprószemű 48.—52.— korona, vörös erdélyi — korona, vörös borságit 50.— korona, középsemű 54.—56.— korona, nagyszemű 58.—61.— korona. Disznózsír: budapesti 67.50-68.— korona, vidéki — korona. Táblaszalonna: légszárazított vidéki — korona, városi 4 darabos 56.—56.50 korona, 3 darabos 57.—57.50 korona. Iüstöl: — korona. Szilva: boszniai, szokás szerinti minőség 18.50-19.— korona, 120 darabos — korona, 100 darabos 21.50-22.— korona, 85 darabos 23.—23.60 korona, azonnali szállításra. Szerbiai szokás szerinti minőség 17.50-18.— korona, 100 darabos 21.80-22.— korona, 85 darabos 23.—23.50 korona. Szilvai: szilvái 19.50-19.75 korona, szerbiai 17.50-17.75 korona, azonnali való szállításra.

A bécsi értéktözsde.

A német császáron végrehajtott múltétől szóló jelentések, dacára annak, hogy a múltét sikerült, realizációra szolgáltattak okot, annyival is inkább, mert a csehek új programja miatt az osztrák parlamenti helyzetet ismét aggóító szemekkel nézik. Az előzde általában gyöngye volt.

A déli tőzsde kezdetén pedig folytatódott a Hitelrészvények gyöngyülése, egyébként azonban nyugodt volt a forgalom és az irányzat lassankint javult. Zárulat tartot.

Bécs, november 9. (*Magyar értékek zárlata*) 4% os aranyáradék 118.85. Fizsai és szegedi kölcsön-sorsjegy 157.—. Magyar vasúti kölcsön ezüstben —. Magyar keleti vasúti állami kötvény —. Magyar leszámlító-és pénzügybank —. Rímamurányi vasműrészvény 464.50. Magyar korona-aradék 98.40-98.50 Magyar Hitelbank, kötvény 98.—. Magyar hitelbank részvény 737.—. Magyar nyeregyeni kölcsön sorsjegy 206.—. Kassa-oderbergi vasúti részvény —. Magyar keresk. bank —. Magyar kucoripar 1580. **Bécs,** november 9. (*Osztrák értékek zárlata*) 4% osztr. papíráradék 100.45. 4% osztr. aranyáradék 120.40. 1800-04

Már sokan szerencsések

lettek

nálunk vásárolt sorsjeggyel,

ezért **KISÉRELJE MEG** mindenki

szerencéjét nálunk!

Török A. és Tsa

legnagyobb osztálysorsjáték üzlet.

Budapest, VI., Teréz-körut 46c. sz.

Fiókok: V., Váci-körut 4.
IV., Múzeum-körut II. sz.,
VII., Erzsébet-körut 54. sz.
Sürgőnycim: Törökbank.

Az I. oszt. sorsjegyek árai:
1/2 eredeti sorsjegy korona 12.-
1/4 " " " " 6.-
1/8 " " " " 3.-
1/16 " " " " 1.50

MAGYAR

orvosi műszertár
Budapest, VII., Kerepesi-út 32., a Rókus-kórházal szemben.
Univerzális sörvkötők, műlábak, műkezek, Gummi és hálhólyag-különlegességek, valódi francia gyártmány, 2-12 kor-ig tucatja, rövid Capottok 4-10 kor-ig tucatja, női övszer, pass. oculus, orvosi rendelre, 3-5 kor. darabja. Diana-év havibaj-kötélké, 3-7 kor. drbjá.

20 kor. megrendésnél 20% engedmény.

Betegtoló-székek

és az összes betegápolási cikknek nagy választékban kaphatók. Nagy képes árjegyzékek diszcreten, ingyen és bérmentve.

A vörös keresztre ügyeljünk.

Legszébb Legjobb Legolcsóbb PAP, PAP, PAP

GICHNER JANOS
paplan, matric és kárpitosára gyáros, szőnyeg, függöny, va-
pudapest, VII., Erzsébet-körut 20.
Árjegyzékot kívánatra ingyen és bérmentve küldök. Vidéki meg-
rendelések pontosan eszéköltemek, nem teszek áruk kiszállítás-
nak, vagy a pénz visszatartásáért.

A török sorsjegyek lebélyegzése.

November 10-ikétől kezdve a török sorsjegyeket le kell bélyegeztetni és minden sorsjegy után az összes szelvények le-
vonása mellett 2 frankot fizetnek ki.
Az ezen célból szükséges teendőket jutalék felszá-
mitása nélkül — elvállalom, mely célból kérem a sorsjegy-
gyek szives beküldését. E sorsjegyeket egyuttal az összes eddigi
huzásokban utánanézem.

Fuchs H. váltóháza, Bpest, IV., Keeskméti-u. 1.

* Magyarország * Virágos Növényei.

IRTA:
DR. HOFFMANN GY. UTÁN
WAGNER JÁNOS.

582 SZÓVEGKÉPPEL ÉS 375
SZINES KÉPPEL, 67 TABLÁN.

A nagy negyedrétt, igen
díszes kötet ára színes vá-
szonkötésben 18 korona.

Általános feltételt keltett a ter-
mesztbuvárok körében ez a
kötet, úgy a bámulatosan szakszerű
feldolgozás és ügyes csoportosítás,
mint a nyomdai kiállításnak gyö-
nyörű kivételé folytán. A kötethez
csatolt 67 színes táblának mind-
egyike egy-egy remek festmény
hatását kelti.

A mű megjelent az ATHENAEUM irodalmi és
nyomdai részvénytársulatnál Budapesten, (VII.,
Kerepesi-út 54. szám) és úgy ott, mint mináin
• hazai könyvkereskedésben megrendelhető. •

Meghívás.

A „Budapesti Hitelforgalmi Szövetkezet” tagjait az 1903. november hó 24-én (kedd) d. e. 11 órakor az intézet helyiségiben (IV., Szervita-tér 1. sz. a.) megtartandó **I. évi rendes közgyűlésre** ezennel meghívjuk.

TÁRGYREND:

1. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság jelentése és az 1903. október 31-én lezárt származás előterjesztése.
 2. Az évi mérleg, a nyereség- és veszteség-számla megállapítása és a nyereségy felosztására vonatkozó javaslat feletti határozathozatal.
 3. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére a fölmentvény megadása.
 4. A felügyelő-bizottság megválasztása.
 5. Esetleges indítványok.
- Budapest, 1903. november 7.

Az igazgatóság.

Tartozik		Mérleg-számla 1903-ik év október 31-én.				Követel			
VAGYON		korona	fill.	korona	fill.	TEHER		korona	fill.
24	Pénztár készlet	4461	95	3	Törzstőke	89384	—	—	—
28	Értékpapír számla	3331	44	9	Államos tartóskalap	2968	60	—	—
29	Hazai bank cheque-számla	10000	—	—	Hitellegyelti külön tartóskalap	1185	01	—	—
32	Postakészlet-számla	251	38	—	Betétek: Biztosítótalaj	15890	65	—	—
3	Készlet	306362	93	—	Folyószámla	50418	70	—	—
21	Nyomtatvány 20% leírás	9237	85	—	Takarékbetétek	17780	03	68198	73
22	Alapítási és szervezési költs. számla 20% leírás	445	56	1782	29	Visszeszámlítási váltó számla	14530	11	—
23	Lejárások	3962	50	—	Visszeszámlítási átmeneti számlán	10223	33	156773	81
30	Leltár 10% leírás	732	59	3170	—	Nyeresemény	—	—	6184
		480	92	4922	07				
				834282	05				834282

Dr. Vécsei Marcel s. k. Gyűvezető. Az igazgatóság: Sebestyén Mór, főkönyvelő.
Kohn Lajos s. k. Szántó Mór s. k. Kelemen Adolf s. k. Kovács Manó s. k. Weinberger Lajos s. k.
Ezen mérleg-számlát a fő- és melléknyomattal összehasonlítottuk és azt teljesen rendben találuk.
A felügyelő bizottság: Löwy Vilmos s. k. Szigeti Antal s. k. Dr. Witz Zoltán s. k.

Veszteség		Veszteség- és nyereségy-számla 1903-ik év október 31.		Nyeresemény			
14	Üzleti költségek	1813	63	3	Be- és Államházi díjak	3418	30
15	Tiszti fizetések	—	—	7	Kamatok	19032	73
26	Lakbér	6577	49	25	Készletmi kamatok	1731	24
	Kamatok	1349	93	8	Készletli díjak	1885	63
17	Visszeszámlítási hitelkamat	—	—				
18	Takarékbetét	5148	80				
19	Folyószámla betét	709	70				
23	Irodai lakbér	900	71				
	Lejárások	445	56				
	Nyomtatvány 2237-85 K. 20%	—	—				
	Alapítási és szervezési költségek	732	50				
	Lejárások	480	92	1718	38		
	Nyeresemény	—	—	6184	48		
				29055	09		

Dr. Vécsei Marcel s. k. Gyűvezető. Az igazgatóság: Sebestyén Mór, főkönyvelő.
Kohn Lajos s. k. Szántó Mór s. k. Kelemen Adolf s. k. Kovács Manó s. k. Weinberger Lajos s. k.
Ezen veszteség-nyereségy-számlát a fő- és melléknyomattal összehasonlítottuk és azt teljesen rendben találuk.
A felügyelő bizottság: Löwy Vilmos s. k. Szigeti Antal s. k. Dr. Witz Zoltán s. k.

STANDARD életbiztosító-társaság

Edinburgher (Angolhon.)

—Alapított 1825-ben.

Magyarországi fiók: Budapest IV., Kossuth Lajos-u. 4.

Korona
Évi bevétel. 32,400,000
Künetl nyereségyrészek 170,000,000
Vagyon 258,000,000
Halálesetek folytán kifizetve 532,000,000

A Standard kötvényeinek nevezetesebb előnyei:
Kétegytelen biztonság. Alacsony díjak. Szabad világhátványok. A kötvények ár-
vényben tartása díjzettek elmulasztásánál. Tökésítés és előre megállá-
pított visszaváltási érték. Megtámadhatatlanság. Feltétlen fizetés öngyilkosság
esetében egy évi fennállás után. Szabad háborúbiztosítás népfelkelők részére.

Díjtáblázatok kívánatra küldetnek.

Kataphorese

Uj gyógmódi

Félműhatatlan gyóghatásu

IDEG-, NEMI-,

bőr-, vérbetegségek, bujakóros (siphilis) betegségek, érzéktörés utó-bajai és fértul gyengeségi állapotok, impotencia gyökeres gyóghatásra. Tapasztalt radikális és gyors eredmények folytán honvértám teljes gyógyulást után érhető. Elsőrendű intézet mintaszertű gyóghatásával.

BUDAPEST,
Teréz-körut 44., I. em.

Dr. Mitzger Tivadar

személyes vezetése alatt nyitva egész nap.
Levelekre díjlanul válasz.

Epekőbajosok

számra többzörösen kipróbált biztos hatásu tea kapható nálam. Felhívom a figyelmüket meggyőzően elgátló szövegekre, hogy engem tévesen hírobbadást végett megfogottai szitreköljenek. Búrkínok szivesen rendelkezésére állók. Ezen tea Magyarországon különben sehol sem kapható. Vidékre szét-küldés postacsomagokban.

KELEN K., Budapest, VI.,
Király-utca 10. szám.

DÓCZI M.

BUDAPEST.

Kerepesi-ut
10. sz

bámulatos olesó árak mellett kapható saját készítményű elegáns, csinos, tartós cipő és csizma.

Női cipő:

Sárga fűrés v. cugos 2.50, bagarabórból 3.20, gombos 3.40
Fekete zerge- v. borjúbőr, fűrés v. cugos 3.00, gombos 3.30
Különlegesség, amerikai box fűrés v. cugos 3.50, gombos 3.60
Tartós orosz- v. azsionlak fűrés v. cugos 3.30, gombos 3.40
Finom francia sveró fűrés v. cugos 4.20, gombos 4.30
Zerge v. lakk kivágott 1.50, keresztteatos 2.-, rogata 2.50
Fesztó cugos, bőrből borítva 3.20, oroszakkal 3.-, 3.40
10.000 gyermekcipő postázható vagy bőrből 20-25 számig 1.-

Férfi cipő:

Sárga fűrés v. cugos 3.-, bagarabórból 3.50, gombos 3.80
Ujjasabb orosz v. azsionlak, fűrés v. cugos 4.20, gombos 4.30
Ujjonosság, Derby-bakancs, box-, szalon v. oroszakkal 4.- 4.50
Elegáns amerikai box-, fűrés v. cugos 4.-, gombos 4.50
Felálló eleg. francia sveró fűrés v. cugos 4.50, gombos 5.-
Borjúbőr sima 3.-, bakacs 3.20, orosz 3.30, bakacs 3.50
Posta cipő, bőrből borítva 3.30, oroszakkal 4.-, hossz. szár. 4.50

Csizma:

Vízmentes bagarabórból 7.50, borjúbőrből 8.50, víkzesek 10.-
Bálciszma, alacsonyán légrétege 5.-, magasán bőrvéte 7.-
Vízszeszimák halmozott 9.-, vízmentes vadászcipő 5.-
Füvésimák, lakk- v. bőrszárak, 9.-10 szig 2.30, 11-16 szig 2.50
Orosz galoschni, férfi 1.50, női 1.50, kerepesi gummitű 1.10
2000 pár női házipap, nemese vagy bőrből 63 forint 100 pár.
Videki rendeléseket utánvéttel pontosan eszközölök.
Nem megfelelőit kisserlek. 10 forintot felül bérmentve.
Uj árjegyzék és csomagolás ingyen!

Ezen specialista legjobban ajánlható szerfelett gazdag tapasztalati alapján, melyeket a kórház huyszervi és bujakóros osztályán való működése alatt számos éven át szerzett.

Dr. FABINYI

specialista nemi bajokban emertült kórházi orvos

gyökeresen és rövid idő alatt gyóghat a rendszeres logialkalmazás megzavarása nélkül mindennemű

titkos betegséget

(kugyefolyászt, sebeket, syphilit és önfertő-zésből támadt idegbajokat).

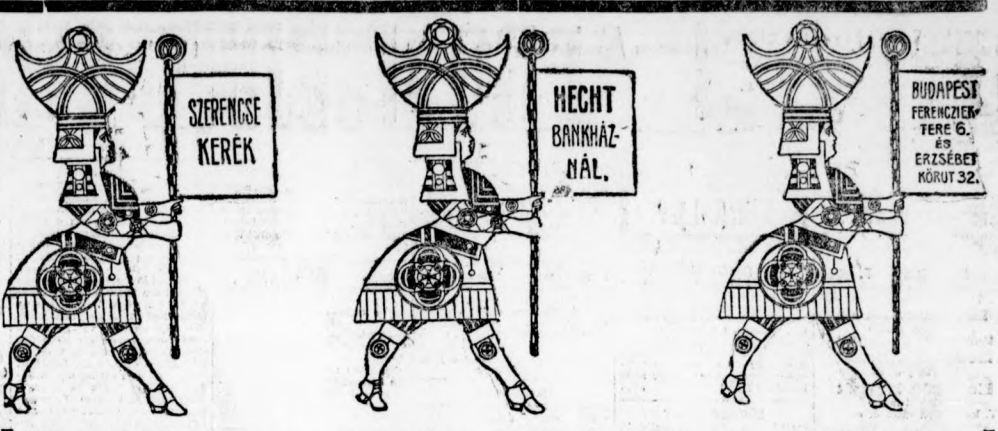
Meglepő az eredmény **FÉRFI GYEN-GESÉGNEL (IMPOTENCIA)** még öre-gobb egyenként is.

Biztos siker folytán honorárium utólag is fizethető.

Levelekre díjlanul válasz; kivátna gyóghatások Rencióts detektív 9-3-ig, este 6-8-ig.

Budapest, Erzsébet-körut 12. sz.

Vélemlet: bejárta a lépcsőn. Külön váróterem

Huzás november hó 19. és 20-án.

Szerencse számok	Kivágandó! Megrendelő-lap.	Kivágandó! Szerencse számok
9.122	T. Hecht Bankháznak Budapesten.	63.966
35.001	Megrendelek önnéknél.....drbr 1/2 1/2 1/4 1/8 osztálysorsjegyet.	79.501
Ezen számok 1/3 részben is kaphatók.	A pénzt postautalványon egyidejűleg küldtem. Kérem a sorsjegyeket utánvéttel küldeni.	Ezen számok 1/3 részben is kaphatók.
	A meg nem felelő Név	
	rendelési módzat	
	tentával áthuzandó Lakhely	
	Osztálysorsjegy-árak: Egy egész kor. 12.— Egy negyed kor. 3.— Egy fél " 6.— Egy nyolcad " 1.50	
	B. N.	

Csak

5 koronába

kerül, amíg a készlet tart

4 1/2 kilo

kevéssé megcsúrt finom, onyhe, virágillatú

pipere szappan

róza, orpán, ménesz, hólya, reccsa stb. illatú darabokból szépen össze-válogatva. A rendszer ára különben a háromszoros! Székülés a pénz-értékes megkülönböztetésében v. utánvétel mellett.

Kann Ignác Bécs
II., Lillienbrunn 17.

NÉLKÜLÖZHETETLEN HASZNOS KÖNYVEK,

melyek ugy az ATHENAEUM kiadóirovatalában, mint minden hazai könyvkereskedésben megtezereshetők.

Testgyakorlás.
Bozsdák Frigyes. Úszás. Képzés. Ára 80 f.
Orvos szobagyymnastika. — Schreber dr. 50 ábrával. Ára 2 K

Perlekedés.

Jogi tanácsadó. Irta Fodor S. Nélkülözhetetlen utmutató mindenféle okirat meg-szerkesztésére és a hatósá-gokkal való drámlésére. Ára 8 K

Házassági perek és eljárás házassági perekben. Irta Knorr Lajos. Ára 2 K

Közönyv esküdtök szá-mára. Irta: Vámbéry Lusz-tin. Ára 20 K

Társasjátékok.

Szomszéd István. Kártya-Codex. Játék. Rakosi Jenő és Viktor, Mészáros, Herzog, Brédy és Ambrus közre-alkosával. Ára 2 K 40 f

A sakkjáték tankönyve. — Kodók és haladók számára. Irta Márki István. Ára 4 K 80 f

Tom-Tik szék kiserlete és protokollja. 2 kötet. Több mint 300 képpel. Egy kötet-nek ára 5 K

Vadászat. — Irta Fánagy József. Függelék: Beteg ebek gyóghatása. Ára 2 K

Ár-ápróvd vadászata. Irta Dierck-Mika 250 remek kép-pel. Díszmű. Ára 20 K

Vadászműszótár. Magyar-német és Német-magyar. — Irta egy öreg vadász. Ára 1 K 60 f

Elegáns női ruhákat

készíték saját műhelyemben, mérték szerint 15.— és 18.—fránt. A 18 formátus ruhák 2 forint 50 keres dívtárlatból készí-tnek. Kiegészítő ebeltin-kosztüm, reformál és paléto, az ószi és téli dívt mintaképe, paléto és grollokkal díszítve 16.—frt és feljebb. Sikkok ószi paléto fekete vagy szines-ben 5.00, 6.50 frt és feljebb. Dívtos alk reform-megrendeléseket felkímálcetesen eszközölök, meg nem felelő kiserlek. Berek-megadás: fel- és aldoboz, nyakkendő, ujjá hosszú, alhosz, elegáns vagy egy jóálló derék beklédre. Kivátna mintákat küldök. Több ruha biz-tos megrendelésénél szabásmintákat és dívtárlatokat a vidékra is küldöm.

BRUCK ZSIGMOND

CSENGERY-UTCA 35. Andrassy-ut 61. sarok.

Tud Ön Franciául?

A francia nyelv kedvelőinek szives figyelmébe ajánljuk a

Francia Könyvtár

oimű vállalatát, szerkesztik: **DR. THEISZ GYULA** és **MATSKÁSSY JÓZSEF.**

Egy-egy szám ára 70 fill. Kettős szám ára 1 kor.

1. Reclme: Britannicus. Hofor Károly.
2. Voltaire: Sijéle de Louis XIV.: I. Dr. Chovaneská F.
3. Ne de Sévigné: Lettres choisies. Dr. Kemény Ferenc.
4. Topffer: Nouvelles nouvelles. Ballengerer H.
5. Angier et Sautenu: Le Gendre de Monsieur Poirer. Otok Mihály.
6. Sandeau: Madoleine. Matskássy József.
7. Barante: Jeanne d'Arc. Dr. Tócsa Gyula.
8. Coppée: Le Poëme. — Le Luthier de Cremona. Dr. Szombathy István.
9. Chateaubriand: Atala. Dr. Huszár Vilmos.
10. Corneille: Le Cid. Dr. Pórák Károly.
11. Racine: Athalie. Tócsa József.
12. Feuille: Le Village. Ballengerer Henrik
13. Voltaire: Zaïre. Dr. Gombocz Zoltán.
- 14-15. Serizier: Les Doigts de Fer. Pórák Lipót.
16. Corneille: Horace. Dr. Pórák Ferenc.
17. Souvestre: Contes. Dr. Oltó Béla.
18. Daudet: Contes. Ballengerer Henrik.
19. Contes populaires de France. Kladja Klímó Mihály.
20. Lafontaine: Fables. Gross Leopoldina.
21. Analyses des chefs d'oeuvre dramatiques. Dr. Kemény Ferenc.
22. Victor Hugo: Poésies. Dr. Heller Bernáth.
23. Voltaire: L'Avare. Bartos F.
24. Voltaire: Siécle de Louis XIV.: II. Dr. Chovaneská J.
25. Theuriot: Contes. Dr. Horváth Róbert.

Minden kötet ábrázol bevezetővel, magyarizatok-kal és jegyzetekkel ellátva.

THEISZ-MATSKÁSSY-féle

Francia-magyar és Magyar-francia szótár

I. rész Francia-magyar szótár. Ára 5 korona.
II. rész Magyar-francia szótár. Sajtó alatt van:

KEMÉNY FERENC: — KALMÁN MIKSA.
A francia helyesírás és egy-táza reformja. Ára 60 fill. — Francia áruság. — Ára 1 korona.

Kaphatók minden könyvkereskedésben vagy a kiadóirovatalban

LAMPEL R. (WODIANER F. ÉS FIAI)
és. és kir. udvari könyvkereskedésben
Budapest, VI., Andrassy-ut 21.

Neustein Fülöp

IGKROZÓ

hashajtó labdaccai

melyek évek óta beváltak és előkelő orvosok által

mint enyhe hashajtó-és oldószer ajánlatnak

az emésztést nem zavarják és teljesen ártalmatlanok. Cuk-rozott kúlibok végett még gyermeknek is szivesen veszik.

Egy 15 pillát tartalmazó doboz ára 30 fill., egy takeres, mely 8 doboz, felül 120 pillát tartalmaz, 2 koronába kerül. Biztos hatá-dés mellett bérmentve K. 2.45. Csak Neustein Fülöp

16p-éle hashajtó labdaccai kerülnek. Va-lam, csak ha minden doboz törvényileg be-lyegyzett védőjegyünkkel, piros-fekete nyom-tásban „Szent Lipót” és Neustein Fülöp gyóghaték” aláírással van ellátva. A kereskedelmi törvényeszközök védett csomag-jának aláírásaitk vannak ellátva.

Neustein Fülöp
gyóghatékára a „Szent Lipót”-hoz Bécs, I. Plankongasse 6. Fővárt Magyarországon részese Tórek József gyóghatékára Bu-dapest VI., Király-utca 12. és Andrassy-ut 26.

Férfi és Női Nemi Betegségeket

ugyszintén

Vér-, bőr- és idegbajokat, bujakórt (syphilis), valamint a férfigyengeséget

(impotencia) rendelő intézetében

gyóghat biztos sikerrel a legbővebb idő alatt. Foglalka-zási szar nélkül, 20 év óta szerzett orvosi tapasztalatok al-galán kiváló gyóghatékát általános elismert szakorvos

Dr. KAJDACSY

v. os. és kir. ezredorvos és kórházi főorvos

Budapest, IV., Kigyó-utca 5. sz

Klotild-palota (f. emelet).
Rendel 9-4-ig, este 7-8-ig.
Levelekre díjmentesen válaszol, gyóghatékokról gondos-kodik.

E napokban hagyta el a sajtót:

"Bizalmas Barát"

annú könyveske, mely mindennemű férfi-és női nemi-bajokban kelte utmutatással szolgál. Kapható a szerzőnél: (Dr. Kajdacsy József). Ára csak 1 kor. Videki megrendelések 30 fillérel drágábbak

